

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ MEZUNU
OKULÖNCESİ EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN
UYGULAMALARINDA PROJE YAKLAŞIMINI
KULLANMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**

Nilgün ELMAS

**(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2007**

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ MEZUNU
OKULÖNCESİ EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN UYGULAMALARINDA
PROJE YAKLAŞIMINI KULLANMALARINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**

Nilgün ELMAS

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği Programı
Danışman: Yard. Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eylül, 2007**

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ MEZUNU OKULÖNCESİ EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN UYGULAMALARINDA PROJE YAKLAŞIMINI KULLANMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Nilgün ELMAS

İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği Programı
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2007
Danışman: Yard. Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK

Okulöncesi dönem çocukların ilgi, alışkanlık, tavır ve davranışlarının şekillenmeye başladığı, kişilik yapılarının temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu dönemde verilen eğitim çocukların ileriki yaşamlarını etkileyeceğinden, hazırlanacak olan eğitim ortamlarının onların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak, gelişim alanlarını destekleyecek yönde düzenlenmesi gerekir. Okulöncesi eğitim süreci içerisinde uygulanan proje çalışmaları çocukların araştırma yapmasını, merak ettikleri konular hakkında yeni bilgiler edinmelerini, beceriler kazanmasını, alışkanlık ve tutumlar geliştirmelerini sağlar.

Okul ortamı ile sınırlı kalmayan, ailelerin de desteği ile sürdürülen proje çalışmaları, çocukların işbirliği içerisinde çalışmalarına ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesine neden olur. Okulöncesi eğitim öğretmenleri eğitim sürecinde yer verdikleri proje çalışmaları ile çocukların tüm gelişim alanlarında desteklenmesini sağlamakta, aynı zamanda onların eğitim sürecine aktif olarak katılmalarına fırsat vererek eğitimi eğlenceli hale getirmektedirler.

Bu araştırma Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Programından 2002 yılından sonra mezun olan okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşlerinin ve önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Eskişehir ilinde okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Lisans Programından mezun olan öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmış, 17 okulöncesi eğitim öğretmeni ile görüşülmüştür.

Araştırma verileri, nitel veri toplama yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmış ve elde edilen veriler sayısallaştırılmıştır. Daha sonra, sayılara dayalı olarak bulguların yorumu yapılmıştır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre; öğretmenlerin okulöncesi eğitimde proje yaklaşımını önemli buldukları ve çocukların tüm gelişim alanlarını desteklediğini düşündükleri görülmüştür. Öğretmenlerin proje yaklaşımı ile ilgili başta kitap, dergi ve CD'ler olmak üzere çeşitli kaynaklardan yararlandıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin birçoğunun haftada en az bir kez proje çalışmasına yer verdikleri, amaçları belirlerken en fazla çocukların özelliklerine dikkat ettikleri, proje konularının seçiminde çocukların deneyimlerini, ilgi ve ihtiyaçlarını ve gelişim düzeylerini dikkate aldıkları, proje çalışmaları sırasında rehberlik yaptıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin proje çalışmalarına öğrenciler istekli bir şekilde katılıp keyif aldıklarını ve çalışmalar sırasında grup dinamizmi oluştuğunu ifade ettikleri görülmüştür. Ailelerin proje çalışmalarında araç gereç temin ederek ve etkinliklere katılarak destekledikleri görülmüştür. Proje çalışmaları sırasında çocuklardan, öğretmenden, okul idaresinden, araç gereç eksikliğinden, eğitim ortamının yetersizliğinden dolayı sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin proje çalışmaları için kaynak sıkıntısı yaşadıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin ailelerden, diğer öğretmen arkadaşlarından, okul idaresinden, Anadolu Üniversitesinden ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan çeşitli beklentileri bulunduğu ve okulöncesi eğitimde proje yaklaşımı konulu bir seminer ya da

hizmet içi eğitim programına katılarak bilgi edinmek ve uygulama örnekleri görmek istedikleri belirlenmiştir.

ABSTRACT

VIEWS OF PRE-SCHOOL EDUCATION TEACHERS
GRADUATED FROM ANADOLU UNIVERSITY EDUCATION FACULTY
ON THE USAGE OF PROJECT APPROACH IN THEIR APPLICATIONS

Nilgün ELMAS

Primary School Teacher Education Program

Anadolu University Educational Sciences Institute, September, 2007

Advisor: Yard. Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK

Pre-school education is a period during which children's interests, habits, attitudes and behaviors are shaped and fundamentals of their personality development are established. Since the education children get during this period will be effective through their lives, the educational environments prepared for them should be appropriate to fulfill their needs and interests and encourage their developments. Project work applied in preschool education helps children develop new skills, attitudes and habits facilitating their researching skills in the areas they are interested in.

Project work which is not limited to school environment and which is conducted with the support of families encourages children to work cooperatively. Therefore, real learning can take place. Teachers can help children to actively participate into learning and create an enjoyable learning environment.

This study aims at revealing pre-school teachers' views and suggestions on the application of Project work. The subjects of the study are the teachers who graduated from Anadolu University Pre-School Teacher Education Program after 2002 academic year. The study was conducted based on the views of teachers who work at preschool

education institutes in Eskisehir in 2005-2006 academic years. survey technique was used in the study and 17 pre-school teachers were interviewed with.

The data for the study were collected through semi-structured interview which is a qualitative data collection technique. The data were analyzed using descriptive analysis techniques. Then, the results were discussed based on the numerical findings.

The results of the study revealed that the teachers find applying Project Approach in pre-school education useful and think that it facilitates all the development areas of children. They reported using various resources such as books, magazines and CDs. Most of the teachers stated that they insert Project Approach in their syllabus at least once a week and take their children's characteristics into consideration when determining the aims of the projects. They also stated considering children's experiences and interests as well as needs and developmental levels while applying Project Approach. The results also revealed teachers' opinions stating that their students enjoy participating into projects which also create a group dynamism in the classroom. Families were also revealed as supporting Project Approach by actively participating in the projects and by supplying necessary equipments.

The results of the study also revealed some problems in the application of Project Approach; the children, teachers, managers, lack of necessary equipments or education environment were reported as causing problems for Project Approach. Teachers also complained about experiencing problems because of the insufficient resources they have. They reported having some expectations from families, their colleagues, school managers, Anadolu University and Turkish Ministry of Education. Finally, they expressed their wish for increasing their knowledge and see various applications by participating into a seminar or an in-service training program on Project work.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Nilgün ELMAS'ın, "Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Mezunu Okulöncesi Eğitim Öğretmenlerinin Uygulamalarında Proje Yaklaşımını Kullanmalarına Yönelik Görüşleri" başlıklı tezi 15/10/2007 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği Programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	:Yard.Doç.Dr.Ali ÖZTÜRK	
Üye	: Prof.Dr.Yıldız UZUNER	
Üye	:Yard.Doç.Dr.Ali ERSOY	

Prof.Dr.İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Okulöncesi eğitim 0-6 yaşlar arasındaki çocuklara zengin uyarıcı çevre olanakları sunarak onların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda, tüm gelişim alanlarının desteklenmesini amaçlayan eğitim sürecidir. Okulöncesi eğitim programında belirlenen amaçların çocuklara kazandırılmasını sağlayan etkinliklerden biri de proje çalışmalarınıdır. Çocukların yeni bilgiler edinmesi, beceriler kazanması ve alışkanlık geliştirmesini sağlayan kısa ya da uzun süreli proje çalışmalarına okulöncesi eğitim süreci içerisinde yer verilmektedir. Bu araştırmada, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Programından 2002 yılından sonra mezun olan okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşlerinin ve önerilerinin belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulguların ve getirilen önerilerin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın gerçekleştirilmesine pek çok kişi katkıda bulunmuştur. Özellikle araştırmanın planlanması, uygulanması ve sonuçlandırılmasında görüş, öneri ve rehberliği ile katkılarını ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Yard. Doç.Dr. Ali ÖZTÜRK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Veri toplama aracının geliştirilmesinde görüşlerine başvurduğum ve araştırmam süresinde değerli görüş ve önerileri ile beni yönlendiren, doktora programı "Nitel Araştırma Yöntemleri" dersine misafir öğrenci olarak beni kabul eden, gereksinim duyduğumda vakit ayıran ve her zaman yanımda olduğunu hissettiğim değerli hocam Sayın Prof. Dr. Yıldız UZUNER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma konusunun şekillenmesinde görüşlerine başvurduğum değerli hocalarım Öğr.Gör. Özlem Melek KAYA'ya, Öğr.Gör. Berrin DİNÇ'e, Öğr.Gör. Seviye CİHANGİR'e ve Yard..Doç.Dr. Ali ERSOY'a katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Araştırmanın geçerlik çalışmasını birlikte yaptığımız uzman arkadaşım Dilek EROL'a, güvenilirlik çalışmasını yapan sevgili meslektaşım Serap TALAS'a; veri toplama

araçlarının uygulanmasında istekle katkıda bulunan okulöncesi eğitim öğretmenlerine ve araştırmaya katkısı olan ismini sayamadığım pek çok kişiye teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde beni hiçbir konuda yalnız bırakmayan ve desteğini esirgemeyen sevgili arkadaşım Adnan ARSLAN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma sürecimde manevi desteği ve akademik katkılarından dolayı sevgili ablam Yard.Doç.Dr.Belgin AYDIN'a, öğrenim yaşantım boyunca desteklerini esirgemeyen annem, babam, ağabeyim ile eşi ve enişteme, dünya tatlısı yeğenlerim Umut, Selin ve Selen'e bana gösterdikleri anlayış ve sabırdan dolayı teşekkür ediyorum.

Nilgün ELMAS

ÖZGEÇMİŞ

Nilgün ELMAS

İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği

Yüksek Lisans

Eğitim

Lise 1992	Bahçelievler Lisesi	Eskişehir
Ön Lisans 1995	Osmangazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Yüksek Okulu Protez-Ortez Teknikerliği Bölümü	Eskişehir
Lisans 2003	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Programı	Eskişehir

İş

1995-2003	Doğan Haber Ajansı Eskişehir Bürosu	Eskişehir
2003-2004	Mehmet Çini İlköğretim Okulu	Kütahya
2004-2005	Edebali İlköğretim Okulu	Kütahya
2005-2007	Hürriyet İlköğretim Okulu	Eskişehir
2007-	19 Haziran Anaokulu	Beylikova

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Eskişehir, 1975   **Cinsiyet:** Bayan   **Yabancı Dili:** İngilizce

İÇİNDEKİLER**Sayfa**

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	iv
DEĞERLENDİRME KURULU VE ENSTİTÜ ONAYI.....	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Sorun.....	1
1.1.1. Okulöncesi Eğitim Programları.....	2
1.1.2 .Proje Yaklaşımı.....	4
1.1.2.1. Proje Yaklaşımının Felsefi Temelleri.....	6
1.1.2.2. Proje Yaklaşımının Avantajları.....	9
1.1.2.3. Proje Yaklaşımının Sınırlılıkları.....	12
1.1.3. Okulöncesi Eğitimde Proje Çalışmaları.....	14
1.1.3.1. Proje Çalışmalarının Amaçları.....	14
1.1.3.2. Proje Çalışmalarında Öğrenme Fırsatları.....	17
1.1.3.3. Proje Çalışmalarında Konunun Belirlenmesi.....	19
1.1.3.4. Proje Etkinlikleri.....	25
1.1.3.5. Proje Çalışmalarının Süresi.....	27
1.1.3.6. Proje Çalışmalarının Uygulama Aşamaları.....	28
1.1.3.7. Proje Çalışmalarının Değerlendirilmesi.....	30
1.1.3.8. Proje Çalışmalarında Öğretmenin Rolü.....	31
1.1.3.9. Proje Çalışmalarında Ailenin Rolü.....	32
1.1.4. İlgili Araştırmalar.....	33
1.2. Araştırmanın Amacı.....	38
1.3. Araştırmanın Önemi.....	38
1.4. Sınırlılıklar.....	39
1.5. Tanımlar.....	40

2. YÖNTEM.....	41
2.1. Araştırma Modeli.....	41
2.2. Evren Örneklem.....	45
2.3. Verilerin Toplanması Süreci.....	46
2.4. Görüşmelerin Yapılması.....	50
2.4.1. Görüşme Kılavuzu.....	50
2.4.2. Görüşme İlkeleri.....	51
2.4.3. Araştırmanın Yapıldığı Okullar-Kurumlar.....	51
2.4.4. Araştırmaya Katılan Öğretmenler.....	52
2.5. Verilerin Toplanması.....	53
2.6. Verilerin Dökümü ve Analizi.....	54
2.7. Araştırma İçin Güvenilirlik Ölçütleri.....	58
3. BULGULAR VE YORUM.....	61
3.1. “Okulöncesi Eğitimde proje yaklaşımının önemi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?”.....	63
3.2. “Proje çalışmalarının çocukların gelişimlerine etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?”.....	64
3.3. “Lisans eğitiminiz boyunca proje yaklaşımının işlendiği dersler hakkındaki düşünceleriniz neler?”.....	68
3.4. “Proje yaklaşımı ile ilgili hangi kaynaklardan yararlanıyorsunuz?”...	69
3.5. “Eğitim sürecinizde proje çalışmalarına hangi sıklıkla yer veriyorsunuz?”.....	70
3.6. “Her bir proje çalışmanız ne kadar sürüyor?”.....	71
3.7. “Proje çalışmalarınızda amaçları belirlerken nelere dikkat ediyorsunuz?”.....	74
3.8. “Proje çalışmaları ile günlük planınızda belirlediğiniz hedeflere nasıl ulaşıyorsunuz?”.....	75
3.9. “Proje konularının seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?”.....	77
3.10. “Proje çalışmaları sırasında öğrencilerinize hangi seçenekleri sunuyorsunuz?”.....	83
3.11. “Proje çalışmalarını nasıl yapıyorsunuz?”.....	86

3.12. “Proje çalışmalarında öğretmenin rolü sizce ne olmalıdır?”	88
3.13 “Proje çalışmalarınız sırasında ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?”	89
3.14. “Proje çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?”	92
3.15. “Proje çalışmalarının yürütme ve değerlendirmede kendinizi yeterli buluyor musunuz?”	94
3.16. “Proje çalışmalarınız sırasında aileler size nasıl yardımcı oluyor?”	95
3.17. “Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için diğer öğretmen arkadaşlarınızdan beklentileriniz nelerdir?”	96
3.18. “Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı’ndan beklentileriniz nelerdir?”	97
3.19. “Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Anadolu Üniversitesi’nden beklentileriniz nelerdir?”	99
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	102
4.1. Sonuçlar.....	102
4.1.1. Öğretmenlerin proje yaklaşımı ile ilgili görüşleri.....	102
4.1.2. Öğretmenlerin eğitim ortamında proje uygulamaları.....	103
4.1.3. Öğretmenlerin proje çalışmalarını kolaylaştırıcı durumlar.....	107
4.1.4. Öğretmenlerin proje çalışmaları sırasında yaşadıkları sorunlar.....	107
4.1.5. Öğretmenlerin proje çalışmaları sırasında yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri.....	108
4.1.6. Öğretmenlerin beklentileri.....	108
4.1.7. Diğer sonuçlar.....	110
4.2. Tartışma.....	111
4.3. Öneriler.....	118
4.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	119
4.3.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	120
EKLER	121
KAYNAKÇA	149

ÇİZELGE LİSTESİ**Çizelge****Sayfa**

1. Araştırmaya Katılan Öğretmen Özellikleri.....53
2. Öğretmen Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların
Güvenirlilik Yüzdeleri.....57

1. GİRİŞ

1.1. Sorun

Okulöncesi dönem insan yaşamının temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde çocuk tüm gelişim alanlarında hızla ilerlemekte, kişilik temelleri atılmakta ve ilgileri şekillenmeye başlamaktadır. Okulöncesi dönemde beceri ve yeteneklerini geliştirmek için çocuklara rehberlik edilmeli, gerekli ortamlar sağlanarak davranışları pekiştirilmelidir. Gelişim basamakları açısından kritik dönem olarak adlandırılan 0-6 yaşlar arasındaki okulöncesi dönemde eğitime erken yıllarda başlanması çocukların gelişimlerinin desteklenmesi açısından önemlidir.

Araştırmalar, zihinsel gelişimin büyük bir bölümünün erken çocukluk yıllarında tamamlandığını, bu dönemde alınan eğitimin ileriki yıllarda bireyin akademik başarısı ve öğrenme yeteneği üzerinde önemli etkileri bulunduğunu, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir bölümünün yetişkinlikte kişilik yapısı, alışkanlık, tavır, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiğini göstermektedir. Bu konuda yapılan bazı araştırmaların sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

- Bloom(1964)'un yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişimin % 50'si 4 yaşına kadar oluşmaktadır. 4 ile 8 yaşları arasında % 30'u, 8-17 yaşları arasında ise % 20'sinin kazanıldığı ileri sürülmektedir. 18 yaşına kadar gösterilen okul başarısının % 33'ü okulöncesi yıllarda gösterilen okul başarısı ile açıklanabilmektedir (Akt: Senemoğlu, 2001).
- Çocuğun ergenlik döneminde ulaştığı okuma düzeyinin ve sözcük dağarcığının yaklaşık % 50'si 9 yaşına kadar gerçekleşmektedir. Bu nedenle dil gelişimi ve eğitimi açısından okulöncesi dönem önemli bir dönemdir (Gürkan, 2000, s.8).
- Okulöncesi eğitimin, öğrenme yeteneği ve akademik başarı üzerinde olumlu etkilerinin olduğu saptanmıştır. Bu eğitimin okul başarısızlığını ve sınıf tekrarını azalttığı, okula devamı arttırdığı, ergenlik dönemi suç oranını ve erken yaştaki hamilelikleri azalttığı da gözlenmektedir (Gürkan, 2000, s.8).

- Yaşamın ilk yılları gelişim açısından kritik dönemleri kapsamaktadır. Bu dönemlerde bilgi ve becerilerin zengin uyarıcılarla çocuğa kazandırılması gerekmektedir. Zamanında kazanılmayan bilgi ve becerilerin ileriki yaşlarda öğrenilmesinde istenilen düzeye ulaşamamaktadır (Gürkan, 2000, s.8).

Araştırma sonuçları okulöncesi dönemde çocukların birçok alanda hızla geliştiklerini ve bu dönemde kazandıkları temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların ileriki yaşamlarını etkilediğini göstermektedir. Yaşamın temeli kabul edilen ve tüm yaşamı etkileyen okulöncesi dönemde çocukların eğitim almasının önemi yadsınamaz. Çağdaş bir toplumun gerektirdiği, duyu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, girişimci, öz denetimli, kendisinin ve başkalarının haklarına saygılı, yeteneklerini kullanabilen, ruhsal ve bedensel özellikler yönünden sağlıklı bireyler yetiştirmek ancak okulöncesi dönem çocuklarının eğitimine gerekli önemi vermekle sağlanabilmektedir (Akman, Üstün ve Güler, 2003, s.14; Bilir, 1993, s.63).

Okulöncesi eğitim, 0-72 ay arasındaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini destekleyen; toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim sürecidir (Gürkan, 2000, s.4).

Okulöncesi eğitim; çocukların beden, zihin, duyu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamayı, onları ilköğretime hazırlamayı, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmayı ve çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (MEB, 2006, s.10).

1.1.1. Okulöncesi Eğitim Programları

Okulöncesi eğitim Milli Eğitim Bakanlığının çeşitli üniversitelerden alan uzmanları ve bakanlık personelinin desteği ile hazırladığı çerçeve programlar etrafında

uygulanmaktadır. Programlar, 0-36 aylık çocuklara yönelik kreş programı ve 36-72 aylık çocuklara yönelik okulöncesi eğitim programlarıdır.

Kreş Programı: 0-36 aylık çocukların zihinsel, dil, duygusal, sosyal, özbakım ve fiziksel gelişim alanlarına ait özellikleri göz önünde bulundurularak, 0-12 ay, 13-24 ay ve 25-36 aylık gelişim evrelerine göre düzenlenmiştir. Programın genel amacı; bu yaş grubundaki çocukların sağlıklı bakım, beslenme, bedensel ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmaktır (MEB, 1994, s.31).

Okulöncesi Eğitim Programı: Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-72 aylık çocukların psikomotor, sosyal, duygusal, dil ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesini, özbakım becerilerinin kazandırılmasını ve çocukların ilköğretime hazır bulunuşluklarının sağlanmasını amaçlamaktadır (MEB, 2006, s.12).

Okulöncesi eğitim 36-72 aylık çocukların problem çözme, iletişim, akıl yürütme, ilişkilendirme, karar verme, sorumluluk alma ve yerine getirme, araştırma, girişimcilik, bilinçli tüketicilik, çevre bilinci, yaratıcılık ve diğer pek çok beceriyi kazanmalarını amaçlamaktadır. Programda yer alan kazanımlar doğrultusunda hazırlanan öğrenme durumları ve öğrenme ortamları aracılığıyla, oyun merkezli etkinliklerle, çocuğun aktif katılımı ve bilgiyi kendisinin yapılandırması yoluyla çocuk tarafından kolay ve doğal bir biçimde kazanmasını hedeflemektedir (MEB, 2006, s.12).

36-72 aylık çocuklar için okulöncesi eğitim programının temel özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır (MEB, 2006, s. 12-18):

- 36-72 aylık çocuklara yöneliktir
- Çocuk merkezlidir
- Amaçlar ve kazanımlar esastır
- Gelişim özellikleri her yaş grubu için ayrı olarak düzenlenmiştir
- Konular amaç değil araçtır
- Üniteler yer almamaktadır
- Esneklik

- Öğretmene özgürlük tanır
- Yaratıcılık ön plandadır
- Öğretmenlerin planlı çalışmasını gerektirir
- Çocuğun özgürce deneyimler kazanabilmesine olanak tanıyan ortamlar önemlidir
- Problem çözme ve oyun temel etkinliklerdir
- Günlük yaşam deneyimlerinin ve yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılması teşvik edilmektedir
- Öğrenme yaşantılarının çeşitlendirilmesi önemsenmektedir
- Aile katılımı önemlidir
- Değerlendirme süreci çok yönlüdür.

Okulöncesi eğitim programının temel özelliklerinden; çocuk merkezli olması, çocukların yaratıcılıklarının ön plana çıkartılması, çocuğun özgürce deneyimler kazanabilmesine olanak tanıyan ortamların hazırlanması, problem çözme ve oyun temelli etkinliklere yer verilmesi, çocukların günlük yaşam deneyimlerinden ve yakın çevre olanaklarından yararlanılması ve aile katılımına önem verilmesi proje yaklaşımının özellikleri ile örtüşmektedir.

Proje yaklaşımı eğitim programının bir parçasıdır. Proje çalışmaları, eğitim programının formal, sistematik parçalarını tamamlar ve bütünleştiricidir. Proje çalışmaları bütün deneyim alanlarını kapsar, kavramların ve becerilerin uygulanabileceği bir içerik ve ortam sunar. Eğitim programının hedefleri ile proje hedefleri birbirini destekler ve bütünler (Katz, 1994; Tuğrul, 2002. s.73).

1.1.2. Proje Yaklaşımı

Proje bir konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak amacıyla yapılan derinlemesine bir araştırmadır (Helm ve Katz, 2001, s.1). White (2000) projeyi, önceden düşünülmüş ve bütün etkinlik şekilleri saptanmış, belirli zamanda bitirilmesi gereken bütün halinde bir “iş birimi” veya “iş ünitesi” olarak tanımlar.

Projeler, çocukların merak ettikleri, onların ilgilerini çekecek, onların dünyayı anlamlandırmalarına yardımcı olacak, günlük yaşamdan konular olabileceği gibi öğretmenin amaçlarına ulaşmak için belirlediği konulardan da oluşabilir. Öğretmen ve çocuklar seçilen proje konusu üzerinde birlikte düşünüp sorularına cevap aramak üzere araştırmalar yaparlar (Dowell, 2006). Proje çalışmaları, sınıfta veya dışarıda belirlenen uygun bir yerde, genellikle küçük gruplar halinde bazen bütün sınıfın katılımıyla, bazen de bireysel çalışmalar şeklinde yapılır (Glassman ve Whaley, 2000; Helm ve Gronlund, 2000).

Proje çalışmaları, Thomas (2000, s.2)'a göre karmaşık problemlerdir ve zorlayıcı nitelikteki problemlere dayalıdır. Problem çözmeyi, teorileri test etmeyi seven, yeni şeyler tasarlayan, karar veren ve araştırmacı etkinlikleri seven öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayan proje çalışmaları öğrencilere belirli bir zaman periyodunda çalışma olanağı sağlar ve gerçekçi ürünlerin ortaya çıkması ile sonuçlanır (Balkı, 2003, s.8).

Proje yaklaşımında öğrenciler tek başlarına ya da grup halinde ortaya somut bir ürün çıkartırlar. Tüm süreç boyunca öğrenciler birbiri ile işbirliği içerisinde çalışırlar. Öğrencilerin işbirliği içerisinde yaşamlarında karşılaşılabilecekleri problemleri çözmeleri bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır (Buck Institute for Education, 2006).

Proje yaklaşımı öğrencilerin kendilerine özgü bir biçimde çalışmalarına ve kendi bilgilerini kurmalarına izin verir. Öğrenciler kendi çalışmalarını planlama, araştırmalarını yapma, ürünü oluşturma sürecinde kendi öğrenmelerinden sorumludurlar (Saban, 2002, s.257).

Proje yaklaşımı, öğrencilerin kendi bilgilerini oluşturarak, deneyimler yoluyla öğrenebilmeleri üzerine odaklanmaktadır. Öğrenciler problemleri tanımlar, çözüm yollarını araştırır, araştırmayı yönetir, verileri analiz eder, bilgileri seçer, seçilen bilgileri bütünleştirir ve eski bilgileriyle yeni bilgilerini bağdaştırırlar (Diffily, 2002, s.40). Öğrenciler problem çözme sürecinde analiz, sentez, uygulama gibi üst düzey bilişsel süreçleri etkin olarak kullanırlar. Çalışmalara aktif olarak katılan çocuklar

araştırma sürecinde birçok kaynaktan yararlanmakta ve teknolojiyi etkin olarak kullanmaktadırlar.

Proje çalışmaları sınıf içerisinde gerçekleştirilen etkinlikler ile sınırlı değildir. Öğrenciler okul dışında yaptıkları araştırma ve inceleme çalışmaları sırasında toplum ile sürekli etkileşim halinde bulunduğundan okul, toplum ve ebeveynler arasında güçlü bir bağ kurulur. Proje yaklaşımı, okul ile toplumsal yaşam arasında yakın ilişki kurulmasına önem veren bir öğretim yaklaşımıdır. Çeliköz (2001, s.9-10), bu özelliği ile proje yaklaşımının geleneksel okulun benimsediği ve sürdürdüğü didaktizmden kurtarıp ona toplumsal bir amaç ve içerik kazandırdığını belirtmektedir.

Proje yaklaşımı birçok dersin bir bütün içerisinde anlamlandırılarak her bir konunun ayrıntılı şekilde araştırılıp incelenmesi çalışmalarını içerir. Farklı dersler arasında bağ kurarak öğrenme için fırsatlar sunar. Çalışmalar gerçek yaşam koşullarında ya da ona yakın koşullarda gerçekleştirilmektedir. Böylece öğrenciler ilk elden bir şeyin nasıl yapılacağını deneme fırsatı bulmaktadır (Terry, 1997: Akt: Balkı, 2003, s.8).

Sonuç olarak; proje çalışmaları, çocukların olayların nedenlerini ve sonuçlarını anlayıp kavrayabildikleri, araştırma yapabildikleri, birbirleri ve başkalarıyla etkileşim içinde buldukları çalışmalar olduğundan çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemektedir.

1.1.2.1. Proje Yaklaşımının Felsefi Temelleri

Proje yaklaşımının kökleri 20. yüzyılın başlarındaki ilerlemecilik felsefesine dayanmaktadır. John Dewey'in yeniden yapılanma, Kilpatrick'in proje metodu, Bruner'in buluş yoluyla öğrenme yaklaşımı ve Thelen'in grup araştırması modelleri proje tabanlı öğrenme yaklaşımının oluşmasındaki temel taşlar olarak görülebilir (Hartman ve Eckery, 1995, s.141).

Proje yaklaşımı, öğrenenlerin yaşamlarında karşılaştıkları problemleri çözmelerini hedeflemektedir. Bu açıdan "Pragmatik felsefe" ve ilerlemeci eğitim akımı ile yakından

ilişkilidir. Pragmatizm de öğrenen merkezde, öğretmen ise danışman ve yol gösterici konumundadır. İlerlemecilikte, okul yaşamın kendisidir. Yaşamdaki her türlü olgu ve olaylar eğitim ortamına getirilmeli ya da öğrenen bunlara götürülmelidir; çünkü eğitimin görevi, öğrencinin içinde yaşadığı topluma, etkin bir biçimde katılmasını sağlamaktır. Okul toplumsal yaşamın yaşandığı bir yer olmalıdır, eğitim ortamında kurama değil, uygulamaya ağırlık verilmelidir. Uygulama; bilimsel yöntemin, deneme-yanılgının, işbirlikçi çalışmanın ve proje yönteminin kullanılmasını gerekli kılar (Sönmez, 1993, s.75).

İlerlemecilikte eğitim yaşama bir hazırlık değil, yaşamın kendisidir. “Gerçek yaşam problemlerinin” ele alınıp çözüm yollarının arandığı proje yaklaşımı, ilerlemecilik akımındaki bu anlayışla örtüşmektedir (Yurtluk, 2003, s.9).

Proje yaklaşımı Dewey’in yaparak öğrenmeyi destekleme düşüncesi ile yapılandırmacılık kuramında yansımalarını bulmuştur (Grant, 2007, s.2). Piaget’in bilişsel gelişim ve bilginin oluşumu ile ilgili çalışmalarına dayalı olarak oluşturulan yapılandırmacılık kuramı tüm öğrenmelerin zihindeki bir yapılandırma sonucu oluştuğu varsayımı üzerine temellenir. Bireyler öğrenilecek öğeleri daha önce öğrendikleriyle zihinlerinde ilişkilendirerek yapılandırılır. Bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimiyle değil, zihinlerinde yapılandırdıkları biçimiyle oluştururlar (Yaşar, 1998, s.69). Proje yaklaşımı, öğrencilerin bilgiyi almak yerine bilgiyi yapılandırdıkları, bilgiyi kullandıkları ve hatta bilgiyi ürüne dönüştürdükleri bir yaklaşımdır (Gültekin, 2005, s.520).

Eğitimin yaşantıya dayalı olması gerektiğini belirten Dewey, hedeflere yönelik doğrudan öğretim yerine, içinde sürekli yaşantı gerektiren etkinliklerin yer aldığı gelişimi ve ilerlemeyi sağlayan eğitim modellerinin önemini vurgulamıştır. Dewey, çocuklara dünyayla nasıl kaynaşacakları ve bütünleşeceklerinin uygulamalı olarak öğretilmesinin önemine dikkat çekerek ve yaşam boyu kendi bilgilerini çeşitli etkinlikler yoluyla oluşturabileceklerine ilişkin onlara güven duyulması gerektiğini söylemiştir. Bu bakımdan, günümüzde eğitim programları içerisinde, Dewey’in

felsefesine uygun olarak kullanılabilir en belirgin yöntemlerden biri proje yaklaşımıdır (Glassman ve Whaley, 2000).

Kilpatrick, amaca yönelik davranış/eylem için “proje” terimini kullanmıştır. Eğer amaçlı davranış, eğitimi yaşamın kendisi yapıyorsa, ileride daha sonraki yaşam için daha iyi bir hazırlık yapmayı beklemek yerine şu anki yaşam içinde uygulama yapmak gerekir görüşünü savunmuştur (Lucio, 1963, Akt: Demirhan 2002, s.56).

Kilpatrick, proje yönteminin 3 önemli kavramı temsil eden yapıda olduğunu ifade etmektedir:

1. Proje yönteminin kullanıldığı etkinliklerin, tam anlamıyla canlı birer deneyim özelliği taşımasıdır.
2. Öğrenme ilkelerinin uygun biçimde kullanımını sağlayan bir bağlam oluşturmasıdır
3. Proje etkinliklerinin etkinliklerin yürütülmesi sırasında, etik niteliklerin ve değerlerin ön planda olmasıdır (Anlıak ve Yılmaz, 2004, s.97).

Kilpatrick, bir projenin başından sonuna kadar, belli bir düzen içinde yürütülmesini sağlayan en temel faktörün amaç olduğunu belirtmektedir. Bu bakımdan öğretmen, çocuklarla birlikte yürütmeyi istediği projenin ve bu sırada gerçekleştirilecek etkinliklerin amacını belirler, plan yapar, projeyi yürütür ve en sonda ortaya çıkan ürünün belirlenen amaçla örtüşüp örtüşmediğine karar verir. Böylece yürütülen projenin ve yapılan etkinliklerin amacına ne kadar ulaştığını belirlemiş olur (Lascarides ve Hinitz, 2000, s.211).

Jerome S. Bruner tarafından geliştirilen buluş yoluyla öğrenme yaklaşımı, öğrencinin kendi etkinliklerine ve gözlemlerine dayalı olarak yargıya varmasını teşvik edici bir öğretim yaklaşımıdır. Buluş yoluyla öğrenmenin en önemli üstünlüğü, öğrencinin merak güdüsünü uyandırması ve güdülenmişlik düzeyini çalışma boyunca sürdürebilmesidir. Diğer bir üstünlüğü de öğrencileri bağımsız olarak problem çözmeye yönlendirmesidir. Öğrenciler bilgiyi alıp özümsemekten çok, bilgiyi analiz eder, uygular ve sentez

yaparlar (Senemoğlu, 2004, s.470). Bruner öğrenmeyi aktif bir süreç olarak görmekte ve öğretimin öğrencilerin aktif katılımı ile gerçekleştirilmesini önermektedir. Buluş yoluyla öğrenme yaklaşımı öğrenci merkezli olup düşünme ve bulmayı esas alır (Akgün, 2001, s.96).

Grup araştırması modelinde bireyler arası diyalog esastır. Sınıftaki öğrenmenin duyuşsal ve sosyal yönleri önemlidir. Öğrenme etkinlikleri öğrenciler tarafından yönlendirilir (Açıkgöz, 2005, s.204). Öğrenciler 5-6 kişilik takımlara ayrılır. Her takım öğretmen tarafından verilen ya da kendi seçtikleri bir konuda derinlemesine araştırma yaparlar. Bu model öğrencilerin hem bir işi paylaşmalarını hem de takımın ortak değerlendirilmesini gerektirmektedir (Erden, 1997, s.134-135).

1.1.2.2. Proje Yaklaşımının Avantajları

Öğrenci ve öğretmenlerin eğitim sürecine etkin olarak katıldıkları proje yaklaşımının yararları şu şekilde sıralanabilir:

1. **Motivasyonu artırır:** Proje yaklaşımı, konu hakkında merak uyandırarak öğrencilerin ilgi ve isteklerini toplama ve harekete geçirme, çalışmanın başlangıç noktası olan önemli bir soru ya da problem durumu içindeki önemli kavramları öğrenme, araştırma kapsamında soru üretme ve kendi sorularına yanıtlar bulma, süreç hakkında karar verme ve kendi öğrenmesinden sorumlu olmayı sağladığı için öğrencileri motive eder (Blumenfeld ve diğerleri, 1991, s.370; Regie Stites of SRI, 1998; Solomon, 2003).
2. **Bilgi kazandırır ve beceriler geliştirir:** Proje çalışması süresince öğrenciler denemeler yaparak hatalarından ders çıkarırlar, beklenmeyen zorluklarla karşılaştıklarında onlarla baş etme konusunda cesaret kazanırlar (Moursund, 1998). Proje çalışmaları, konuşma ve liderlik becerileri, araştırma becerileri ve işbirliği becerilerini geliştirir (Holst, 2007). Proje uzun dönemli ve derinlemesine öğrenmeyi içerir ve yüksek düzeyde düşünme süreçleri için

fırsatlar sağlar (Shanley, 1999: Akt: Gültekin 2005, s.524). Süreçler dikkate alındığında proje yaklaşımı, grup süreç becerileri, yaşam becerileri (toplantı yürütme, plan yapma, bütçe kullanma vb), teknoloji becerileri (bilgisayar kullanma, televizyon, radyo, video vb. araçları kullanma), bilişsel süreç becerileri (karar alma, eleştirel düşünme, problem çözme vb.) ve kendini yönetme (amaçları belirleme, görevleri organize etme, zaman yönetimi vb.) becerileri geliştirir. Aynı zamanda öğrenme sevgisi, ileri eğitim aşamalarında isteklilik, kendi kendini yönlendirme, başarıma duygusu, kendi kendine yeterlilik gibi tutum ve eğilimlerin de gelişmesini sağlar (Buck Institute for Education, 2006).

3. ***İşbirliğini artırır:*** Proje çalışmaları sürecinde öğrenciler çok yönlü iletişim kurarlar ve grup olarak iş üretmeyi öğrenirler (Preuss, 2002: Akt: Gültekin 2005, s.524). Proje çalışmaları sürecinde öğrenciler grupla çalışma bilincini kazanır ve öğrenciler arasındaki işbirliğini artırır (Erdem ve Akkoyunlu, 2002, s.9, Meyer ve diğerleri, 1997, s.518). Öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci birlikteliğini kuvvetlendirir, öğrenme sürecinde samimi olmalarını sağlar (Korkmaz ve Kaptan, 2001, s.195).
4. ***Disiplinler arası öğrenme için fırsatlar sağlar:*** Proje yaklaşımı, öğrencilerin disiplinler arası alanlarda bilgi edinmelerine ve anlayış geliştirmelerine izin verir. Disiplinler arası bilgi edinme, öğrencinin düşünce sistemini geliştirir, sosyal ve çevresel konulara duyarlılığını artırır (Frank ve Barzilai, 2004, s.42). Öğrenciler açık uçlu sorulara yanıt vermek için matematik, sosyal bilgiler, edebiyat, fen alanlarıyla ilişki kurarlar (Curtis, 2002, s.50). Aynı zamanda öğrencilerin farklı zekâ türlerini (kitenik, uzamsal, mantık, dil vb.) kullanmalarına izin verir (Korkmaz ve Kaptan, 2001, s.194).
5. ***Öğrencileri gerçek dünya problemlerini incelemeye yönlendir:*** Proje yaklaşımı, öğrencilerin gerçek dünya sorunlarıyla karşılaşmalarına olanak sağlar (Blumenfeld ve diğerleri, 1991). Proje çalışmalarının gerçek dünya problemlerine odaklanması sürecin temelidir (Solomon, 2003). Proje çalışmaları,

sınıf dışındaki yaşamla ilişki kurmaya, gerçek dünya sorunlarına yönelmeye ve gerçek yaşam becerileri geliştirmeye yardım eder (Gültekin, 2005, s.524). Öğrencilerin çalışma yapılacak araştırma alanındaki konulara ilgi duymalarını sağlar ve alanın çeşitli konularıyla ilgili meraklarını giderir. Öğrenciler gerçek yaşamla oluşturduğu ürünleri ve performansları birleştirirler (Korkmaz ve Kaptan, 2001, s.194). Araştırma konusu ile ilgili alanda yeteneği olan öğrencilerin bu alandaki ilk çalışmalarına başlamalarını sağlar (Balkı, 2003, s.23-24).

6. ***Yaparak-yaşayarak öğrenme fırsatı verir:*** Proje yaklaşımı uygulama çalışmaları içerdiğinden teoride öğrenilen bilgilerin uygulama ile yaşama geçirilmesini sağlar. Öğrenciler daha önceden edindikleri bilgi ve becerilerini proje çalışmaları sırasında uygulama fırsatı bulurlar. Proje çalışmaları önceden edinilen bilgilere yenilerin eklenmesini sağlar. Öğrencilerde bilimsel çalışma alışkanlığı kazandırılmasını destekleyen proje tabanlı öğrenme aynı zamanda onların bilim adamlarının çaba ve çalışmalarının değerini ve güçlüğünü anlamalarına yardımcı olur. Uygulamalar öğrencilerin pratik deneyim kazanmasını sağlar. Projenin uygulama sürecinde araştırma yapan öğrenciler proje konularıyla ilgili ilk elden bilgi edinirler (Balkı, 2003, s.23-24; Korkmaz, 2002, s.53-54).
7. ***Öğrenci performansının değerlendirilmesinde kolaylık sağlar:*** Proje yaklaşımı farklı öğrenme hızlarındaki öğrencilere zaman ayrılmasına olanak sağlar. Proje çalışmaları sırasında rehberlik ve gözlem yapan öğretmenin, öğrencinin karşılaştığı problemleri ve eksikliklerini belirlemesine yardımcı olur. Proje çalışmaları öğrencilerin performansı hakkında öğretmen, okul yönetimi ve aileye anlamlı bilgiler verir (Korkmaz ve Kaptan 2001, s.194).

Proje tabanlı öğrenme öğretmenden hazır bilgiyi almaktan ziyade yapılan iş odaklı olduğundan öğrencinin ilgi ve isteğini arttırarak çalışmalara katılımlarını sürekli hale getirmekte, etkili öğrenme sağlamakta, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmekte, öğrenmeyi zevki ve eğlenceli hale getirmektedir.

1.1.2.3. Proje Yaklaşımının Sınırlılıkları

Proje yaklaşımının sınırlılıkları şöyle sıralanabilir:

1. ***Konu ve yönlendirici soru bulmak güç olabilir:*** Proje yaklaşımı, yönlendirici soru ya da problemler üzerine kurulduğundan programın amaçlarına uygun ve programın gereklerini karşılayan konu seçmek ve tüm etkinlikler için uygun yönlendirici soru belirlemek güç olabilir (Blumenfeld ve diğerleri, 1994, s.539). Öğretmenin amaçlarını gerçekleştirmek için belirlediği proje konuları her zaman öğrencilerin ilgilerini çekmeyebilir. Öğrencilerin ilgi ve meraklarını uyandıran her konu üzerinde proje çalışması yapılamayabilir.
2. ***Projeler fazla zamana gereksinim duyar:*** Çok fazla zamana yayıldığından bir projeyi tamamlamak çok uzun zaman alabilir (Frank ve Barziali, 2004, s.42; Marx ve diğerleri, 1994 s.369; Moursund, 1998; Simkins, 1999, s.11; Solomon 2003). Özellikle küçük yaşlardaki çocuklar projenin geniş zamana yayılmasından dolayı çalışmaya olan ilgilerini kaybedebilirler. Planlandığından daha uzun süren çalışmalar istenildiği şekilde sonlandırılmayabilir.
3. ***Genişlik ve derinlik ile öğretim içeriği ve teknoloji öğrenme arasında denge sağlama gücü yaratabilir:*** Denge sorunu iki biçimde ortaya çıkmaktadır. Birincisi, öğretmenler özellikle, çoklu ortam projeleri ile uğraşan öğrencilere araştırmalarında daha fazla ayrıntıya girmeleri için yönlendirmektedirler. Bununla birlikte, öğretmenlerin, projelerin çok zaman alacağı ve tüm materyalleri kapsamayacağı endişeleri bulunmaktadır. İkincisi, proje planlarken teknoloji öğrenme ve içerik öğrenmeye ne kadar zaman harcanacağını belirlemek gerekmektedir. Öğretmenler, öğrencilere, projelerinde kullanacakları teknoloji için (yazılım ve donanım gibi) gerekli bilgi ve beceriyi kazanabilecekleri yeterli zamanı tanınmalıdır. Özetle, genişlik ve derinlik öğretim içeriği ve teknoloji kullanma arasında denge sağlamak önemli bir sorundur (Simkins, 1999, s.11). Öte yandan çocukların bağımsızlıkları ile sınıf atmosferi, öğretmenlerin beklentisi ile öğrencilerin elde ettikleri bilgi arasında

bir denge kurmak güç olabilmektedir. Bu durum öğretmen ve öğrenciler için rahatsız edici olabilir (Grant, 2007, s.10; Marx ve diğerleri, 1997, s.369).

4. ***Fazla donanım gerektirebilir:*** Proje çalışmaları, okul içinde sınırlı olmadığından gerek projenin araştırma sürecinde gerekse ürünün yapım aşamasında birçok materyale ve teknolojik cihazlara ihtiyaç duyulabilir. Gerekli kaynaklar ve araç gereçleri sağlamada sıkıntı yaşanabilir. Özellikle çoklu ortam projeleri, daha fazla donanım gerektirir. Gerekli donanımı kullanmak ise masraflı olabilir (Simkins, 1999, s.11). Öğrenciler ileri düzeyde pahalı teleskoplara, bilimsel araştırma için taşınabilir kişisel dijital yardımcılara başvururlar (Curtis, 2002, s.51). Bu teknolojiler pahalı olduğu için okul ya da okul dışı ortamlarda öğrencilerin kullanımına sunmak zor olabilir.
5. ***Değerlendirme güç ve karmaşık olabilir:*** Proje yaklaşımında karşılaşılan en önemli sınırlılıklardan biri de değerlendirmedir (Promising practices in Project-based learning at CTCs, 2007, s.7). Öğrenciler, proje çalışmaları sonucunda öğrenmelerini gösteren ürünler oluşturduklarından, çalışmanın amaçlarıyla ilgili öğrencilere yapıcı ve güvenilir dönüt sağlamak önemlidir. Öğrencilerin öğrenme ürünleri ve onların gelişimlerine olan etkilerinin ölçülmesi için gerekli ölçütlerin belirlenmesi güç olabilir.
6. ***Geleneksel öğretmen anlayışı çalışmaları güçleştirebilir:*** Proje yaklaşımında öğretmenler çalışmalar sürecinde öğrenciler ile birlikte öğrenen, rehber ve yol gösterici konumundadır. Ancak öğretmenlerin öğrenciler üzerindeki otorite ve gücü muhafaza etme istekleri çalışmaları güçleştirebilir. Öğretmenler proje çalışmaları sürecine öğrencilere sorumluluk vermektan çekinebilirler (Demirhan, 2002, s. 73-74). Öğretmenler benimsedikleri öğretim yöntemlerini değiştirmekte zorlanabilirler (Vaiz, 2003, s. 24-25).
7. Proje çalışmaları sırasında araştırmanın sınırları iyi belirlenmediği durumda konudan sapmalar olabilir ve çalışma amacına ulaşamayabilir. Proje çalışmalarının yapılması için uygun ortamın bulunamaması ve araç gereç

eksikliğinin yanında ailelerin beklentileri ve çalışmalara müdahale etmeleri de proje yaklaşımının sınırlılıkları arasındadır (Demirhan, 2002, s.73-74; Balkı, 2003, s.24).

1.1.3. Okulöncesi Eğitimde Proje alışmaları

Okulöncesi eğitimde birçok eğitim tekniği ve yaklaşımlar kullanılmaktadır. Proje yaklaşımı da okulöncesi eğitimde kullanılan yaklaşımlardan birisidir. Proje yaklaşımı eğitim programının tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Okulöncesi eğitim programı içinde proje çalışmaları çocuklara öğrendiklerini uygulamak için ortam sağlamaktadır (Bayhan, 2001, s.9).

Okulöncesi dönemde proje çalışmaları, çocukların yakın çevrelerindeki dşunceler, nesnelere, olaylar ve hareketler arasında ilişki kurması, kapsamlı sorulara kendilerinin cevaplar bulabilme ve anlamlandırabilmelerine, öğrenme için olumlu tutum geliştirebilmelerine yardımcı olmada etkili bir yoldur. Çocuklar proje çalışmalarıyla hayal gücünü kullanma ve geliştirme fırsatı bulur, grupla çalışma ve sosyal becerileri gelişir, “kendi” ve “diğerleri” arasındaki benzerlik ve arklılıkları tanır ve kendinin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirir. Proje alışmaları çocukların çevresini araştırma güdüsünü destekler ve kalıcı öğrenme sağlar (Katz, 1994; Katz ve Chard, 1998; Katz, 1999; LeeKeenan ve Edwards, 1992, s.2).

1.1.3.1. Proje alışmalarının Amaçları

Proje alışmaları çocukların başarıları için uygun fırsatlar yaratmayı, kendinin farkında olma ve bağımsız karar vermeyi, bireysel ve grupla birlikte çalışma becerilerini, dinleme, cümle kurma ve kelime hazinesinin gelişmesini kapsayan dil becerilerini, inceleme, araştırma ve keşfetmeyi kapsayan bilim becerilerini, sembol, miktar, mekn ve ölümü kapsayan matematik becerilerinin gelişmesini ve müzik, hikâye ve oyun yolu

ile kendilerini ifade etmek için uygun fırsatlar yaratılmasını amaçlamaktadır (Hatch, 1999: Akt: Avcı ve Dere, 2007, s.2).

Proje çalışmalarının 6 temel amaçla okulöncesi eğitim programında kullanılmasını önerilmektedir.

1. **Zihinsel Gelişimi Desteklemek:** Katz ve Chard (2000) okulöncesi dönemde akademik çalışma, sosyalleşme ve oyun fırsatlarının sunulduğu geleneksel eğitim yaklaşımlarının küçük çocukların eğitimi için yeterli olmadığını söylemektedirler. Okulöncesi eğitimde çocuklara deneyimlerinin artması ve içinde buldukları dünyayı anlamalarına yardımcı olabilecekleri ortamların da sağlanması gerekir. Proje çalışmaları çocukların kendi çevresindekileri anlamak üzere yönlendirerek, zihinsel yaşantılarını geliştirmekle birlikte sosyal, duygusal ve estetik duyarlılığın gelişmesine de fırsat sağlamaktadır (Tuğrul, 2002, s.72).
2. **Etkinlikler İçinde Denge Oluşturmak:** Okulöncesi eğitimde proje yaklaşımı, etkinlikler arasında kaynaştırıcı rol oynamaktadır (Katz, 1994). Okulöncesi dönemde proje çalışmaları çocukların oyunları sırasında kendiliğinden ya da sistematik eğitimden öğrendiklerini artırmak ve desteklemek amacıyla uygulanmakta böylece çocukların çalışmalarında uyum ve süreklilik kazandırılmaktadır. Katz ve Chard (2000, s.7) programın proje yaklaşımı ile desteklenerek çocukların yapılandırılmış eğitimden kazandıkları bilgi ve becerileri uygulayarak güçlendirebileceklerini savunmaktadırlar.
3. **Okul ile Yaşamı Birleştirmek:** Proje yaklaşımının amaçlarından biri de çocukların okulu gerçek bir yaşam alanı olarak görmelerini sağlamaktır. Okul deneyimleri çocukların gerçek yaşam deneyimleri olmalıdır. Okulöncesi dönemde oyun yoluyla, kendi deneyimleri ile öğrenmeye açık olan çocuklar, proje çalışmaları ile ilgi duydukları bir konuda, kendi belirledikleri yöntemlerle ve gereksinimleri olduğu kadar öğrenme fırsatı bulmuş olacaktadırlar (Temel ve diğerleri, 2003, s.21). Ayrıca proje çalışmaları ile çocuklar toplum içindeki

sosyal rolleri tanımlarına ve bu rollerin önemini anlamalarına yardımcı olmaktadır (Darıca, 2003, s.25).

4. **Sınıfta Topluluk Ruhunu Geliştirmek:** Eğitimin amaçlarından biri çocukların bir topluluk olarak sınıf ortamını yaşamalarıdır. Proje çalışmaları, çocuklara birlikte çalışma duygusunu oluşturmaları için fırsat verir. Çalışmalar sırasında öğrenciler işbirliği yaparlar, sorularına yanıtlar ararlar, sorunlara uygun çözüm yolları önerirler, ortak kararlar alırlar, birlikte bir ürün ortaya koyarlar (Katz ve Chard, 2000, s.7).
5. **Eğitimde Zorluklarla Mücadele Edebilmek:** Öğretmenlerin proje çalışmaları sırasında karşılaşılabilecekleri sorunları problem değil mücadele olarak görmelerini sağlamak da proje yaklaşımının amaçları arasında yer almaktadır. Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin eğitim ortamının yetersizlikleri, materyal eksikliği, öğrenci sayısının fazlalığı, farklı yaş grupları ile çalışma, eğitim ortamının başka bir grupta paylaşma gibi sorunları bulunmaktadır. Öğretmenlerin problemlere yapıcı ve yaratıcı çözümler üreterek, proje çalışmalarını sürdürmeleri önemlidir (Katz ve Chard, 2000, s.9).
6. **Demokrasi Eğitimi:** Proje çalışmasını programa dâhil etmenin önemli amaçlarından biri de çocukları demokratik bir topluma hazırlamaktır. Demokrasi eğitimi çocukların; bilgi, beceri ve uzmanlıkları takdir edebilmelerine ve diğerlerinin toplumun iyileşmesine sağladıkları katkıları anlayabilmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda, toplum üyelerinin birbirinden bağımsız ve farklı olduklarını, bu farklılıkların toplumu zenginleştirdiğini öğrenirler. Proje çalışması çocuklara konular, sorumluluklar ve yapılan işin tüm boyutlarıyla ilgili seçim yapabilme ve karar verme fırsatı sağlar. Çocuklar kanıt ve gerçekleri araştırıp denerler, hipotez ve tahminleri test edebilirler ve gerçekleri farklı yönleriyle algılayabilirler. Projeler çocukların çok çalışmalarına, bazı işlerin tekrar gözden geçirmelerine ve zorlukların üstesinden gelebilmelerine olanak tanır. Tüm bunlar çocukların demokratik bir yaşamla erken tanışmalarına yol açar (Katz ve Chard, 2000, s.10-11).

1.1.3.2. Proje Çalışmalarında Öğrenme Fırsatları

Proje çalışmaları eğitim programında yer alan temel akademik beceri ve kavramların uygulanmasını gerektirmektedir. Katz ve Chard (2000) okulöncesi dönemde proje çalışmalarının “bilgi, beceri, alışkanlıklar ve duygular” olmak üzere dört temel öğrenme hedefine hizmet ettiğini belirtmektedirler. Buna göre:

1. **Bilgiler:** Yeni gerçekler, bilgiler, kavramlar, fikirler, yapılar, hikâyeler, mitler ve bunun gibi aklımızdaki her şeydir (Katz ve Chard, 2000, s.25). Proje çalışmalarının ana amaçlarından biri, çocukların yeni bilgiler edinmelerine yardımcı olmaktır. Çocuklar çalışma sırasında incelemeler yaparak, araştırarak, tartışarak yeni bilgiler öğrenirler. Ayrıca arkadaşları ile bilgi paylaşımında bulunarak kendi bilgilerine yenilerini eklerler (Katz ve Chard, 1988, s.73). Yeni edinilecek olan bilgiler çocuklar için öğrenilmeye değer olmalı, onların günlük yaşamda kullanabilecekleri işe dönük bilgilerden oluşmalı ve okulöncesi eğitim kurumunun hedefleri ile örtüşmelidir.
2. **Beceriler:** Beceriler; gözlenebilen ya da gözlenebilen davranışlardan tahminde bulunabilen; kelimelerin ilk harflerini tanıyabilme, çizibilme, makasla kesebilme gibi hareketlerdir (Katz ve Chard, 2000, s.25). Proje çalışmaları çocukların zihinsel, sosyal ve fiziksel becerilerinin gelişmesini sağlar. Çocukların araştırmalar sırasında gözlem ve sorgulama becerileri güçlenmekte, yapım işlerinde, makas kullanma, kesme, yapıştırma, ağaç işleri gibi psikomotor becerileri ve problem çözme becerileri artmakta, bildikleri olaylar ve konu ile ilgili yerlere ilişkin resimler yapmalarıyla ifade becerileri gelişmektedir. Proje çalışmaları sırasında çocuklar yapım etkinlikleri ve dramatik oyunlarda sosyal becerilerini kullanmaktadırlar (Katz ve Chard, 1988, s.73-74). Öğretmen kontrolü ve denetiminin yüksek olduğu, otoriter bir eğitim ortamında okulöncesi dönem çocukları kendi bilgi ve becerilerini ortaya koymak istemeyebilirler. Çocuklar becerilerini kendilerini rahat ve güvende hissettikleri ortamlarda daha rahat sergilerler. Okulöncesi dönem çocukları deneme yanılmalarda bulunarak,

yaparak ve yaşarak becerilerini geliştirirler. Proje çalışmaları becerilerini kullanmalarına yönelik alışkanlıklar geliştirmelerine yardımcı olur.

3. **Alışkanlıklar:** Aklın alışkanlıkları ya da olaylara aynı tepkileri gösterebilme yollarıdır. Örnek olarak görünüşte zor olan bir işi yapmaya inat etmek verilebilir (Katz ve Chard, 2000, s.26). Bireysel özellikler, gelişim özellikleri ve geçmiş yaşantılar alışkanlıkları şekillendirir. Okulöncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri gereği merak etme, her şeye karşı çıkma, tartışma gibi alışkanlıkları bulunmaktadır. Proje çalışmaları çocuklara problem çözme, bilimsel çalışma, analiz etme, hipotez oluşturma, teori oluşturma, konu üzerinde uzmanlaşma, başladığı işi tamamlama, zorluklarla başa çıkabilme gibi alışkanlıklar kazanmalarına yardımcı olur. Proje çalışmaları çocukların doğal alışkanlıkları üzerine yoğunlaşıp gözlem ve araştırma yapabilme yeteneklerini geliştirmektedir (Katz ve Chard, 2006).

4. **Duygular:** Duygular nesnel duyuşsal durumlardır. Kabul edebilme duygusu, emin olma ya da kaygılı olma durumu örnek olarak verilebilir (Katz ve Chard, 2000, s.26). Proje çalışması sırasında çocuklar çalışmaya yaptıkları katkılarla, grubun bir parçası olduklarını hissetmektedirler. Çocukların bir konu üzerinde birbirlerine ve öğretmene danışmaları, kendi gözlemlerine ve sorunlarına duydukları güven duygusunu geliştirmektedir. Çocukların anne babalarına çalışılan konuyla ilgili sorular sorması, yapım işleri ve dramatik oyunda kullanılmak üzere kendilerinden malzemeler istemesine olumlu yanıt vermeleri ev ve okul arasındaki sürekliliği arttırmaktadır. Proje çalışmalarına ailelerin gösterdiği ilgi topluluk duygusunu arttırmakta, bilinen olay ve yerlerin araştırılması toplumdaki yetişkinlerin katkılarına ve çalışmalarına saygı duyulmasını sağlamaktadır. (Katz ve Chard, 1988, s.74). Proje çalışması sürecinde çocuklar güven, ait olma, başarı, mutluluk, memnuniyet, hislerini ortaya koyabilmektedirler.

1.1.3.3. Proje Çalışmalarında Konunun Belirlenmesi

36-72 aylık çocuklar için hazırlanan okulöncesi eğitim programının temel özelliklerinden birisi konuların amaç değil araç olarak kullanılmasıdır. Okulöncesi eğitim kurumlarında program kapsamında uygulanan etkinliklerde konu öğretimi amaç olarak ele alınmamakta, amaç ve kazanımlara ulaşmak için konular araç olarak kullanılmaktadır. Proje çalışmaları bir konunun derinlemesine ele alınıp incelenmesi olduğundan okulöncesi eğitimde belirlenen amaç ve kazanımlara ulaşmak için proje konularının seçimi çok önemlidir.

Proje konularının belirlenmesinde çocukların yaş, gelişim düzeyi, bireysel ilgi ve eğitim ihtiyaçları, okulun coğrafi özellikleri ve bulunduğu çevre üzerindeki kültürel etkisi, yerel kaynakların kullanılabilirliği önemli faktörlerdir (Katz ve Chard, 1998). Konu seçiminde çocukların günlük yaşantılarından, deneyimlerinden ve içinde bulunduğu yakın çevrelerinden de yararlanması gerekmektedir.

A. Konu Seçiminde Çocukların Deneyimlerini Dikkate Alma

Proje çalışmalarında konuların çocukların yakın çevrelerinden seçilmesi, farklı kültürlerden bir araya gelen çocuklar arasında toplum bilinci oluşması açısından yararlıdır. Çocuklar zaman içerisinde birbirini tanıdıkça, birbirlerinin farklı deneyim ve ilgileri olduğunu rahatlıkla kabul edebilmektedir (Katz ve Chard, 1998).

Okulöncesi dönem çocuklarının deneyimleri içinde buldukları yakın çevrelerinde onlara sunulan olanaklarla sınırlıdır. Okulöncesi eğitimi öğretmenleri konu çeşitliliği sağlarken çocukların geçmiş yaşantıları hakkında bilgi sahibi olmalı ve onları iyi gözlemlemelidir.

Çocuklar proje konusu ile ilgili deneyimleri olduğu zaman, araştırmanın nasıl ilerleyeceği ve neleri kapsayacağı konusunda öneriler sunabilmekte, düşüncelerini açıklayabilmekte ve sorularını sorabilmektedir. Geçmiş yaşantılarında bulunmayan ya

da bilmedikleri sözcüklerle ilgili konuların araştırılması çocuklar için zordur (Helm ve Katz, 2001, s.12-13).

Çocukların yetişkinlerden daha az yardım alarak gözlem yapabilecekleri, denemeler yapabilecekleri, sorular sorabilecekleri, düşüncelerini deneyebilecekleri, farklı mekânları ziyaret edebilecekleri çalışmaları içeren konular projenin başarısını arttırır (Helm ve Katz, 2001, s.15). Çocukların yetişkinlerden sürekli yardım almaları onların bağımlılıklarını arttırır. Bunun tersi durumda yetişkinlerden daha az yardım aldıklarında, denemelerinin sonuçlarını gördüklerinden kendilerine olan güvenleri artmaktadır. İnceleme gezileri sırasında çocuklar proje konuları kapsamında olay, nesne ya da kişileri izleme fırsatı bulmakta ve nasıl, ne şekilde, nerde yapılıyor gibi sorularının yanıtlarını bulup değerlendirme yapabilmektedirler.

Projeler çocukların dokunarak, hareket ederek, taşıyarak, modelini yaparak, işiterek, tadarak, yakından bakıp inceleyebilecekleri, gerçek nesnelere çalışabilecekleri somut konulardan oluşmalıdır (Helm ve Katz, 2001, s.14). Çizgi film kahramanları gibi hayali konular çocukların yaratıcılıklarını sınırlamakla birlikte araştırılması da zor olan konulardır. Hayali proje konuları çocukların varsayımlar, hipotezler kurmasını, sorular sormalarını azaltarak daha çok öğretmen ve ikinci kaynaklara olan bağılıklarını arttırmaktadır. İyi bir proje çalışması çocukların kendi hayal güçlerini kullanma ve geliştirmelerine fırsat vermelidir (Katz ve Chard, 1998).

Çocukların geçmiş yaşantılarında bulunan kötü tecrübeleri onlara hatırlatacak konuların seçiminden kaçınılması öğretmenin dikkat etmesi gereken önemli bir noktadır.

B. Konu Seçiminde Çocukların İlgilerini Dikkate Alma

Proje konusu çocukların ilgisini çektiği zaman çalışmaya katılımları daha fazla olmaktadır. Öğretmen, çocukların ilgilerini ortaya çıkarmanın yanı sıra yeni ilgi alanları edinmelerini de sağlamalıdır. Küçük çocuklar bir konu, yer, olay ya da öyküye yönelik ilgilerini sordukları sorulardan daha çok, oyunları ve davranışları ile gösterirler (Helm ve Katz, 2001, s.12). Çocukların oyunlarını ve davranışlarını gözlemlemek, onların

ilgilerinin ortaya çıkarılması ve böylece proje konularının çeşitlendirilebilmesini sağlayacaktır. Öğretmenin çocukların ilgilerini belirlemek amaçlı yaptığı gözlemler proje çalışmalarına katılım ve başarının artmasını sağlar.

Proje konuları çocukların o anki ilgilerine dayalı olarak öğretmenler ya da çocuklar tarafından önerilebildiği için (Katz, 1994; Elgas ve Peltier, 1998, s.17) çocuk temelli konular ve öğretmen temeli konular olarak ikiye ayrılabilir.

- a) *Çocuk Temelli Konular:* Çocuğu önceden belirlenmiş bir etkinlikle karşı karşıya bırakmak yerine, çocuğun ilgileri doğrultusunda kendi seçtiği bir etkinlikte yer almasının desteklenmesidir (Glassman ve Whaley, 2000). Proje konuları genellikle çocuklar tarafından ortaya atılmaktadır. Çocuğun merakını uyandıran bir olay ya da sordukları bir soru, bir proje konusu ortaya çıkabilmektedir. Ani bir şekilde ortaya çıkan bir duruma çocukların ilgi göstermesi ve sorular sorması ile bir proje başlayabilmektedir (Helm ve Katz, 2001, s.13; Hamurcu, 2003, s.67).
- b) *Öğretmen Temelli Konular:* Bazı durumlarda, yararlı görülen bir konu öğretmen tarafından seçilebilir. Bazı durumlarda ise öğretmenin bir proje konusu olarak düşünmeden ders içerisinde kullandığı konular çocuklar tarafından bir proje çalışmasına dönüştürülebilir (Helm ve Katz, 2001, s.14).

Okul, ev, ağaçlar gibi çocukların yakından bildikleri konular onların ilgi alanındadır ve çocuklar bu konuları doğrudan araştırabilmektedir (Hartman ve Eckerty, 1995, s. 141). Yaşları büyüdükçe çocukların ilgileri yakın çevrelerinden daha uzak çevrelere doğru genişler. Yaş seviyelerine göre çocukların ilgi ve ihtiyaçları değiştiğinden proje çalışmalarındaki konularda değişiklik göstermektedir. Okulöncesi dönem çocukları için “toplar” bir proje konusunu oluştururken, ilköğretimde “moda”, daha ileriki yaşlarda “astroloji” proje konusu olarak ele alınıp çalışma yapılabilir (Katz, 1994).

Çocukların ilgilendikleri bir konuyla, kendi istekleri ile çalışmalarını, onların istenmedik davranışlara yönelmelerini engelleyerek, gelişimsel hedeflere uygun davranışları

kazanabilmeleri için iyi bir ortam sağlamaktadır (Hartman ve Eckerty, 1995, s.141-142). Öğretmenler proje konuları hakkında seçenekler sunarak çocukların ilgilerini doğru yöne yönlendirmeye ve çalışma hakkında merak uyandırmaya çalışmaktadır.

C. Konu Seçiminde Aile ve Toplumun Özelliklerini Dikkate Alma

Konu seçiminde aile ve toplumun özelliklerinin dikkate alınması önemlidir. Proje konuları çocukların aileleri ve yakın çevreleri ile ilgi olduğunda, aileler bu konunun öğrenilmesinin çocuğun gelişiminde önemli olduğunu düşündüklerinde proje çalışmalarını desteklerler. Aileler proje çalışmasını desteklediğinde çocukların okulda öğrendiklerini pekiştirme, meraklarını destekleme, araştırma ile sorularına yanıt ve çözüm bulmalarında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca konuların çocukların aileleri ile ilgili olması, çocukların ailelerinin kültürü ile ilgili konulara transfer edebileceği becerileri geliştirmelerinde de yarar sağlayabilmektedir (Katz ve Chard, 1998; Helm ve Katz, 2001, s.15-16).

Resmi program ve yönetmelikle ilgili net bir şekilde bağlantısı olan proje konuları, aileleri çocuklarının eğitimin resmi yönetmeliklere uygun olduğu konusunda güvence vermesi açısından uygundur (Katz ve Chard, 1998).

Liu ve Chien (1998), proje çalışmalarına aile katılımının şu değişikliklere yol açtığı gözlemlendiğini belirtmektedirler:

- Anne babaların, çocukların öğrenme süreçlerine dair algıları değişmiştir.
- Anne babalar, çocuklarının öğrenme sürecinde daha çok yer almaya başlamıştır.
- Anne babalar, çocuklarla olan iletişimlerini geliştirmiştir.
- Anne babalar, kendi aralarında çocuklarının öğrenme süreçleri için destek ağları oluşturup iş bölümü yapmıştır.
- Babaların katılımı düzenli bir şekilde giderek artmıştır (Liu ve Chien, 1998, s.213-219).

Okulöncesi eğitim programının temel özellikleri arasında aile katılımının önemi üzerinde durulmaktadır. Çeşitli etkinliklerle okulöncesi eğitim sürecine katılan anne babalar hem çocuklarının gelişimini takip etmekte, hem de onların gelişimlerine destek olmaktadır. Eğitim süreci içerisinde aktif olarak yer alan anne babalar, çocuklarının eğitiminde kendi rollerinin önemini farkına varmanın yanı sıra kendi ilgi ve yeteneklerini de değerlendirip geliştirmektedirler. Ayrıca kendi çocuklarının eğitimleri konusunda karşılaştıkları sorunlara okul ile birlikte çözüm aramakta ve kendi bilgi ve deneyimlerini diğer ebeveynler ile paylaşmaktadırlar (Ömeroğlu ve diğerleri, 2003, s.440).

Proje konularının seçiminde ailelerin fikir ve önerilerinin alınması, onların gerek yapılan çalışmayı desteklemeleri, gerekse çalışmalar için gerekli araç gereçlerin sağlanması konusunda isteklerini arttırmaktadır. Çocuklarının eğitim sürecinde önemli bir yere sahip olduğunu hisseden ebeveynler çalışmalara hevesle katılmakta ve çalışma sürecinde eğitimciye kolaylık sağlamaktadırlar.

D. Konu Seçiminde Araç Gereç Uygunluğu

Proje konularının seçiminde araç ve gereçlerin uygunluğu ve kaynaklara kolayca ulaşılması önemlidir (Katz ve Chard, 1988, s.67; Katz ve Chard, 1998). Proje çalışmaları sırasında kullanılacak materyaller onlara gerçek ya da gerçeğe yakın yaşantılar sunmalı ve gelişimsel ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (Can-Yaşar, 1998, s.17). Çalışma sırasında kullanılan ilgi çekici materyaller çocukların etkinliğe katılma isteğini arttırmaktadır (Glassman ve Whaley, 2000). Proje çalışmaları araştırmalar üzerine kurulu olduğundan yararlanılacak kaynaklar çocukların anlayabileceği düzeyde ve kolay ulaşılabilir olmalıdır. Çalışmalar yalnızca kitaplarla sınırlı değildir. Kaynak kişilerden de bilgi almayı gerektirebilir. Bu durumda kaynak kişilerin ulaşılabilirliği ve onların çocukların seviyelerine uygun olarak soruları cevaplandırmaları ve anlatım yapmaları önem kazanmaktadır.

Konu seçiminde araştırmaların yapılacağı mekânların kolay ulaşılabilir olmasına özen gösterilmelidir (Helm ve Katz, 2001, s.15). Saha çalışmaları sırasında çocuklar gözlem

yapıp video, fotoğraf çekimleri ile kendileri çizim yaparak, kayıt tutmaktadırlar. Çalışma sürecinde çocukların tek bir kez gözlem yapması yeterli olmayabilir. Aynı yere birkaç kez gitmek gerekebilir. Bu nedenle araştırma yapılacak mekânların kolay ulaşılabilir olması inceleme gezilerinin tekrarında prosedürlerin azaltılması açısından önemlidir.

E. Konunun Çocukların Yaşlarına ve Gelişim Düzeylerine Uygunluğu

Proje çalışmaları için seçilen konular, çocukların yaşlarına bağlı olarak temel yeteneklerini uygulamalarına fırsat sağlamalı, temel okuma yazma ve sayısal yeteneklerine ek olarak fen bilimleri, sosyal bilimler ve dil gibi konuların bütünleştirilmesine olanak vermeli, yazı, grafik, gösteri gibi farklı biçimlerde gösterilebilir olma özelliklerini içermelidir (Katz, 1994; Katz ve Chard, 1998).

Proje konuları çocukların yaşlarına uygun tekniklerle, bildikleri şeyleri, becerileri kullanarak araştırabildikleri takdirde, projeler daha verimli olacaktır. Öğretmenler proje konularını seçerken çocukların öğrendikleri bilgiler, kavramlar ve becerileri göz önünde bulundurarak çocukların çizerek, boyayarak, üç boyutlu çalışmalar yaparak ya da dramatizasyon yapabilecekleri şekilde olmasına özen göstermelidir (Helm ve Katz, 2001, s.15).

Okulöncesi eğitim kurumlarında eğitim süreci başlarında çocukların gelişim düzeylerine göre daha kolay yapabilecekleri daha basit proje konuları seçilmelidir. İlerleyen zamanlarda çocukların becerileri arttığından proje konuları ve çalışmaların kapsamı genişletilip çeşitlenebilir.

Proje konuları çocukların yaratıcı düşüncelerini harekete geçirebilmeli, ilgilerini çekebilmeli, problem durumunu çözebilmeye ve farklı araştırmalar yapmaya olanak tanıyabilmelidir (Bayhan, 2001, s.10). Okulöncesi dönem çocukları için proje konuları doğrudan yaşanan deneyimleri ve basit temel kavramları içermelidir. Projelerin dil, matematik, sosyal bilimler, fen ve sanat alanlarını kapsamaması önemlidir (Katz ve Chard, 1989; Akt: Tuğrul, 2002, s.73).

1.1.3.4. Proje Etkinlikleri

Katz ve Chard (2000) küçük çocuklarla proje çalışmalarındaki etkinlikleri araştırma etkinlikleri, yapım etkinlikleri ve dramatik oyun olarak sınıflandırmaktadır.

1. **Araştırma Etkinlikleri:** Çocukların proje çalışmaları sırasında yaptıkları araştırmalar onların etkin olarak soru sorma, tahminlerde bulunma, hipotez oluşturma, deney yapma, araştırma ve nesnelere belli amaçlar için kullanma gibi becerilerini geliştirir. Yaptıkları araştırmalar ayrıca çocukların gözlem yapma, dinleme, görsel okuma, resimlere bakma, deneyleri izleme ve olayları inceleme gibi becerilerinin de gelişmesini sağlar. Proje çalışması kapsamında yapılan geziler ve saha çalışmalarında çocuklar uzmanlarla karşılaşma ve konuşma fırsatı bulurlar. Konunun uzmanlarından araştırma kapsamında merak ettikleri konular hakkında bilgi alabilirler. Çocukların uzmanlara soracakları soruları hazırlayıp sormaları iletişimsel becerilerinin gelişmesini sağlar. Proje çalışması kapsamında çocuklar bir konuk konuşmacının izlenmesi, bir nesneyi incelemek, postaneye giderek günlük ziyaretler gibi kısa süreli gözlemler yapabildikleri gibi doğadaki değişimlerin gözlenip kaydedilmesi, sınıfta onarım işlerini gözlenmesi, kuşların beslenmesi, çiçeğin büyümesinin izlenmesi gibi uzun süreli gözlemler de yaparlar (Katz ve Chard, 1988, s.69-70; Katz ve Chard, 2000, s.120-121; Temel ve diğerleri, 2002, 43).

Okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan fen ve doğa etkinlikleri ve araştırma inceleme gezileri araştırma etkinlikleri kapsamına girmektedir. Araştırma etkinlikleri proje çalışmasının başlangıç aşamasını oluşturur.

2. **Yapım Etkinlikleri:** Yapım etkinlikleri ağaç işleri, boyama, çizim, kesme, yapıştırma gibi etkinlikleri kapsar. Yapım etkinlikleri planlanırken ne yapılacağı, ayrıntılar, kullanılacak materyal türleri, yapılacak parçaların büyüklükleri ele alınır. Çocuklar etkinlik sırasında karşılaştıkları sorunlara çözümler ararlar. Yapılacak nesnelere özellikleri hakkında bilgileri arttıkça çocuklar modelleri daha ayrıntılı hale getirirler. Bilimsel ve matematiksel

kavramlar yapım etkinliklerinde yer almaktadır. Bu etkinliklerle çocuklar, olayların sırasını, boyanın kuruması için gereken zamanı, en iyi materyali seçmek için yapılan karşılaştırmaları, kullanacağı karton kutunun kalınlığını, farklı şekillerin özelliklerini öğrenirler. Ayrıca şekil, büyüklük, alan, ölçek, yüzey, doku ve renk değişkenleri yapım etkinlikleri ile ilgilidir. Çocuklar bu etkinlikler ile sayma, tahminde bulunma, ölçme becerilerini kullanırlar Dil etkinlikleri proje çalışmalarında araştırma ve yapım etkinlikleri arasında köprü oluşturur. Konuşma; okuma, yazma, açıklama ve çocuklara yeni bilgiler kazandırma gibi becerilerin gelişmesine yardımcı olur (Katz ve Chard, 1988, s.71; Katz ve Chard, 2000, s.121-122; Temel ve diğerleri, 2002, 43-44).

Yapım etkinlikleri ülkemizde okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programında sanat ve okuma yazmaya hazırlık etkinliklerini içermektedir. Bir ürünün ortaya çıkarıldığı yapım etkinlikleri proje çalışmalarının ikinci aşamasını oluşturmaktadır.

3. **Dramatik Oyun:** Dramatik oyun, çocukların yeni geliştirdikleri rolleri, önceden öğrendikleri bilgilerle kaynaştırmasına yardımcı olur. Çocuklar dramatik oyunlarda kendilerinden farklı anlayış ve deneyime sahip olan diğer çocuklarla etkileşime girerek bilgi edinir, kendisi ile arkadaşı arasındaki farklılıkları karşılaştırma fırsatı bulur. Dil yoluyla, dramatik oyun ve diğer etkinlikler arasında bağlantı kurulmaktadır. Oyun sırasında çocuklar canlandırdıkları rollere uygun gördükleri duygularını dili kullanarak ifade ederler. Dramatik oyunlar ile çocuklar birbirleri ile fikir alışverişinde bulunurlar, görüşmeler yaparlar, sorun çözerek birbirleri ile uyum sağlarlar. Bu çalışmalarda ayrıca hem lider olma, hem de lideri izleme deneyimleri kazanırlar. Dramatik oyunlarda çocuklar giyinme, varlıkları yararlı biçimde kullanma, mobilyaları yeniden düzenleme, diğer oyuncular ile etkileşime girme, olaylara katılma gibi etkinliklerde bulunurlar (Katz ve Chard, 1988, s. 71-72, Katz ve Chard, 2000, s.122; Temel ve diğerleri, 2002, s.45).

Proje çalışmalarında yer alan etkinliklerin tümü birbirleri ile dinamik bir etkileşim içindedir. Araştırma etkinliklerinden kazanılan bilgiler, hem yapım etkinliklerini hem de dramatik oyunu yönlendirir. Yapım etkinlikleri sırasında çocukların sordukları sorular daha ileri araştırma etkinliklerini meydana getirirken, elde edilen yeni bilgiler yapım etkinliklerini oluşturur ve dramatik oyunları zenginleştirir. Ayrıca, dramatik oyun sırasında yeni yapım işlerine gereksinim duyulabilir. Proje çalışmalarında yer alan her etkinlik araştırma, yapım etkinliği ve dramatik oyunu gerektirmektedir. (Katz ve Chard, 1988, s.73; Temel ve diğerleri, 2002, s.45).

Proje çalışmalarında araştırma etkinlikleri, yapım etkinlikleri ve dramatik oyun olarak adlandırılan etkinlikler ülkemizde okulöncesi kurumlarındaki eğitim sürecinde uygulanan ilgi köşelerinde oyun, sanat etkinlikleri, fen ve doğa etkinlikleri, araştırma inceleme gezileri, okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri ve drama etkinliklerini kapsamaktadır. Proje konusuyla ilgili olarak Türkçe dil, müzik ve oyun etkinlikleri içerisinde de proje çalışmaları yapılmaktadır.

1.1.3.5. Proje Çalışmalarının Süresi

Projelerin süresi eğitim programının amaçlarına ve çocukların ilgilerine göre belirlenmelidir. Projeler tek günlük ya da birkaç gün süren kısa süreli olabileceği gibi bir ay ya da daha uzun süreli de planlanabilmektedir (Kandır ve Erdemir, 2002, s.28). Erken yaşlarda projelerin süresi ve kapsamı değişiklik gösterebilir (Hartman ve Eckerty, 1995, s.142).

Okulöncesi dönemde daha ileri yaşlara göre, daha kısa süren proje çalışmaları yapılabilmektedir. 5-6 yaş çocukları için bir günlük veya üç haftayı geçmeyen projeler planlanabilirken, 3-4 yaş çocukları için proje çalışmaları daha kısa süreli olabilir (Kandır ve Erdemir, 2002, s.28). Katz ve Chard (1989) proje çalışmasının üzerinde en az bir hafta çalışılacak kadar bir süreyi kapsamaması gerektiğini, çok uzun sürmesinin çocuğun dikkatini dağıtacağını, çok kısa sürmesinin ise ayrıntıları fark etmesini engelleyeceğini söylemektedirler (Akt: Tuğrul, 2002, s.73). Çocukların ilgilerine göre

planlanan proje süresinde değişiklik yapılabileceği ve projeye ilişkin her şeyin ele alınmasının gerekli olmadığı unutulmamalıdır (Farrington, 2007).

1.1.3.6. Proje Çalışmalarının Uygulama Aşamaları

Projeler “başı, ortası ve sonu olan hikâyelere” benzetilmektedir (Katz ve Chard, 2000, s.70). Konunun belirlenmesi ile başlayan proje çalışması sürecinde, projenin süresi ve araştırma soruları belirlenir, öğrencilerin ön bilgileri kontrol edilir, kavram haritaları oluşturulur, kaynaklar sağlanır, alan çalışması ve araştırmalar yapılır. Çalışma sonunda ortaya çıkan ürün sergilenerek proje sona erdirilir.

Okulöncesi dönem çocukları ile yapılan proje çalışmaları 3 aşamada gerçekleştirilmektedir;

1. Başlangıç ve Planlama Aşaması: İlk aşama “başlama” olarak tanımlanır (Hirsh, 2004, s.164-165). Bu aşama keşfetme, deneyimleri paylaşma, fikir üretme ve proje konusu hakkında bilgi edinmeyi içerir (Kandır ve Erdemir, 2002, s.28). Başlangıç aşaması çocukların öğrenmesi ve anlaması için temel aşamadır (Tuğrul, 2002, s.75).

Bu aşamada belirlenen amaçlar doğrultusunda çocukların ilgi ve isteklerine uygun olarak projenin konusu belirlenir. Konu çocuklar tarafından önerilebileceği gibi öğretmenin yönlendirmesi ile de belirlenebilir. Öğretmen sınıfta konu hakkında bir soru sorarak, konuyla ilgili bir hikâyeye anlatarak ya da konu ile ilgili bir nesne ya da canlıyı sınıfa getirerek çocukların ilgisini çekip çalışmayı başlatabilir (Hamurcu, 2003, s.70). Öğretmen çocukların konu ile ilgili bilgilerini ve deneyimlerini öğrenmek için sorular sorarak tartışma ortamı yaratır. (Kandır ve Erdemir, 2002, s.28; Katz, 1994).

Konu belirlendikten sonra öğretmen öğrencileriyle beyin fırtınası yaparak bir ağ, bir kavram haritası oluşturur. Proje çalışması ilerlerken tartışmanın devamlılığı için

konu ve konuyla ilişkili alt konuların ağı, kavram haritası kullanılabilir. Öğretmen ve öğrenciler başlangıç tartışması boyunca, araştırma yoluyla yanıt arayacakları sorular oluştururlar. Bu aşama boyunca, öğrenciler aynı zamanda konu ile ilgili ön bilgilerini hatırlarlar. Bu aşamada çocukların konuya ilişkin olarak, önceden bildikleri bilgiler, görüşler ve deneyimleri paylaşarak katılımcılar arasında ortak bir temel oluşturulmasında yarar görülmektedir. Öğretmen ve çocuklar araştırma süreci içerisinde yapılacak geziler, konuk konuşmacılarla ilgili düzenlemeler ve araştırmada yanıt aranacak sorularla ilgili planları bu bölümde yaparlar. Projelerin yapım etkinlikleri için çocukların evlerinden uygun malzemeleri getirmeleri ve materyal toplamaları bu bölümde istenmektedir. Proje çalışmalarına ailelerin katılımı için proje konusu hakkında aileler bilgilendirilir ve çalışmaya katkıda bulunmaları istenir. (Katz ve Chard, 2000, s.70-71).

2. Projenin Uygulanması: Çocuklar öğretmen rehberliğinde alt konu başlıkları ile ilgili bireysel ya da küçük gruplarla çalışmaya katılırlar. Bu aşamanın hedefi çocukların ilgilerini geliştirmek ve en üst seviyeye çıkartmaktır (Kandır ve Erdemir, 2002, s.28; Tuğrul, 2002, s.75).

“Alan Çalışması” olarak adlandırılan bu aşama alanların, nesnelere veya olayların incelenmesi için yapılan doğrudan araştırmalardan oluşmaktadır. Çocuklar aktif olarak belirlenen konuyu araştırma ve incelemeye başlarlar (Hirsh, 2004, s.164-165, Katz, 1994). Öğretmen çocuklara araştırma sorularına yanıt bulabilecekleri kaynaklar sunar ve onları alan çalışmalarına yöneltir (Abramson ve diğerleri, 1995, s.199). Çocukların proje konusuyla ilgili inceleme gezileri yapabilmeleri ve uzman kişilerle görüşebilmelerini için organizasyonlar yapar (Avcı, 2003, s.364). Bazen okul dışına yapılan alan gezileri ile bazen konuk konuşmacılarla, bazen nesnelere, kitapların, fotoğrafların ya da ürünlerin toplanması ile gerçekleştirilen bu aşama “projenin kalbi” olarak nitelendirilmektedir (Katz, 1994; Katz ve Chard, 2000, s.72).

Çocukların etkin olarak görev aldıkları projenin ikinci aşaması karar verme, tartışma, fikirlerini açıklama, gözlem yapma, gözlemlediklerinden çizimler yapma, bulguları tahmin etme, olgu ve ayrıntıları kontrol etme, gözlem ve bulguları

kaydetme, konu uzmanı ile görüşme, bilgi sağlama, denemeler yapmaları için birbirlerini cesaretlendirmeleri, sorumluluk almaları gibi etkinlikleri içerir (Warner ve Morse, 2001, s.139-140). Bu aşama süresince çocukların birbirleri ile olduğu kadar çevre ile de etkileşimleri çok yoğundur (Tuğrul, 2002, s.75).

3. Projenin Sonuçlandırılması: Projelerin tamamlanması ve öğrenilenlerin özetlendiği aşamadır (Katz ve Chard, 2000, s.72). Bu aşamada çocuklar daha önceki bilgi ve deneyimlerini, çalışma süresince yeni öğrendikleri ile birleştirerek anlamlı hale getirir (Tuğrul, 2002, s.76). Öğrencilerin çalışma süresince neler öğrendiklerini ifade etmelerine fırsat tanınır (Hirsh, 2004, s.164-165).

Olayların biraya getirilerek özetlendiği bu aşamada çocuklar dramatik oyunlar, konuşmalar, sergiler ve geziler şeklinde projenin sonuçlarını hazırlayarak rapor halinde sunarlar. Oluşturulan proje tanıtılır. Bu aşamada projenin değerlendirilmesi yapılarak, yeni bir projeye zemin hazırlayacak durumlar tartışılabilir. Öğretmen proje sunulduktan sonra uygun araç gereçleri öğrencilerin gelişim dosyaları için saklamalıdır (Hamurcu, 2003, s.71; Kandır, Erdemir, 2002, s.29; Katz, 1994).

1.1.3.7. Proje Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Proje çalışmalarının değerlendirilmesi sırasında ürün ve süreç birlikte değerlendirilir. Öğretmenler çalışma süreci boyunca öğrencileri gözlemleyerek onların çalışmaya katılımını, yeni öğrenmelerini, becerilerini nasıl işe koştuklarını, ilgi ve meraklarının hangi yönde olduğunu değerlendirebilirler. Öğrenciler çalışma sürecinde ve sonunda oluşturdukları ürünlerle kendilerini ve birbirlerini değerlendirebilirler. Ürünlerin sergilenmesi ve öğrenilenlerin sunulması ile ebeveynler, diğer öğrenciler ve çevredeki diğer kişiler, projeye katılan öğrencileri değerlendirebilirler.

Değerlendirme sürecinde öğrencilerin proje yaparken kullandıkları problem çözme, eleştirel düşünme becerileri, gerçek yaşamla ilgili becerileri, sosyal becerileri, tutumları ve mizaçları değerlendirilebilir (Hick, 1998, Akt: Koçoğlu, 2003, s.53).

Proje tabanlı öğrenme yaklaşımında çalışmaların değerlendirilmesinin öğretmen ve öğrencilere sağladıkları kolaylıklar şunlardır:

- Öğretmenlerin öğrenciler ile daha güçlü bir ilişkiler kurmalarına yardımcı olur.
- Öğrencilerin “yapabildim mi?”, “nasıl yapıyorum?” sorularına yanıt bulmalarına yardımcı olur.
- Öğrencilerin içerikle açık ve net bir şekilde bağlantı kurmalarına yardımcı olur.
- Öğretmenlerin bir sonraki aşamayı planlamasına yardımcı olur.
- Öğrencileri kendi çalışmalarını değerlendirmeleri için teşvik eder.
- Öğrencilerin kendi çalışmalarını planlamalarına yardımcı olur (Project Based Learning with Multimedia, 2004).

1.1.3.8. Proje Çalışmalarında Öğretmenin Rolü

Proje çalışmalarının planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesinde öğretmene büyük görev düşmektedir. Öğretmenler çocukların yaratıcılığını ve üreticiliğini arttıracak aktiviteler düzenlemeli, performanslarını en üst düzeyde kullanabilmelerini sağlamalı, kendilerine güvenmelerini sağlayarak merak duygusunu canlı tutmalı, zamanı iyi ayarlamalıdır. Öğretmen proje çalışması süreci boyunca çocukları gözlemleyerek, uygun dönütler vermeli ve kayıtlar tutmalı, projenin gidişatını ona göre ayarlamalıdır. (Beneke, 1998; Katz, 1994; Katz ve Chard, 2000, s.125)

Projenin başlangıç aşamasında öğretmen ilgilerini çeken bir konu bulma hakkında çocukları desteklemeli, seçilen konu hakkında çocukların ne bildiğini, deneyimlerini ve neleri merak ettiklerini ortaya çıkarmalı, sorular oluşturmalarına yardımcı olarak onları araştırma sorularına yönlendirmelidir (Katz, 1994; Katz ve Chard, 2000, s.126)

Projenin uygulanması aşamasında öğretmenlerin en önemli rollerinden biri, çocukların önceden sahip oldukları gözlem, iletişim, çizim ve boyama gibi becerileri bağımsız bir şekilde kullanmasını sağlamaktır. Öğretmenler çocuklara araştırma yapabilecekleri

kaynaklar sunmalı, alan gezileri ve konu uzmanları ile görüşmeleri için gerekli düzenlemeler yapmalı, araştırma bulgularını ve görüşlerini sunmaya yönelik uygun yollar önermeli, çocukların becerilerini sergileyebilecekleri yollarla çalışmalara etkin katılımlarını ve grupların birbirlerinden haberdar olmalarını sağlamalıdır (Avcı, 2003, s.364; Kandır ve Erdemir, 2002, s.29; Katz ve Chard, 2000, s.71).

Projenin sonuçlandırılması aşamasında öğretmen çocukların projelerini sunma ve başkaları ile paylaşmaları için gerekli ortam hazırlamalıdır. Öğretmenlerin en önemli görevlerinden biri çocukların çalışmalarını takdir etmek ve değer vermektir (Katz, 1994; Katz ve Chard, 2000, s.82).

1.1.3.9. Proje Çalışmalarında Ailenin Rolü

Proje yaklaşımında okul aile işbirliğine çok önem verilmektedir. Proje çalışmalarının içerisine ailelerin de dâhil edilmesi çok önemlidir. Özellikle çocukların ne düşündüğünü, ne hissettiğini anlamada onların yardımı olabilir. Proje çalışmalarına ailelerin katılımıyla çocukların araştırmaları desteklenebilir. Aileler araştırma yapmada çocuklarına yardımcı olur. Araç gereç sağlayarak, gezilere destek olarak veya konuk uzman olarak çalışmalara aktif biçimde katılabilirler. Proje çalışmalarında hangi konuların ele alınacağı bir mektupla ailelere bildirilerek onların katkıları istenebilir. Ailelere anketler hazırlanıp, sonuçları proje çalışmasını şekillendirmek için kullanılabilir (Avcı ve Dere, 2007, s.1; Hamurcu, 2003, s.67; LeeKeenan ve Edwards, 1992, s.10).

Okulöncesi eğitim etkinlikleri içerisinde yerini alan proje çalışmaları çocukların çeşitli beceriler geliştirmesini, eğitim sürecine aktif olarak katılmalarını ve kalıcı öğrenmelerin olmasını sağlamakta, öğrenme yaşantılarını zenginleştirmekte, ailelerin de eğitimin içerisine katılmasına olanak sunmaktadır. Yapılan alan taramasında Türkiye’de okulöncesi eğitim kurumlarında proje yaklaşımının uygulanmasına yönelik öğretmen görüşlerine yer veren bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırma okulöncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin proje yaklaşımını nasıl uyguladıkları, yaşadıkları sorunlar ve beklentilerinin belirlenmesi gereksiniminden doğmuştur.

1.1.4. İlgili Araştırmalar

Proje yaklaşımı ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalar bulunmakla birlikte okulöncesi eğitim öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşleri ve önerilerinin yer aldığı doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bölümde konuyla ilgili ulaşılabilen araştırmalara yer verilmiştir.

Beneke (1998) okulöncesi öğrencileri ile birlikte “Arabalar” konulu proje çalışması uygulamıştır. Çalışmanın ilk aşamasında arabalarla ilgili beyin fırtınası yapılmış, çocukların arabalar hakkındaki nasıl çalıştığı, nelerden yapıldığı gibi tüm bilgileri ortaya çıkarılmıştır. Çocuklar sınıfta tornavidalarla oyuncak araba parçalarını söküp takmışlar, okul yakınındaki otomotiv laboratuvarına küçük gruplar halinde sık sık ziyaretler yapmışlar, büyükleri araba üretirken, yağ değiştirirken, motoru tamir ederken izlemişler ve gördüklerinin resmini çizmişlerdir. Daha sonraki aşamada çocuklardan araba üretmek için gerekli malzemeleri listelemelerini ve artık parçaları toplayarak çocukların araba üretmelerini istemişlerdir. Stajyer öğretmenler bazı bölümlerin üretilmesinde model olmuşlardır. Çocuklardan arabanın rengine karar vermek için anket düzenlemelerini ve herkesin favori rengini, parka gidip en çok hangi renk araba olduğunu bulmalarını istemişler. Proje sonunda çocukların ürettikleri arabayı ve süreç içinde üretilen diğer dokümanları da sergilemelerini istemişlerdir.

Chard (1999) okulöncesi öğrencileri ile “Ayakkabı Projesi” adlı 8 haftalık proje çalışması yürütmüştür. Projenin ilk aşamasında çocuklar ayakkabıları ve onları nasıl aldıklarını konuşmuşlar, ayakkabılar hakkında ne öğrenmek istedikleri ile ilgili sorular sormuşlar, resimler çizip boyamışlar, ailelerden okula gönderilen değişik ayakkabıları incelemişlerdir. İkinci aşamada çocuklar ayakkabıların neden yapıldığı, nereden satın alındığı, kaç lira olduğu gibi sorularına nasıl cevap verebileceklerini düşünmüşler ve 5 grup oluşturularak araştırmalar yapmışlardır. Çocuklara nasıl bilgi toplayacakları ve kaydedecekleri konusunda yardım edilmiştir. Daha sonra ayakkabıcı dükkânında 3’er kişilik gruplar halinde ziyaret yapıp sorularına yanıt aramışlardır. Ziyaretin ardından 3 hafta boyunca çocuklar ayakkabı dükkânına neler katabileceklerini tartışmışlar, dükkânda gördükleri gibi bir televizyon seti, kuş kafesi ve ayakkabı katalogu yapıp,

okulda ayakkabı dükkânı hazırlamışlardır. Üçüncü aşamada aileler çocuklarının hazırladığı ayakkabı dükkânlarını ziyaret etmeye davet edilmiş ve ürünler sergilenmiştir. Proje çalışması sürecinde çocukların sayma ölçme, renk, desen, şekil gibi teknik kelimeleri kullanabilme, görüşme yapma gibi becerileri geliştirdikleri saptanmıştır. Çocuklar ayrıca ayakkabı modeli üretme, satma gibi konularda bilgi toplayıp, çalışanları anlamaya çalışıp yaptıklarını takdir ettikleri gözlenmiştir.

Katz (1999) 4-5 yaş çocukları ile yürüttüğü “Toplar Projesi” bir ay sürmüştür. Çalışmanın başlangıç aşamasında ailelerden futbol, basketbol, tenis topları gibi eski bir top vermelerini istemişler ve bir haftada 36 topları olmuştur. Çocuklar topların çeşitlerini ve özelliklerini tartışmışlardır. Sınıfta tartışmalardan çıkan soruları küçük gruplar halinde araştırmışlar, boyu, eni, neden yapıldığı, hangi topların en hızlı gittiği, topların içinde ne olduğu, hangi oyunlarda kullanıldığını araştırmışlardır. Üçüncü bölümde çocuklar ailelerini davet ederek çalışma sonuçlarını sergilemişlerdir. Çalışma sonunda çocukların ölçme, çizme, okuma, hikâyelendirme, tablolaştırma, kütüphaneden araştırma, raporlaştırma, analiz etme, hipotez geliştirme, tahminde bulunma, gözlemlenme ve kayıt yapma gibi becerilerinin proje sayesinde geliştirdikleri gözlenmiştir.

Makin ve diğerlerinin (1999) yaptıkları “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Kaliteli Okuma Yazmaya Hazırlık Programları” konulu araştırmada, okuma yazmaya hazırlık çalışmaları için aile katılımını da içeren proje uygulamaları başlatılmıştır. Uygulama sonunda proje yaklaşımını uygulayan sınıflarda bulunan çocukların, okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında kullanılan stratejileri tartışırken hem bu okuma yazmaya hazırlık çalışmalarını uygulama becerileri hem de sözel etkileşimlerinde, proje yaklaşımını uygulamayan sınıflardaki çocuklara oranla iki kat daha olumlu bir ilerleme meydana geldiği gözlenmiştir.

Gallick (2000) 3-6 yaş arasındaki 20-25 çocuk ile yürüttüğü “Saç ve Kuaför Projesi” 3 ay boyunca sürmüştür. Projenin ilk aşamasında çocukların saç kestirme deneyimlerini konuşarak tartışılmıştır. Çocuklar araştırma yapmışlar, resimler çizmişler, sınıfa kuaför davet edilerek, saç sitilleri ve maşa, fırça gibi araç gereçlerle ilgili bilgi vermesi

istenmiştir. İkinci aşamada kuaföre gezi düzenlenmiş, makas grubu, ayna gurubu, ödeme grubu gibi gruplara ayrılarak incelemelerde bulunmaları sağlanmıştır. Alan çalışmasının ardından herkes öğrendiğini paylaşmıştır. Çocuklar sınıfı kuaför salonuna çevirmişler, yarattıkları kuaföre “saç kafa” ismini vermişlerdir Üçüncü aşamada çocuklar hazırladıkları kuaför salonunu süsleyip, davetiyeler hazırlamışlar ve ailelerini davet ederek açılış yapmışlardır. Proje sonunda çocukların grup halinde çalışma ve fikirlerini paylaşmayı öğrendikleri gözlenmiştir. Öğretmenler de proje çalışmalarını daha iyi anlamış ve ekip halinde çalışmayı öğrenmişler.

Glassman ve Whaley (2000) tarafından yapılan çalışmaya, karma yaşlı sınıflar ve yürümeye yeni başlayan çocukların bulunduğu sınıflardaki çocuklar katılmıştır. Her iki sınıfta da Reggio Emilia Projesi düzenli olarak uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, çocuğun kendi öğrenme deneyimlerini belirleme ve sosyal becerilerin gelişimi arasında bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışma süresince çocuklar daha çok kişiler arası bilgi alışverişinde bulunmuşlar, çok sayıda ve çeşitli görüşme stratejileri sergilenmişler ve daha çok tecrübe paylaşmışlardır.

Karamustafaoğlu ve Kandaz (2006) “Okul Öncesi Eğitimde Fen Etkinliklerinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri ve Karşılaşılan Güçlükler” adlı çalışmalarında Trabzon’da anaokullarında görev yapan 50 okulöncesi öğretmene anket uygulamış, daha sonra 10 okulöncesi öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmışlardır. Araştırma bulguları incelendiğinde öğretmenlerin fen doğa etkinlikleri içerisinde anlatma, dramatizasyon, model kullanma, deney yapma yöntemlerinin yanı sıra proje çalışmalarına da yer verdikleri görülmüştür. Okulöncesi öğretmenlerinin fen ve doğa etkinliklerini yürütme sürecinde karşılaştıkları problemler arasında öğretmenlerin kavram haritalama, analogi, proje çalışmaları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları bulgusu yer almaktadır.

Yağlıkara (2006) “Okulöncesi Dönem Çocuklarında Çevre Bilinci Kazandırmada Fen ve Doğa Etkinliklerinin Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında 24 anasınıfı öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Çalışmanın sonucunda öğretmenlerin çocuklara çevre bilinci kazandırmak için gezi,

gözlem ve bitki yetiştirme çalışmaları, doküman inceleme çalışmaları, drama etkinlikleri ve koleksiyon oluşturma etkinliklerinin yanı sıra proje çalışmalarına da yer verdikleri bulunmuştur.

Yılmaz, Beyazkürk ve Anlıak'ın (2006) “Proje Yaklaşımıyla İlgili Bir Uygulama Örneği: Süt Projesi” adlı çalışmalarında Ege Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı Kampus Anaokulundaki 6 yaş grubu 15 öğrenci ile projeyi gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kapsamında öncelikle çocukların konuyla ilgili ön bilgileri değerlendirilerek tartışılmış; süt konusuyla ilgili merak uyandıran ve öğrenmek istedikleri sorular açığa çıkarılarak bir soru listesi oluşturulmuştur. Çocuklara, soruların cevaplarını derinlemesine araştırmak amacıyla kütüphane ve uygun kaynakların taranması, alan ziyaretleri ve alanda uzman kişilerle görüşme gibi çeşitli olanaklar sunulmuştur. Bu aşamadan sonra, bilgi toplama, okuma, yazma, çizme ve boyama gibi etkinlikleri, model oluşturma, hikâye yaratma ve canlandırma gibi sanatsal faaliyetleri kapsayacak çalışmalar yapılmıştır. Proje boyunca çocukların, istekli ve ilgili oldukları gözlenmiştir. Çocuklar tüm proje boyunca verilen görevleri büyük bir hevesle yerine getirmişlerdir. Soru sormayı, öğrenmek istedikleri üzerinde düşünmeyi, daha yaratıcı ve üretken olmayı, işbirliği içinde çalışmayı öğrenmişlerdir. Alan ziyaretleri sırasında, çocukların uzmanlara çeşitli sorular sormaları, soru sorma ve düşünme becerilerini geliştirmişlerdir. Bu çalışmayla birlikte, çocukların yanı sıra, öğretmenlerin de proje yaklaşımını tanımaları, uygulamadaki süreci takip etmeleri ve çocuklardaki değişimleri gözlemlemeleri için bir fırsat doğmuştur.

Akkaya (2007) “Öğretmenlerin ve Velilerin Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılımı Çalışmalarına İlişkin Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinde 25 okulöncesi eğitim öğretmeni ve 25 veli ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde okullarda uygulanan aile katılım çalışmaları içerisinde evde haftalık çalışma ödevleri ve dönemlik projeler bulunduğu ve velilerin çoğunluğunun sınıf içi çalışmalara katılarak artık malzemelerden projeler yaptıkları görülmüştür. Öğretmenler aile katılım çalışmalarına anne-babaların daha çok katılımında bulunmalarını beklemektedirler.

Kurt (2007) tarafından yapılan “Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Proje Yaklaşımlı Eğitim Programlarının Etkisinin İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerinde proje yaklaşımı eğitim uygulamalarının etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Deney ve kontrol grupları ile yürütülen araştırma sonucunda proje yaklaşımı eğitim programlarının uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin sosyal uyum becerilerinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Uysal (2007) “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Fen ve Doğa Etkinliklerinin İşlevselliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinde 20 anasınıfı öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde öğretmenlerin fen ve doğa etkinlikleri kapsamında inceleme gezileri, deney, gözlem, bitki yetiştirme, drama çalışmaları, sınıfa konuk çağırma, kavram haritalarından yararlanma gibi etkinliklerin yanı sıra grup çalışmaları ve proje çalışmalarına yer verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin fen ve doğa etkinliklerinin uygulanması sırasında karşılaştıkları sorunlar arasında, araç-gereç yetersizliği, gezi düzenlerken sorunla karşılaşma, sınıfların kalabalık olması, öğretmenden kaynaklanan sorunlar, idarecilerin ilgisiz tutumu ve okulöncesi eğitimin önemini kavramamış olmaları, ailetlerin anasınıfı için harcanmaması okuldaki kaynakların kullanımına izin verilmemesi gibi sorunlar bulunmaktadır.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde okulöncesi eğitimde proje yaklaşımının kullanılmasına yönelik öğretmen görüşüne yer veren araştırmanın olmadığı görülmektedir. Okulöncesi öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak yapılan birkaç araştırmada öğretmenlerin fen ve doğa etkinlikleri içerisinde proje çalışmalarına yer verdikleri bulgularına rastlanılmıştır. Velilerin aile katılım çalışmalarına ilişkin görüşlerine yönelik araştırmada ise proje çalışmalarına ailelerin de katıldığı bulgusu bulunmaktadır. Okulöncesi dönem çocukları ile yürütülen proje çalışmalarının bulunduğu araştırma sonuçlarında genellikle çocukların çeşitli beceriler geliştirdiğinden söz edilmektedir. Bu araştırma ile okulöncesi eğitimde öğretmenlerin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüş ve önerileri belirlenmeye çalışılacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Programından 2002 yılından sonra mezun olan okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşlerinin ve önerilerinin belirlenmesidir.

Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Öğretmenlerin proje yaklaşımı ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin eğitim ortamında proje uygulamaları nasıldır?
3. Öğretmenlerin proje çalışmalarını kolaylaştırıcı durumlar nelerdir?
4. Öğretmenlerin proje çalışmaları sırasında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
5. Öğretmenlerin proje çalışmaları sırasında yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik önerileri nelerdir?
6. Öğretmenlerin proje çalışmaları sırasında;
  - a. Velilerden,
  - b. Okul idaresinden,
  - c. Diğer öğretmenlerden,
  - d. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan,
  - e. Anadolu Üniversitesi'nden beklentileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Merak, araştırma ve keşfetme duygularının yoğun olduğu okulöncesi dönemde çocuklara araştırma yapabilecekleri, birbirleri ile etkileşim içinde bulunabilecekleri eğitim ortamları hazırlanmalıdır. Proje çalışmaları bu tür eğitim ortamlarının oluşturulmasına olanak sağlar.

Öğretmenlerin bilgileri ve inandıkları öğretim yaklaşımları, öğretim ortamlarına zemin hazırlar (Çolak ve Uzuner, 2004, s.245). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin proje

yaklaşımının kullanılmasına yönelik görüşleri, hazırlayacakları eğitim ortamlarında etkili olacaktır. Bu nedenle okulöncesi dönem çocuklarının proje çalışmalarını uygulayacakları eğitim ortamlarının düzenlenmesinde, öğretmenlerin proje yaklaşımıyla ilgili görüşleri önem kazanmaktadır.

Türkiye’de yapılan çeşitli araştırmalarda okulöncesi eğitim öğretmenlerinin eğitim sürecinde proje çalışmalarına yer verdikleri bulguları saptanmış ancak doğrudan okulöncesi eğitim kurumlarında proje yaklaşımının uygulanmasına yönelik öğretmen görüşlerini yer aldığı bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırma ile okulöncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüş ve önerileri belirlenerek, okulöncesi öğretmenlerin proje yaklaşımını daha işlevsel kullanmalarına yönelik tavsiyelerde bulunmaya yardımcı olacağı ve diğer öğretmenlere proje yaklaşımı ile ilgili bakış açısı kazandıracığı düşünülmektedir.

Bu araştırma;

- Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda proje çalışmalarının çocukların gelişimlerine etkilerinin saptanması,
- Proje çalışmalarını uygulama sürecinin ortaya konması,
- Proje çalışmaları sürecinde yaşanan sorunların belirlenmesi,
- Bu konudaki araştırma birikimine katkı getirmesi
- Proje çalışmalarının daha etkili olabilmesi için beklentilerin belirlenmesi açısından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2005-2006 eğitim öğretim yılında Eskişehir ilinde Okulöncesi Eğitim Kurumlarında görev yapan Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı’ndan mezun olan 17 öğretmenin görüşleri,
2. 2005–2006 eğitim-öğretim yılında okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan proje çalışmaları ve
3. Veri toplama aracında yer alan sorularla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Okulöncesi Eğitim: 0–72 ay arasındaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini destekleyen; toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim sürecidir (Gürkan, 2000, s.4).

Proje: Bir konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak amacıyla yapılan derinlemesine bir araştırmadır (Helm ve Katz, 2001, s.1).

Proje Yaklaşımı: Bireysel ya da küçük gruplar aracılığıyla doğal koşullar altında yaşama benzeyen bir yaklaşımla problemlerin çözümünü amaçlayan bir öğrenme yaklaşımıdır (Korkmaz, 2002, 45).

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılacak veri toplama süreci, verilerin dökümü ve analizi yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Programından 2002 yılından sonra mezun olan okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşlerinin ve önerilerinin ayrıntılı olarak belirlenmesi amaçlandığından, nitel araştırma yaklaşımının görüşmeye tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Nitel araştırmalar çeşitli sosyal ortamları, bu ortamlarda yaşayan bireylerin yaşamlarını, davranışlarını, düşüncelerini, yaşamlarını nasıl anlamlandırdıklarını ve bunların yanı sıra içinde bulunulan toplumun işleyişini, sosyal hareketleri ya da karşılıklı etkileşimleri araştırır (Berg, 1998, s.7; Gay, Mills ve Airasian, 2006, s. 402; Strauss ve Corbin, 1990, s.17). Nitel araştırmalardan elde edilen bilgiler “şuan neler oluyor?” ve “neden ya da nasıl oluyor?” sorularını betimlemeye yöneliktir (Brantlinger, Jimenez, Klingner, Pugach ve Richardson, 2005, s.196). Nitel araştırmacılar, araştırdıkları ortama yoğun şekilde katılırlar, ortamda bulunan her şeyle ilgili olarak ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplarlar ve ortamdan elde ettikleri verileri sözel betimlemelerle yorumlarlar (Gay, Mills ve Airasian, 2006, s. 402). Nitel araştırmalarda veriler gözlem, görüşme ve doküman incelemesi olarak üç şekilde toplanabilir (Ekiz, 2003, s.55; Strauss ve Corbin, 1990, s.17).

Görüşme, belirli bir amaca yönelik olarak, bir kişi ya da grubun çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, bakış açısı, deneyim, tutum, yorum ve davranışlarını belirlemek, bireyin ya da grubun zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklerini tanımak amacıyla yapılan yüz yüze karşılıklı bir iletişim ve etkileşim sürecidir (Balcı, 2001, s.180; Berg, 1998, s.57; Gay, Mills ve Airasian, 2006, s. 173; Patton, 2002, s.342; Yıldırım ve Şimşek, 2005,

s.120). Görüşme sürecinde araştırmacı ve katılımcı arasında yoğun ve en doğru iletişim kurulabilir. Görüşmeler özellikle katılımcıların bakış açılarını anlamalarını gerektiren konulardaki araştırma soruları için en etkili bilgi depolama yöntemidir (Berg, 1998, s.61) Görüşme katılımcının gönüllülük esasına dayalı olarak yapılır (Griffiee, 2005, s.36). Görüşmeci, görüşmenin amacı ve gizliliği hakkında katılımcıya bilgi vermek ve görüşme sırasında sorulan sorulara karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir şekilde tepkide bulunmasını sağlamak zorundadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.120).

Diğer araştırma yöntemlerinde kullanılan veri toplama tekniklerinde olduğu gibi görüşme tekniğinin de avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Avantajları şöyle sıralanabilir; görüşme tekniği okuma yazma bilmeyenler dâhil herkese uygulanabilir ve verilen cevaplarda da bireyselliğin korunması söz konusudur. Görüşmede ses tonu, mimikler, soru cevaplama gösterilen isteklilik söylenenlerin değerlendirilmesinde önemli ipucu olabilmektedir. Değişen koşullara uyum sağlamada veya ortam düzenlemede esnek olabilir (Karasar, 2003, s.175, Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.124-125). Görüşme özellikle çoktan seçenekli formata dönüştürülemeyen ve uzun cevap gerektiren sorularda uygundur. Anketlerin tersine esnektir ve her bir katılımcıya göre soru uyarlanabilir. Araştırmacı katılımcılarla arasında güven ve arkadaşlık kurduğu zaman, ankette alamayacağı her bir cevabı alabilir. Diğer bir avantajı da yarım bırakılan ya da açıkça cevaplanmayan sorulara ilave sorular sorarak ayrıntılı bilgi edinilebilir. Bazı cevapların sebeplerini de belirleyebilir (Gay, Mills ve Airasian, 2006, s. 173).

Görüşmenin dezavantajları ise; pahalı ve zaman alıcı bir süreci gerektirdiğinden sınırlı sayıda kaynak kişi ile görüşülerek sonuca gitme eğilimlerini arttırarak araştırmayı sınırlandırması (Karasar, 2003, s.175, Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.126), katılımcının görüşme yapan kişinin görünüşünden, cinsiyetinden, yaşından, sosyal statüsünden, aksanından ya da tavırlarından olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilenecek sorulara önyargıyla cevaplar vermesi, elde edilen bilgilerin bireyin öznel yargısını ya da sadece görüşme anındaki anımsadıklarını kapsamaması (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.126), iletişim ve kişiler arası ilişki kurma becerilerini iyi kullanmayı gerektirmesidir (Gay, Mills ve Airasian, 2006, s. 173).

Görüşme tekniği, katılımcı sayısına, katılımcıların özelliğine ya da görüşmelerin kurallarına göre çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir (Karasar, 2003, s. 166-167). Berg (1998, s. 60-62), görüşmeyi; yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşme olarak üç sınıfta gruplandırmaktadır.

Yapılandırılmış görüşme; önceden hazırlanan soruları kullanarak kendisiyle görüşülen kişinin araştırılan konuya ilişkin görüş ve tutumlarını belirleme amacı ile yapılan görüşme türüdür (Berg, 1998, s.60). Yapılandırılmış görüşmede görüşülen bireylerin verdikleri bilgiler arasındaki paralelliği ve farklılığı saptamak ve buna göre karşılaştırmalar yapmak amaçlanmaktadır. Açık uçlu sorular çok sık kullanılmaz (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.120). Önceden belirlenen soruların ne şekilde sorulacağı, hangi verilerin toplanacağı en ayrıntılı bir biçimde saptanır ve görüşme tüm bunlara dikkat edilerek gerçekleştirilir. Görüşmeciye bırakılan esneklik en düşük düzeyde tutulmaktadır. Yapılandırılmış görüşme verilerinin sayısallaştırılması kolaydır. Ancak görüşmede beklenen anlamı çıkartmak ve içtenliği yakalamak olanakları sınırlı olabilmektedir (Karasar, 2003, s.167-168).

Yapılandırılmamış görüşme; genel bir alanda var olan bilgiyi ortaya koymak üzere yapılmaktadır. Görüşme yapılan konuya yönelik anlayış ve yaklaşımların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Altunışık ve diğerleri, 2002, s.85). Yapılandırılmış görüşme türünden farklı olarak esnektir (Berg, 1998, s.61). Yapılandırılmamış görüşme, keşfe yönelik bir yaklaşıma izin verdiği için araştırmacı, konu ile ilgili ayrıntılara ulaşma ve bir konuyu derinlemesine irdeleme olanağına sahiptir. Araştırmacı, görüşme esnasında yeni denenceler geliştirebilir ve bunları test edebilir. Bu görüşme türü, çoğunlukla açık uçlu sorulardan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.120). Yapılandırılmamış görüşmede, toplanan verilerin değerlendirilmesi oldukça güç olmaktadır. Bu nedenle görüşmecinin, bu görüşme türünün uygulanmasına ve değerlendirilmesine yönelik uzman bir kişi olması önemlidir (Karasar, 2003, s.168).

Yarı yapılandırılmış görüşme; görüşme sorularının ve ilkelerinin önceden belirlendiği ancak, görüşme yapan kişinin konuya ilişkin ilgi ve bilgi düzeyine göre esnek

davranılabilecek bir görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının yapılandırılmamış görüşmenin kesin sınırlarından ayrılarak konu hakkında başka verilere ulaşmasını sağlamaktadır (Altunışık ve diğerleri, 2002, s.85). Görüşme soruları genellikle her bir görüşmeciye sistematik ve sabit bir sıra ile sorulur (Berg, 1998, s.61). Gerekliğinde esnetilerek sorularda yer değişikliği yapılabilir. Bunun için görüşülen kişinin iyi bir dinleyici olması önemlidir (Uzuner, 2006). Görüşme sırasında görüşülen kişinin soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir ve gerektiği yerde konuyla ilgili olarak ek açıklamalar yapılabilir (Batu, 2000, s.39). Görüşme soruları standartlaştırılacaksa insanlara tanıdık gelen kelimelere dökülmelidir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde kullanılan sorular, bireylerin dünyayı farklı şekilde algıladıkları bilincini yansıtır. Araştırmacılar görüşme sırasında çıkan konuların daha derinine inerek dünyaya katılımcıların bakış açısından bakmaya çalışırlar (Berg, 1998, s.61).

Bu araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin gerektirdiği şekilde araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanmıştır. Bu çalışmada veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme türünün seçilmesinin nedeni; okulöncesi öğretmenlerinin eğitim programlarında proje çalışmalarını nasıl uyguladıkları, ne tür sorunlarla karşılaştıkları ve beklentilerini belirlemek amacıyla ek sorulara ve ek açıklamalara olanak sağlayacak bir formata gereksinim duyulmuş olmasıdır. Görüşme tekniği yeni başlayan araştırmacının üstünde bir beceri seviyesi ve aynı zamanda kişisel ilişki kurabilme becerisi de gerektirir (Gay, Mills ve Airasian, 2006, s. 173). Araştırmacının Prof. Dr. Yıldız Uzuner'in yürüttüğü "Nitel Araştırma Yöntemleri Doktora Dersi"ne misafir öğrenci olarak katılması, derste görüşme tekniği ile ilgili bilgi ve uygulama olanakları olması, ayrıca araştırmacının daha önceki mesleki yaşantısında gazetecilik deneyimi bulunması nedeniyle görüşme tekniğine yatkın olması, bu araştırmanın verilerinin de yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmasında etkili olmuştur.

2.2. Evren Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2002-2005 eğitim öğretim yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'ndan mezun olan ve Eskişehir ilindeki resmi okulöncesi eğitim kurumlarında kadrolu olarak görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır.

Nitel araştırmada örneklem seçiminde genelleme kaygısı olmamakla birlikte; çeşitli etmenler nitel araştırmada örneklem seçiminin gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu etmenlerden birincisi, günümüz toplumlarının kendi içinde ve kendine özgü çeşitli katmanlara ayrılmasıdır. Her katmanın kendi başına bir örneklem olarak belirlenmesi ve araştırmanın yürütülmesi pek olanaklı değildir. İkinci etmen, araştırmanın ilgili durumlara genellenmesi ihtiyacıdır. Üçüncü etmen, nicel araştırma yapan araştırmacıların, nitel araştırmanın güvenilirlik ve kendine özgü güçlü yanlarını yansıtmak için nicel araştırma kapsamına giren bazı örneklem tekniklerini nitel araştırma deseni içinde kullanma istekleridir. Amaçlı örneklem yöntemleri, başlı başına nitel araştırma deseni içinde geliştirilmiş olan araştırma yöntemleridir. Bu nedenle, amaçlı örnekleme, zengin bilgiye ulaşılabilecek durumların ayrıntılı bir şekilde ortaya konmasında etkili olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s.78-82).

Araştırmada amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yöntemi doğrultusunda dört ölçüt belirlenmiştir. Belirlenen ölçütler şunlardır:

1. Araştırmaya katılacak öğretmenlerin Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'ndan mezun olması
2. Araştırmaya katılacak öğretmenlerin eğitim sürecinde proje yaklaşımına yer vermesi.
3. Araştırmaya katılacak öğretmenlerin en az bir yıllık görevli olması.
4. Öğretmenlerin gönüllü olarak araştırmaya dâhil edilmesi.

Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Eskişehir il merkezi ve ilçelerinde görev yapan okulöncesi eğitim öğretmenlerinin listesi alınmış ve Anadolu Üniversitesi Eğitim

Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'ndan mezun olan öğretmenler belirlenmiştir. Belirlenen 30 öğretmenden 3'ü Kız Meslek Liselerinde, 1'i anaokulunda vekil müdürü olarak görev yaptığından ve 1 öğretmen de 2 aydır görevli olduğundan örneklem dışı bırakılmıştır. Örnekleme oluşturan 25 okulöncesi öğretmeninden 4'ü araştırmaya katılmak istemediklerini, 2'si ise proje yaklaşımını kullanmadıklarını belirtmişler, 2 öğretmene ise ulaşılammıştır.

Bu ölçütlere göre araştırmada 5'i bağımsız anaokulları, 12'si ilköğretim okulları bünyesinde yer alan anasınıflarında görev yapan öğretmenler olmak üzere toplam 17 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Örneklem çeşitlemesi yapılarak bir ila dört yıl arasında mesleki deneyimi bulunan okulöncesi öğretmenlerinin araştırma konusuna yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması Süreci

Araştırmada öncelikle literatür taraması yapılarak araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırma verileri üç boyuta toplanmıştır. Araştırma amacının belirlenmesinin ardından arşiv çalışması yapılarak araştırmaya katılacak öğretmenler belirlenmiş, araştırma süresince araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında 136 sayfalık yansıtıcı günlük tutulmuş ve görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu geliştirilirken, araştırmanın amaçları göz önünde bulundurulmuş ve yarı yapılandırılmış görüşmeye uygun olması amaçlanmıştır.

Görüşme formu hazırlanırken bazı ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Bunlar şöyle sıralanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.127-138):

- Kolay anlaşılabilir sorular yazma, deneyimlerle ilişkilendirilen odaklı sorular hazırlama
- Açık uçlu ve yönlendirmeyen sorular hazırlama,
- Cevabı çok boyutlu olabilecek sorular sormaktan kaçınma

- Alternatif sorular ve sondalar hazırlama
- Farklı türden sorular yazma ve soruları mantıklı bir şekilde düzenleme

Görüşme formunun geliştirilmesi aşamasında uzman görüşleri alınarak görüşme formunun araştırmanın amaçlarına uygun olmasına çalışılmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken proje yaklaşımı eğitim programı çerçevesinde incelenmiş ve eğitim programının amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme boyutları göz önünde bulundurulmuştur. Sorular “Nitel Araştırma Yöntemleri Doktora Dersi”nde derse katılan öğrenciler ve uzman Prof. Dr, Yıldız Uzuner ile birlikte gözden geçirilmiştir. Hazırlanan görüşme sorularını sınamak amacıyla pilot çalışma gerçekleştirilmiştir.

Pilot çalışmanın yapılabilmesi için söz konusu öğretmenin kendisi ile görüşülerek, uygun olduğu gün ve saat belirlenmiş ve kendisinden randevu alınmıştır. Pilot görüşmenin başlangıcında, görüşmeci araştırmanın amacını ve nasıl yürütüleceğini, görüşme yapılacak öğretmene ifade etmiş; ayrıca, verilerin güvenilir bir şekilde kaydedilebilmesi amacıyla görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılabilmesi için gerekli izin alınmıştır. Pilot görüşme, belirlenen gün ve saatte öğretmenin belirlediği yerde bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. 50 dakika süren bu görüşmenin verileri ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme tamamlandıktan sonra öğretmenin görüşme sorularına verdiği yanıtlar dinlenerek dökümü yapılmıştır. Araştırmacı dışında iki uzman tarafından pilot görüşme dinlenmiştir. Verilen yanıtlar doğrultusunda görüşme sorularına eklemeler yapılmış ve bir pilot çalışma daha yapılması kararlaştırılmıştır. İkinci pilot çalışma örneklem dâhilindeki bir öğretmen ile aynı şekilde gerçekleştirilmiş, dökümler yapıp uzman görüşü alınmıştır. Bu çalışmanın tekniğe uygun olduğu ve kapsamı yeterli bulunduğundan, ayrıca veri kaybının önlenmesi amacıyla uzmanların görüşü doğrultusunda örnekleme dâhil edilmesi uygun bulunmuştur.

Araştırmada kullanılacak olan görüşme formunun içerik geçerliliğini saptamak amacıyla görüşme formu alan uzmanları tarafından incelenmiş ve forma son şekli verilmiştir (Ek 1). Bu amaçla, uzmanların yapılan ön görüşmelerin dökümlerini ve soru maddelerini inceleyerek, bu soruların ele alınan konuyu irdeleyen araştırma sorularını kapsayıp kapsamadığını, soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını ve gerekli olan

bilgileri sağlama olasılığını göz önünde bulundurarak, kontrol etmeleri istenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda, soru maddelerinin geçerliliği saptanmış ve sorular yeterli görülmüştür. Görüşme formunda yer alan sorular aşağıda sırasıyla belirtilmiştir:

Görüşme Soruları

1. Okulöncesi Eğitimde proje yaklaşımının önemi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
2. Proje çalışmalarının çocukların gelişimlerine etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?
3. Lisans eğitiminiz boyunca proje yaklaşımının işlendiği dersler hakkındaki düşünceleriniz neler?
4. Proje yaklaşımı ile ilgili hangi kaynaklardan yararlanıyorsunuz?
5. Eğitim sürecinizde proje çalışmalarına hangi sıklıkla yer veriyorsunuz?
6. Her bir proje çalışmanız ne kadar sürüyor?
7. Proje çalışmalarınızda amaçları belirlerken nelere dikkat ediyorsunuz?
8. Proje çalışmaları ile günlük planınızda belirlediğiniz hedeflere nasıl ulaşıyorsunuz?
9. Proje konularının seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?
10. Proje çalışmalarına yer verdiğiniz etkinlikler nelerdir?
11. Proje çalışmalarını nasıl yapıyorsunuz?
12. Proje çalışmaları sırasında öğrencilerinize hangi seçenekleri sunuyorsunuz?

13. Proje çalışmalarında öğretmenin rolü sizce ne olmalıdır?
14. Proje çalışmalarınız sırasında ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?
15. Proje çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
16. Proje çalışmalarının yürütme ve değerlendirmede kendinizi yeterli buluyor musunuz?
17. Proje çalışmalarınız sırasında aileler size nasıl yardımcı oluyor?
18. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için okul idaresinden beklentileriniz nelerdir?
19. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için diğer öğretmen arkadaşlarınızdan beklentileriniz nelerdir?
20. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan beklentileriniz nelerdir?
21. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Anadolu Üniversitesi'nden beklentileriniz nelerdir?
22. Bu konuda eklemek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz var mı?
23. Bir daha ihtiyacım olursa sizinle tekrar görüşebilir miyim?

2.4. Görüşmelerin Yapılması

Bu başlık altında görüşme kılavuzu, görüşme ilkeleri, araştırmanın yapıldığı kurumlar, araştırmaya katılan öğretmenler, verilerin toplanması, verilerin dökümü ve analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.4.1. Görüşme Kılavuzu

Görüşmeler başlatılmadan önce görüşmeci tarafından hangi soruların hangi sırayla sorulacağı ve soruların sorulması sırasında ne kadar ayrıntıya inilebileceği gibi ilkelerin belirtildiği yazılı bir görüşme kılavuzu hazırlanmıştır. Görüşme kılavuzu, görüşmecinin görüşülen kişi ile karşılaştığı anda başlayan ve görüşülen kişiden ayrıldığında sona eren görevlerini değişen ayrıntılarda içeren bir belgedir (Karasar, 2003, s.169). Görüşme kılavuzunun amacı araştırmacıya kısıtlı zaman dilimini en iyi nasıl kullanacağına yol göstermektir. Farklı insanlarla daha sistematik ve anlaşılır bir şekilde görüşmeyi sağlar (Patton, 2002, s.343). Görüşme kılavuzunda görüşmecinin kendini nasıl tanıttığı, görüşülen kişiden beklentilerinin neler olduğu, kendi amacının ne olduğu, görüşme kaydının nasıl olacağına dair açıklamalar yer almaktadır (Ek 2).

Bu amaçla, araştırmacı kendisinin Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okulöncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi olduğunu ve bu araştırmadan elde edilecek verilerin Yüksek Lisans Tezini oluşturacağını belirtmiştir. Bununla birlikte araştırmacı, görüşülen her bir öğretmene araştırmanın amacının, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Programından 2002 yılından sonra mezun olan okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşlerinin ve önerilerinin belirlenmek olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmacı soruların kendisi tarafından sorulacağını belirterek, istenirse sorunun birkaç kez tekrar edilebileceğini, sorular yeterince açık değilse açıklama yapılmasını istemekten çekinilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca görüşme sırasında

öğretmenlerden bir sohbet ortamında olduğu gibi rahat davranması rica edilmiş, soruları cevaplandırırken sınıfındaki yaşantılardan yararlanabileceği belirtilmiştir. Tüm bunların yanı sıra, görüşülen öğretmene konuşma hızında yazılı olarak kayıt tutulamayacağından ses kaydı yapmak istenildiği ifade edilmiştir.

2.4.2. Görüşme İlkeleri

Görüşme soruları kesinleştirildikten sonra bir sıraya konmuş ve soruların belirlenen bu sırayla sorulmasına karar verilmiştir. Görüşmeler sırasında öğretmen tarafından bir sorunun cevabı tam olarak verilmemiş, ancak sadece soruya yüzeysel bir yanıt verilmişse, öğretmene “bu konuda ilgili olarak başka bir şey söylemek ister misiniz?” diye sorularak öğretmenin soruyu daha açık ve anlaşılır bir şekilde cevaplamasının sağlanmasına karar verilmiştir. Ancak soruların cevaplandırılması sırasında, sorulan soruyla birlikte bir başka sorunun cevabı da yeterli olarak verilmişse, o sorunun tekrar sorulmaması kararlaştırılmıştır. Eğer görüşme yapılacak öğretmenlerin görüşmeler sırasında açıklık getirilmesini istedikleri sorular olursa, kendilerini yönlendirmeyecek şekilde önceden belirlenen açıklamalar yapılaması da ilke olarak belirlenmiştir. Görüşmeler yapılırken, görüşme yapılacak öğretmenlerin isimlerinin kullanılmasına karar verilmiş ve bu karar öğretmenlere iletildiğinde tüm öğretmenler isimlerini kullanılmasının bir sakınca yaratmayacağını sözlü olarak ve görüşme onay formunda (Ek 3) yazılı olarak belirtmişlerdir. Araştırmacı görüşmeler sırasında kendisiyle görüşülen öğretmenlerin birçoğu ile önceden tanıştığından kendilerinden izin alınarak isimleri ile ya da “sen” şeklinde hitap etmeyi uygun bulmuştur.

2.4.3. Araştırmanın Yapıldığı Okullar-Kurumlar

Araştırmanın konusu “Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Programından 2002 yılından sonra mezun olan okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüş ve önerilerini belirleme” olmasına karar verilmiştir. Bu amaçla Eskişehir İl Millî Eğitim

Müdürlüğü'nden Eskişehir il merkezi ve ilçelerinde görev yapan okulöncesi eğitim öğretmenlerinin listesi alınmış ve Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'ndan mezun olan öğretmenler belirlenmiştir.

Araştırmacı, araştırma kapsamına alınan bu okullardaki öğretmenlerin belirlenen konuyla ilgili görüş ve önerilerini almak üzere, Eskişehir Valiliği'nden araştırmasını gerçekleştirebilmek için gerekli izin belgesini almış ve araştırmasını desenlemiştir (Ek 4). Bu okullardan 3'ü bağımsız anaokulu, 1'i Kız Meslek Lisesi bünyesinde uygulama anaokulu, 11'i il merkezinde ilköğretim okullarına bağlı anasınıfı, 1'i ilçe merkezinde Yatılı Pansiyonlu Bölge İlköğretim Okuluna bağlı anasınıfıdır.

2.4.4. Araştırmaya Katılan Öğretmenler

Araştırmanın yürütüleceği okullar belirlendikten sonra, okullar veya öğretmenlere telefon ile ulaşılmış, çalışmanın amacı açıklanmış, araştırma verilerinin ses kayıt cihazına kaydedileceği belirtilmiş ve yüz yüze görüşmek için randevu alınmıştır. Ayrıca katılımcılara, bu kayıtların araştırmacı ve tez danışmanı dışında kimsenin dinlemeyeceği, analizlerin uygulama güvenilirliği çalışmasını yapacak olan üç uzman dışında hiç kimsenin okumayacağı açıklanmıştır. Bu uzmanlardan ikisi ile görüşme kodlama anahtarındaki cevap maddeleri oluşturulmuş, diğer uzman ise bizzat görüşme kodlama anahtarının tümünü kodlayarak uygulama güvenilirliği çalışmasını gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, kendilerinin araştırmaya katılmalarının da gönüllülük esasına dayalı olduğunu öğretmenlere belirterek; araştırmaya katılmak isteyen öğretmenlerin, araştırmacının önceden hazırlamış olduğu sözleşmeyi okuyarak imzalamalarını istemiştir (Ek 5).

Bu sözleşmede de araştırmanın amacı, nasıl gerçekleştirileceği açık bir şekilde yazılmıştır. Yapılan görüşmelerde, 15 okuldaki 17 öğretmenin tümü sözleşmeyi okuyarak gönüllü olarak imzalamış ve araştırmaya katılmayı kabul ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden ayrıca sözleşme kâğıdının altında bulunan bölüme görüşme için uygun oldukları yer, gün ve saati yazmaları istenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri ile ilgili sayısal bilgiler Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1
Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

Eğitim Düzeyi:	Lisans	11
	Yüksek Lisans	6
	Öğrencisi	
	Yüksek Lisans	
Okul Bitirme Dönemi:	2001-2002	5
	2002-2003	8
	2003-2004	3
	2004-2005	1
Mesleki Deneyimi:	4 yıl	3
	3	8
	2	5
	1	1
Çalışılan Yaş Grubu	5-6 yaş	15
	4-5 yaş	
	3-4 yaş	2
Öğrenci Sayısı:	20-25	8
	15-19	4
	10-14	5

2.5. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 16 Mayıs–15 Haziran 2006 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler öğretmenlerin kendilerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda, kendilerine uygun olan yer ve zamanlarda gerçekleştirilmiştir Ek 6’de görüşme takvimi yer almaktadır. Görüşmeler sırasında her bir görüşmeci için birer adet Görüşme Formu, Görüşme Kılavuzu, Görüşme Onay Formu, Sözleşme, dijital ses kayıt cihazı, kayıt cihazına uygun pil, kalem kullanılmıştır. Görüşmeler 35 dakika ile 120 dakika arasında sürmüştür.

Görüşmeyi kabul eden öğretmenlerin imzaladıkları sözleşmeler incelendiğinde, öğretmenlerin 9’u görüşmeyi kendilerinin okulda buldukları herhangi bir saat içinde,

8'i ise görüşmeyi okul saatleri dışında kendi evlerinde yapabileceklerini ifade ettikleri belirlenmiştir.

Okullarında gerçekleştirilen görüşmelerin biri müdür odasında, ikisi öğretmenler odasında, ikisi anasınıfı mutfağında, biri okulun boş bir sınıfında, üçü ise öğrencilerin sınıfta bulunmadığı bir zamanda öğretmenlerin kendi anasınıflarında, öğretmen ve araştırmacı yalnız olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak, görüşme yapılan yere bir öğrenci, öğretmen veya bir başka kişi girmişse, görüşülen öğretmen veya araştırmacının dikkatleri dağılmışsa, görüşmeye ara verilerek ses kayıt cihazı kapatılmıştır. Sorun giderildikten sonra, kalınan yerden görüşmeye devam edilmiştir. Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından ve bire-bir olarak gerçekleştirilmiştir.

Görüşme başlangıcında öğretmenlerden görüşme kılavuzu, görüşme onay formu ve sözleşmeyi okuyup doldurmaları istenmiştir. Ardından öğretmenlere görüşme sorularının kopyası verilerek incelemeleri için zaman tanınmıştır. Sorular her bir öğretmene aynı sıra ile sorulmuştur. Cevaplama sırasında öğretmen araştırma kapsamı dışına çıktığında, araştırmacı uygun bir dil kullanılarak tekrar konuyu dönülmesini sağlamıştır. Ayrıca araştırmanın amacı gereği görüşme sırasında öğretmenlerden uyguladıkları proje çalışmaları örneklerini anlatmaları istenmiş, kısa söz edilen örneklerin açıklanması için öğretmenler teşvik edilmiştir.

2.6. Verilerin Dökümü ve Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşmede, öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar, betimsel analiz tekniği ile çözümlenerek, her bir soruya verilen yanıtların dökümü yapılmıştır. Elde edilen veriler sayısallaştırılmış, daha sonra araştırma bulguları yorumlanmıştır.

Betimsel analiz, elde edilen verilerin daha önce belirlenen temalar doğrultusunda özetlenmesi ve yorumlanması yaklaşımıdır. Betimsel analizde, görüşme yapılan ya da gözlenen bireylerin görüşlerini uygun bir biçimde yansıtabilmek için doğrudan alıntılara

yer verilir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunulur. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur. Birinci aşama, *betimsel analiz için çerçeve oluşturma* aşamasıdır. Bu aşamada, araştırmanın soruları, nitel araştırmanın çeşidi ve araştırmanın kavramsal boyutu göz önünde bulundurularak bir çerçeve oluşturulur. Bu çerçeveye göre verilerin temalar halinde nasıl düzenleneceği belirlenir. *Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi* aşamasında, veriler okunur, tanımlama amacıyla seçilir; anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilir. *Bulguların tanımlanması* aşamasında, anlamlı bir biçimde bir araya getirilen veriler anlaşılır bir biçimde tanımlanır ve doğrudan alıntılarla desteklenir. *Bulguların yorumlanması* aşamasında, tanımlanan bulgular açıklanır, ilişkilendirilir ve anlamlandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.224, 225).

Betimsel analiz için çerçeve oluşturma aşamasında, öğretmen görüşme kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Kayıtların dökümü yapılırken, duyulan her bir konuşma duyulduğu şekliyle, hiçbir düzeltme yapılmadan ve görüşmeci-görüşen sırasıyla yazılmıştır. Verilerin tümünün bilgisayar yüklenmesi bittiğinde, yansız seçilen üç görüşme kaydı birinci alan uzmanına dinlettirilerek dökümlerin doğruluğunun kontrolü yaptırılmıştır. Yansız seçilen görüşme kayıtlarında eksik ya da yanlış yazılan cümleler bulunmadığı için diğer kayıtların dinlenmesine gerek duyulmamıştır. Daha sonra, görüşmelerde sorulara verilen yanıtlar ilgili soru altında toplanmış ve “Görüşme Kodlama Anahtarı”(Ek 7) hazırlamak için uygun biçime getirilmiştir.

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi aşamasında, görüşme yapılan öğretmenlerin tümünün sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda ve alan yazın desteği alınarak bir alan uzmanı ile birlikte temalar oluşturulmuştur. İki alan uzmanı tarafından temalar kontrol edilerek geçerliliği sağlanmış ve “Görüşme Kodlama Anahtarı” kayıt formu oluşturulmuştur. Görüşme kodlama anahtarında, görüşme yapılan öğretmenlerin tümünün görüşlerini yansıtan temaların ilgili sorular altına seçenek olarak sıralanmasından sonra anahtarın güvenilirliğini belirlemek için görüşmelerin %20’sini kapsayan 3 görüşmeden birinci, dokuzuncu ve on altıncı görüşmeler ve kodlama anahtarı çoğaltılarak alandan bir uzmana verilmiştir. Araştırmacı ve uzman, birbirlerinden bağımsız olarak görüşme dökümleri ve görüşme kodlama anahtarını

değerlendirmiştir. Değerlendirme, görüşme yapılan öğretmenlerin görüşüne uygun bulunan seçeneklerin ilgili görüşme kodlama anahtarına işaretlenmesi biçiminde yapılmıştır. Araştırmacı ve uzmanın görüşme kodlama anahtarlarına yaptıkları işaretlemelerin tutarlılığını belirlemek amacıyla her sorunun yanıtı tek tek incelenerek karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar sırasında, araştırmacı ve uzmanın işaretlediği her bir soru maddesini kapsayan kategori kontrol edilerek uzmanlar arası “Görüş Birliği” ya da “Görüş Ayrılığı” şeklinde işaretlemeler yapılmıştır. Araştırmacı ve uzman ilgili soruda aynı yanıt seçeneğini işaretlemişse uzmanlar arası “Görüş Birliği” kabul edilmiştir. Araştırmacı ve uzman ilgili soruda farklı yanıt seçenekleri işaretlemişlerse bu durum “Görüş Ayrılığı” olarak değerlendirilmiştir.

Gerçekleştirilen çalışmanın güvenilirlik hesaplaması aşağıdaki formül kullanılarak yapılmıştır.

$$\frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$$

Çizelge 2’de görüşme kodlama anahtarlarında yer alan soruların güvenilirlik yüzdeleri güvenilirliği en yüksek sorudan güvenilirliği en düşük olan soruya doğru sıralı olarak verilmiştir.

Çizelge 2

Öğretmen Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlik Yüzdeleri

Sorular	Güvenilirlik Yüzdeleri (%)
Soru 1	100,00
Soru 3	100,00
Soru 4	100,00
Soru 5	100,00
Soru 6	100,00
Soru 7	100,00
Soru 8	100,00
Soru 12	100,00
Soru 13	100,00
Soru 14	100,00
Soru 16	100,00
Soru 17	100,00
Soru 18	100,00
Soru 19	100,00
Soru 22	100,00
Soru 23	100,00
Soru 11	95,00
Soru 15	93,75
Soru 9	93,10
Soru 20	90,90
Soru 2	90,24
Soru 21	87,50

Değerlendiriciler arası güvenilirliğin %87.50 ile %100 arasında değiştiği ve güvenilirlik ortalamasının % 97.74 olduğu belirlenmiştir. 10. soru proje örneklerini kapsadığından güvenilirlik yüzdesi alınmamıştır.

Bulguların tanımlanması aşamasında, veriler anlaşılır ve kolay okunabilir duruma getirilmiştir. Verilerin sayısal analizinde frekans hesapları kullanılmıştır. Bu veriler araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde; 1-4 kişi arası çok azı, 5-7 kişi arası yarısından azı, 8-9 kişi yarısı, 10-12 kişi arası bir çoğu, 13-16 kişi arası çoğunluğu, 17 kişi hepsi olarak ifade edilmiştir.

Bulguların yorumlanmasında, elde edilen bulgular alan yazının desteği ile açıklanmış, görüşme yapılan öğretmenlerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve konu ile ilgili araştırma sonuçları ile desteklenmiştir.

2.7. Araştırma İçin Güvenilirlik Ölçütleri

Nitel araştırmalar için güvenilirlik ölçütlerini Brantlinger ve arkadaşları (2005, s.201) şöyle sıralamaktadır:

Çeşitleme: Değişik kaynaklardan delillerin birbiri ile tutarlılığını aramaktır. (gözlem/görüşme; görüşme dokümanlar gibi)

- **Verilerin Çeşitlemesi:** Bir çalışmada farklı kaynaklardan verilerin kullanılmasıdır
- **Araştırmacı Çeşitlemesi:** Birkaç araştırmacı ya da değerlendirmecinin kullanılmasıdır
- **Teori Çeşitlemesi:** Verilerin yorumlanmasında farklı bakış açılarının kullanılmasıdır
- **Yöntemsel Çeşitleme:** Bir problemin çalışılması için farklı yöntemlerin kullanılmasıdır

Delillerin Onaylanması: İlk kategori ya da temaları oluşturduktan sonra araştırmacı bu temalara uymayan delilleri arar

Araştırmacı Esnekliği: Araştırmacı kendi değerlerini, varsayımlarını, inançlarını, önyargılarını anlamaya ve kendine açıklamaya çalışır

Üyelerin Kontrolü: Katılımcıların görüşme dökümlerini ya da gözlem notlarını gözden geçirmesi ve onaylaması işlemi

1. **Seviye:** Verilerin analiz ve yorumundan önce katılımcılara dökümler götürülür.
2. **Seviye:** Araştırmanın sonuçları yayınlanmadan önce katılımcılardan verilerin analiz ve yorumunun geçerliliğini desteklemeleri istenir.

İşbirlikçi Çalışma: Çalışmayı desenlerken ya da analizlerin ve yorumların tarafsız olduğundan emin olmak için birden fazla araştırmacının kullanılmasıdır. Verilerin kodlanması ve gözlemlerin kontrol edilmesinde bir başka araştırmacıdan yardım istenir.

Dış Katılımcılar: Araştırmanın yorumlarının mantıklı ve verilere dayalı olduğunun dışarıdan birisi tarafından kanıtlanmasıdır.

Arkadaş dönütü: Bir meslektaşın ya da konuyu aşına birinin verileri, sonuç ve yorumları gözden geçirerek eleştirel dönüt vermesidir.

Kayıtların Takibi: Görüşme ya da gözlem verilerinin ne zaman kimlerle yapıldığının ne kadar süre aldığının kayıt edilmesidir. Böylece güvenilebilir ve onaylanabilir sonuçlar aktarabilmek için yeterli zaman harcandığı kanıtlanır.

Alanda Yeterli Zaman Geçirme: Tekrar edilen gözlemler, derinlemesine yapılan görüşmeler, ilgili dokümanların araştırılması, ayrıntılı tanımlar çalışmanın güvenilirliğini artırır.

Uzun Ayrıntılı Tanımlar: Araştırmacının yorumlarını ve sonuçlarını kanıtlamak için ayrıntılı tanımlar ve aktarımların raporlaştırılmasıdır.

Özelleştirme: Olayları ve durumları tüm ayrıntıları ile anlatmak okuyucuların kendi çalışmalarına transfer edebilmelerine yardımcı olur.

Bu araştırmada;

- Farklı kaynaklardan veriler kullanarak veri eşitilmesi yapılmıştır.
- İlk kategori ya da temaları oluşturduktan sonra araştırmacı bu temalara uymayan delilleri arayarak delillerin onaylamasını yapılmıştır.
- Araştırmacı esnekliği sağlanmıştır.
- Verilerin analiz ve yorumundan önce bir katılımcıyla kendi görüşmesinin dkümüleri kontrol edilerek üye kontrolü yapılmıştır.
- Verilerin kodlanması ve temaların oluşturulmasında bir başka araştırmacıdan yardım alarak işbirlikçi çalışma yapılmıştır.
- Birden fazla alan uzmanı ve konuya aşına bir kişi ile araştırmanın verileri, sonuç ve yorumlar gözden geçirilerek arkadaş dönütü alınmıştır.
- Görüşmelerin ne zaman, kimlerle yapıldığı, ne kadar süre aldığı verileri tabloladıştırılarak kayıt edilmiştir.
- Görüşmeciler ile derinlemesine görüşmeler yapılıp, ilgili dokümanlar araştırılarak alanda yeterli zaman geçirilmiştir.
- Yorum ve sonuçları kanıtlamak için görüşmecilerden ayrıntılı aktarımlar yapılmıştır.
- Okuyucuların kendi çalışmalarına transfer edebilmeleri için olaylar ve durumlar tüm ayrıntıları ile anlatılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde bulgular ve yorum, örneklerin öykülendirilmesiyle başlayacaktır. Öğretmenlere sorulan “Proje çalışmalarına yer verdiğiniz etkinlikler nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlardaki proje çalışması örnekleri bulgular içerisinde uygun olan yerlerde aktarılmıştır.

Araştırmaya katılan Yağmur Öğretmen öğrencileriyle yaptığı alışveriş merkezi konulu proje çalışmasından söz ederken bu çalışmayı şöyle aktarmaktadır: *“Alışveriş merkezi İSMAR’a gezi düzenledik. Gitmeden önce nereye gideceğimiz ve nasıl bir yer olacağı konusunda bir ön bilgi verdim. Daha sonra oraya gittiğimizde neleri inceleyeceğimizi, nelere dikkat etmemiz gerektiğini aktardım. Özellikle alışveriş merkezinin bölümlerini, hangi reyonların bulunduğunu öğrenme çabasıydık. Daha sonra çocuklarla birlikte geziyi düzenledik, İSMAR’ı gezdik, orada çalışanlarla sohbet ettik. Döndüğümüzde hangi reyonları gezdiğimiz üzerinde sohbet ettik. Ertesi gün de bir lotus çalışması yaptık. Orada da alışveriş merkezinin reyonlarını, neler olduğunu, akıllarında kalanı tekrar sordum. Onlar şeker reyonu, işte temizlik reyonu gibi ifade ettiler ve herkes kendi istediği grubunu seçti. Vermiş olduğum dergilerden, alışveriş kataloglarından herkes grubunun ilgili ürününü kesip lotus panomuza yapıştırdık... Daha sonra ben gazetelerin verdiği eklerden götürdüm... Onlar da evlerindeki gazete ve dergilerden kesip getirdiler. Pano sürekli duvarda olduğu için, ara ara kesip getirenler de oraya yapıştırdılar. Daha sonra orada çalışanlarla ilgili bir hikâyeye uydurduk ve canlandırdılar. İşte kimisi balıkçı oldu, balık reyonunda çalışan kişi oldu. Kimisi balık oldu. Öyle bir canlandırmaya gittik.”*

Eda Öğretmen ise velilerin de proje çalışmasının araştırma sürecine katıldığı civciv ve tırtıl projelerinden şu şekilde bahsetmektedir; *“Önce ailelerle birlikte ... bir grup civcivin oluşumu, bir grup tırtılın oluşumuyla ilgili evde bir şeyleri karıştırdılar, bununla ilgili abla ağabeyleri falan varsa kaynak topladılar. Sonra sınıfa getirdiler. Sınıfa getirdiklerinde de bu yaptıklarını önce bir anlattılar. Neler elde ettiler, bunu ne yapabiliriz. Hadi biz bunu bi şeye dökelim. Sanat etkinliğine geçtik. Sanat etkinliğinde malzemeleri önceden temin etmiştik, yumuşak tüyler falan, pamukları sarıya*

boyamışlar, yumurta kabukları getirmişler, resim getirmişler.... gerçek tavuk tüyleri falan getirmiş velilerim. Çalışmalarda ... masaya koyduk hepsini. Ne yapabiliriz. Önce bu grubunkini, sonra bu grubunkini tartıştık. Yani burada işte getirmişsiniz bunları neden getirdiniz. Napmak için getirdiniz falan. Yumurta kabuklarını işte yapçaz, yapıştırcaz. Bu yumurta olacak gerçek yumurta gibi. Tavuk resimleri falan bunu tavuğun üzerine yapıştırıcaz bu tüyleri. Tek tek anlattılar. Tamam dedim. :Hadi buyrun yapın o zaman. Tartıştıktan sonra onları sıralama şekline dönüştürdük.... Sıralandıktan sonra da işte anlattılar. Sınıfta işte bir kısım çocuk civciv yumurtadan tavuğa geçişi, bir kısmı da tırtıldan işte kelebeğe dönüşümünü sırası. Çok güzel bir çalışma oldu. Sonra onu Türkçe dil etkinliğine kattık. Türkçe dil etkinliğinde de bununla ilgili gruplar bir hikâye oluşturdular. Yani ilk önce civcivin oluşumuyla ilgili bir hikâye anlattılar. Sonra tırtılın oluşumuyla ilgili bir hikâye anlattılar.”

Kümes projesi için geniş çaplı araştırma yaptığını, öğrencilerine kümes hayvanlarını göstermek için gezi düzenlediğini ifade eden Pelin öğretmen, projeye çocukların dikkatini çekmek için farklı bir yol izlemiştir. Pelin öğretmen kümes çalışmasını şöyle aktarmaktadır, “...Kutu içine şey koydum yumurta şeklinde olan oyuncaklar var.... o yumurtayı koydum. Sonra salladım çocuklar bu ne olabilir diye sordum. İşte herkes başka şey söyledi yok silgi yok işte bilye diye söyledi. Peki, hayvanlarla ilgili bişey diye bu şekilde çocukların kutu içinde saklayarak bu şekilde ilgilerini çektim.... Okulöncesi eğitim sitelerine girip hayvanlarla ilgili bir hikaye buldum ben....Ve kümes hayvanlarıyla ilgili buldum. Zaten önceden araştırmıştım. Onu işte anlattıktan sonra hadi bide bizim de kümesimiz olsun ne dersiniz dediğimde çocukların bu çok ilgisini çekti.... bir öğrencimin bahçesi varmış, onun kümesleri varmış, tavşanları varmış anlatıyordu. Oraya gezi düzenledik. Onlara baktık, annesi anlattı işte şunları yiyiyor, bunları yiyiyor diye. Veli katılımını da bu arada sağlamış olduk.... orta boyda bir kutu aldık. Onu deldik. İşte etrafına şöyle ipler geçirdik. Tabi o ipleri çocuklar geçiremiyor ben geçirdim. Çocuklara kâğıtlar verdim, işte horoz ve tavuk resimlerini boyayıp kestiler ve tekrardan onu yerleştirdik. Çocuklara önceden yumurta getirin, yumurta kabukları getirin, yumurtaları koyalım demiştik. Böyle saman gibi bizim sınıfımızda şeyler var, onları da böyle yerleştirdik. Sonra tavuk hakkında, horoz hakkında, kümes

hayvanları hakkında bu şekilde genel bilgiler verdim. Bu şekilde fen ve doğa etkinliği kapsamında çalışmamız oldu.”

Nazen öğretmen meslekleri tanıtırken yaptıkları Pazar projesinden çocukların çok hoşlandığından söz etmekte ve projeyi şöyle aktarmaktadır; “ ...meslekleri işte tanıtıyorduk çocuklara. Bir pazar oluşturalım dedik.... bir mukavvanın üstüne çim havası versin diye ilk baş tozboya ile boyadık. Mukavvanın üzerini stajyer öğrencimiz boyadı. Ondan sonra oyun hamurları, tuz seramiği hazırlamıştık. O tuz seramiğinden çocuklar değişik artık akıllarına gelen bütün sebze ve meyveler, kim ne yapmak istiyorsa onları yaptılar. Bir kısmı muz yaptı, domates yapan oldu, elma yapan oldu. Onları yine kendi renklerine uygun sulu boyayla boyadılar. Onun için böyle küçük tezgâhlar yaptık. Ondan sonra, onların içine işte onları koyduk. Fiyatları konuştuk, çocuklar acaba nasıl olabilir diye.... Onları böyle küçük küçük fiyatlarını yaptık, onları koyduk. Yine pazarda dolaşan insan olarak da çomak kukla şeklinde hazırladık. 2 boyutlu olarak onları boyadılar. Onları bir daha pazar alanına yerleştirdik. Üstüne de yine böyle çıtalarla ...bir çadır kurup onu jelatinle kapladık. Ondan sonra pazara da bir isim verdik. Orta Grup Pazarı diye. Ya o da çok hoşlarına gitmişti.”

Öğretmenler proje çalışmalarını anlatırken çocuklarla birlikte yaşadıkları süreci yeniden gözlerinin önüne getirdiler. Kendilerinin de en az çocuklar kadar keyif aldıkları aktarımlar sırasında gözlenebiliyordu. Bu birkaç örnekten araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim sürecinde proje çalışmalarını nasıl uyguladıklarına dair ipuçları alınmaktadır. Araştırma soruları çerçevesinde öğretmenlerin bu örneklerde sözüne ettiklerini daha ayrıntıyla incelemekte yarar vardır.

3.1. “Okulöncesi Eğitimde proje yaklaşımının önemi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi ‘okulöncesi eğitimde proje yaklaşımının önemli’ olduğunu söylemişlerdir. Selin öğretmen, “Okulöncesi eğitimde projenin e ben çocukların ilgilerini ve meraklarını çekmede çok önemli olduğunu düşünüyorum....

çocukların paylaşarak birbirleriyle en önemlisi etkileşim kurarak beraberce sohbet etme fırsatı da bularak yapabildikleri çalışmalar olduğu için de önemli olduğunu düşünüyorum. Çocuklara sürekli aynı etkinliklerin yapılmasındansa grup olarak da çalışabilecekleri beraber çalışmalarını çeşitli açılardan değerlendirebilecekleri, değişik malzemeler kullanabilecekleri eee ortamlar ve imkânlar yarattığı için e bu çalışmalarının bence eğitim programında yerinin ee çok önemli olduğunu düşünüyorum ve muhakkak uygulanması gereken çalışmalardan olduğunu düşünüyorum.” şeklindeki açıklaması ile okulöncesi eğitimde proje yaklaşımının öneminden bahsetmiştir.

Pelin öğretmen de okulöncesi eğitimde proje yaklaşımının önemini, “*Okulöncesi eğitimde proje yaklaşımı oldukça önemli. Hem grup dinamiğini oluşturması açısından hem de çocukların birlikte bir ürün ortaya koyabilmesi açısından önemli diye düşünüyorum.*” diyerek açıklamıştır.

Proje yaklaşımını okulöncesi dönemde çok önemli bulduğunu söyleyen Eda öğretmen şunları dile getirmiştir; “*Çünkü çocuğun tam böyle yeni yeni şeyleri kazanmaya başladığı bir dönem. Projede çocuğun en iyi öğrenme yolu olan, hani yaparak yaşayarak öğrenme derler ya. İşte onun çok iyi kazanıldığı bir yöntem olduğu için özellikle okulöncesi dönemde çocukta kalıcı öğrenme açısından çok önemli.*”

Öğretmenler okulöncesi eğitimde proje yaklaşımını önemli bulmaktadırlar. Eğitim sürecinde proje çalışmalarına yer veren okulöncesi öğretmenleri bu çalışmaların çocukların gelişimlerini desteklediği yönünde görüş bildirmektedirler.

3.2. “Proje çalışmalarının çocukların gelişimlerine etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?”

Bu soruya öğretmenlerin verdikleri yanıtlar gelişim alanlarına göre gruplanmıştır. Öğretmenler soru kapsamında genel olarak yanıtlarını verdikten sonra söz etmedikleri gelişim alanları tek tek sorularak yanıtlar alınmıştır.

“Proje çalışmalarının çocukların bilişsel gelişimlerine etkileri için”, öğretmenlerin yarısından azı ‘belleklerinin gelişmesine yardımcı olur’, ‘yeni öğrenmeler sağlar’ ve ‘problem çözme yeteneğini geliştirir’ derken, çok azı ‘gözlem yapma yeteneğini’, ‘yaratıcılıklarını’ ‘hayal gücünü’ geliştirdiğini, ‘düşünce üretmelerini’, ‘düşündüğünü gerçekleştirmelerini’, ‘araştırma yapmalarını’, ‘kalıcı öğrenmeyi’, ‘soru sorma yeteneklerinin gelişmesini’ sağladığını söylemişlerdir. Damla öğretmen, proje çalışmalarının bilişsel gelişime etkisi için, *“Bilişsel gelişimi özellikle çok fazla etkiliyor olumlu yönde. Çünkü çocuklar işte e birlikte çalıştıkları için diğer arkadaşının fark edemediği şeyi fark edebiliyorlar. Bundan etkilenebiliyorlar olumlu yönde ve pek çok bilişsel becerisini zaten kullanıyor etkinlik sırasında.”* diyerek görüşünü bildirmektedir.

“Proje çalışmalarının çocukların sosyal gelişimlerine etkileri için”; öğretmenlerin birçoğu ‘grup çalışması’ ve ‘işbirliği’ yapmalarını sağladığını söylemektedirler. Öğretmenlerin yarısından azı ‘arkadaşları ile iletişimini kuvvetlendirir’ derken, çok azı ‘kaynaşmalarını’, ‘sorumluluk duymalarını’, ‘fikirlerini kabul ettirmelerini’ sağladığını ve ‘sosyal becerilerin kazanılmasında etkili’ olduğunu söylemişlerdir. Birer öğretmen ise ‘arkadaşını denetlemesini’, ‘öğrendiğini sınıf dışında uygulamalarını’ sağlar ve ‘öğretmeni tanıma açısından önemli’ şeklinde görüş bildirmişlerdir. Nazen öğretmen proje çalışmalarının sosyal gelişime etkisi için; *“İşte birbirleriyle işbirliği yapmaları, ondan sonra yine bir grup faaliyetine katılmaları sosyal alanda düşündüğümüz zaman yine birbirleriyle paylaşımları, grup içinde mesela çocuklar ee yine birlikte çalışırken grup içinde çalışmayı öğreniyorlar”* demektedir. Proje çalışmaları sırasında her öğrencinin ayrı ayrı sorumluluğu olduğunu söyleyen Öykü öğretmen, *“Herkes karşısındakinden o sorumluluğunu yerine getirmesini bekliyor. Bunların çocuklar için çok faydası olduğunu düşünüyorum.”* şeklinde açıklama yapmaktadır. Selin öğretmen ise proje çalışmalarının sosyal gelişime doğrudan hizmet ettiğini ifade etmekte, *“Çocuk bireysel değil başlı başına bu çalışmada. E sadece kendi fikirlerini öne koymuyor. Arkadaşlarının da fikirlerini almak zorunda kalıyor. Onlara uymak zorunda kalıyor. Ya da kendi fikirlerini gruba kabul ettirmek zorunda kalıyor”* diye görüş bildirmektedir.

“Proje çalışmalarının çocukların duygusal gelişimlerine etkileri”; hakkında görüş bildiren öğretmenlerden çok azı ‘başarma duygusu tatmalarını’, ‘mutlu olmalarını’ ve

‘duygularını ifade etmelerini’ sağladığını söylemişlerdir. Birer öğretmen ise ‘liderliği üstlenme’ ve ‘lideri izleme’ becerilerini geliştirdiğini, ‘özgüven duymalarını’, ‘başkalarının davranışlarına karşı tavır ve tepki geliştirmelerini’ sağladığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden biri ise “mükemmeliyetçi çocukların mutsuz olduğunu” söylemiştir. Pelin öğretmen proje çalışmalarının çocukların duygusal gelişimlerine etkileri için; *“proje çalışmaları esnasında çocuk liderliği üstleniyor. Ya da lideri izleme var. ...çocuklar proje çalışmaları esnasında bir ürün ortaya koyduklarında ben yapabilirim, ben yapabildim başarısını tadıyor. Başarı duygusunu tadıyorlar ve dolayısıyla da bu durumdan mutluluk duyuyorlar, haz alıyorlar”* demekte, proje çalışmaları sırasında duygusal gelişim açısından bazı kötü dönütler aldığı söyleyen Öykü öğretmen ise; *“Eee çocuğun oluşturulan işi, özellikle mükemmeliyetçi çocukların her şeyi işte çok mükemmel yapan çocukların, çıkan üründen çok fazla hoşnut olmadıklarını, işte e tek başlarına yapsalar belki o üründen çok daha fazla tatmin olabileceklerini gördüm”* diyerek mükemmeliyetçi çocukların mutsuz olabildiklerini ifade etmiştir.

“Proje çalışmalarının çocukların psikomotor gelişimlerine etkileri hakkında”; öğretmenlerin çoğunluğu ‘proje çalışmalarının psikomotor gelişimlerini etkilediğini’, bir öğretmen ‘çok fazla etkilemediğini’ söylemiştir. Eylül öğretmen proje çalışmalarının psikomotor gelişime etkisi için, *“Küçük kas becerilerinin gelişmesinde son derece yararlı. Çünkü materyallerle uğraşıyorlar, artık materyallerden yararlanıyorlar. Ee müzik ve oyun etkinliğinde de büyük kas gelişimlerine yardımcı olduğunu düşünüyorum.”* diyerek görüşlerini belirtmiştir. Buna karşılık Öykü öğretmen ise, *“Ee proje yaklaşımında tamamen işte ee işte sen isteyenler boya yapsın isteyenler kessin demiyorum. Çocukların işte han hangi yeterlilikleri varsa o anlamda görevler veriyorum çocuklara. Grup içinde kendilerini kötü hissetmesinler diye yetersiz olurlarsa eğer. O yüzden de e psikomotor gelişime diğerlerinden çok daha fazla işte daha artı getirdiğini düşünmüyorum proje yaklaşımının.”* demektedir.

“Proje çalışmalarının çocukların dil gelişimlerine etkilerini”; öğretmenlerin yarısından azı ‘dili etkili kullanmalarını sağlar’ ve ‘başkalarıyla iletişim kurmalarını sağlar’ diye ifade etmişler, çok azı ‘kendini ifade etmelerini’, ‘yaptıklarını

anlatmalarını’, ‘konuşma yetersizliği olan çocuklarda olumlu gelişim’, sağladığını ve ‘dinleme becerilerini geliştirdiğini’ söylemişlerdir. Birer öğretmen ‘öğretmenle iletişim kurmalarını sağlar’, ‘grup adına konuşmalarını sağlar’, ‘söz alma becerilerini geliştirir’ diyerek olumlu katkıları dile getirirken, bir öğretmen ise ‘çocukların birbirlerini olumsuz etkilediğini’ söylemiştir. Ekin öğretmen, proje çalışmaları ile konuşma yetersizliği olan iki öğrencisinde olumlu yönde ilerleme kaydettiklerini söylemekte iken Ilgaz öğretmen öğrencilerin bazen birbirlerine olumsuz etkilediklerini şöyle ifade etmektedir; “ aile içinde nasıl konuşuluyorsa birden masa başında biri o şekilde konuşmaya başladığında ve bu bir iki sefer tekrar edildiği zaman diğer çocuklarda örnek alıp o şekilde konuşmaya başlıyolar.”

Proje çalışmalarının gelişim alanlarına etkileri tek tek ele alındıktan sonra, öğretmenlerin çoğunluğu proje çalışmalarının daha çok ‘sosyal gelişimi’, yarısından azı ‘bilişsel gelişimi’ ve ‘duygusal gelişimi çok azı da ‘dil gelişimi’ ve ‘psikomotor gelişimi’ etkilediğini söylemişlerdir. Öğretmenlerin çok azı ise ‘hepsini etkiliyor’ diyerek tüm gelişim alanlarını eşit oranda etkilediğini daha çok diye ayırmadıklarını ifade etmişlerdir.

Proje çalışmalarının çocukların hangi gelişim alanlarına daha az hitap ettiği konusunda ise öğretmenlerin yarısı ‘psikomotor alan’ diye görüş bildirmişler, çok azı da ‘duygusal gelişim’, ‘özbakım becerileri’, ‘bilişsel gelişim’ ve ‘dil gelişimi’ olarak belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısından azı ‘hepsini etkiliyor’ diyerek tüm gelişim alanlarını eşit oranda etkilediğini daha az diye ayırmadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu proje çalışmalarının psikomotor gelişimlerini etkilediğini ifade etmekte ancak gelişim alanları içerisinde sıralama yaptıklarında proje çalışmalarının diğer gelişim alanlarına oranla psikomotor gelişimi daha az etkilediğini söylemektedirler.

3.3. “Lisans eğitiminiz boyunca proje yaklaşımının işlendiği dersler hakkındaki düşünceleriniz neler?”

Öğretmenlerin birçoğu ‘lisans derslerinde gördük ve uygulama yaptık ancak yeterli değildi’ derken, çok azı ‘dersleri yeterli bulduklarını’ söylemektedir. Yine öğretmenlerin çok azı lisans eğitimleri süresince proje yaklaşımının işlendiği bir ders hatırlamadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Pelin öğretmen, “... *fen öğretimi dersinde bir proje çalışmamız oldu. Bi kavrama yönelik, bir kavram kazandırmaya yönelik. Yaratıcılık dersinde aynı şekilde grup çalışmalarımız oldu proje çalışmalarımız oldu. Ama bence lisans eğitiminde de proje yaklaşımı niçin önemli, proje yaklaşımı nasıl uygulanmalı, proje yaklaşımının kazandırdığı, çocuklara kazandırdığı davranışlar ya da neyse yararları nelerdir, gibi teorik bilgiler adı altında daha sonra da uygulamaya yönelik ... bir takım şeyler yapılması gerekiyordu*” derken proje yaklaşımını lisans derslerinde gördüklerini ve uygulama yaptıklarını ancak derslerin yeterli olmadığını ifade etmektedir.

Buna karşılık Öykü öğretmen ise , “*Yeter ee yani teorik olarak zaten birçok şeyi aldık. Yani e teorik olarak verilebilecek zaten başka bir şey yoktu. Bu yaklaşımla ilgili İşte ee her açıdan yaklaşıldı, anlatıldı...Yani okulda daha fazla da bişey verilemezdi bize zaten*” şeklindeki ifadesi ise proje yaklaşımı açısından lisans derslerini yeterli bulduğunu söylemektedir.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Lisans programında “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme”, “Okulöncesi Fen Öğretimi”, “Öğretimin Bireyselleştirilmesi” gibi derslerin içerisinde proje yaklaşımı işlenmektedir. Lisans öğrencileri çeşitli dersler içerisinde bireysel ya da kümeler halinde proje çalışmaları yapmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu lisans derslerinde proje yaklaşımını işlendiğini ve uygulamalar yapıldığını ifade etmekle birlikte dersleri yeterli görmedikleri yönünde görüş bildirmektedirler. Öğretmenlerin çok azı dersleri yeterli bulmaktadır.

3.4. “Proje yaklaşımı ile ilgili hangi kaynaklardan yararlanıyorsunuz?”

Öğretmenlerin birçoğu ‘kitap, dergi ve CD’lerden’ ve ‘izlediği ve gözlemlediği uygulamalardan’ yararlandıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin yarısı, ‘meslektaşlarından’ ve ‘internetten’ kaynak olarak yararlandıklarını ifade ederken, çok azı ‘çocukların davranış, yaşantı ve ilgilerinden’, ‘deneyimlerinden’, ‘yüksek lisans ders sunularından’ ve ‘kaynak kişilerden’ faydalandıklarını söylemişlerdir. Yine öğretmenlerin çok azı proje çalışmaları için kaynak olarak ‘kendi yaratıcılıklarını kullandıklarını’ belirtmişlerdir.

İzlediği ve gözlemlediği uygulamalardan yararlandığını söyleyen öğretmenler bunları üniversitede yapılan örnekler, stajyer öğrenci uygulamaları, televizyon programları, farklı okulların sergilerinden gözlemledikleri örnekler olarak sıralamışlar, birer öğretmen ise resim, müzik ve araç gereçlerden esinlendiklerini ve eğitim gönüllüleri vakfında öğrendiği örnekleri uyguladıklarını belirtmiştir. Berfin öğretmen, “*Ee üniversitede derslerimiz sırasında hani proje çalışmaları yapıyorduk ya onlar mesela şuanda bana çok iyi örnek oluyor. Ya onları çok rahat kullanıyorum sınıfta.*” şeklinde üniversitede yapılan örneklerden yararlandığını söylemektedir. Ekin öğretmen, “*Daha çok şey ... televizyonlarda bizim okulöncesi eğitimi açık öğretimlerde o da var da onun dışında ya açık öğretim derslerinde yapılan şeyler. Onun dışında bide hani çocuklara yönelik değişik programlar çıkıyor ya. Onlara da bazen takılıp kalıyorum. E bayağı faydası oluyor*” diyerek televizyon programlarından yararlandığını ifade etmektedir. Meral öğretmen eğitim gönüllüleri vakfında daha önce görev aldığını ve orada öğrendiği uygulamaları proje çalışmalarına kaynak olarak kullandığını şöyle ifade etmektedir; “*...ben eğitim gönüllüleri vakfında çalıştım 2 sene. Ve düşler projesi diye bir atölyede görev aldım. Ee orda öğrendiğim şeyleri uyguluyorum. Orda 2 gün boyunca bize işte birçok gönüllü eğitim vermişti. Ondan bildiğim şeyleri kullanıyorum.*”

“**Kaynak sıkıntısı yaşayıp yaşamadığı**” sorulan öğretmenlerin birçoğu ‘kaynak sıkıntısı yaşamadığını’ söylerken, yarısından azı ‘kaynak sıkıntısı yaşadıklarını’ ifade etmektedirler. Öğretmenlerin çok azı ise ‘artık araç gereçler konusunda sıkıntı çekmedikleri’ ve ‘kaynak arayışında bulunmakları’ yönünde görüş bildirmişlerdir.

Kaynak sıkıntısı yaşadığını ifade eden Meral öğretmen, “... net bi yani okuyup proje nedir, nasıl yapılmalı, örnekleri olan bir kaynak yok” demektedir, Eda öğretmen ise “Proje yaklaşımıyla ilgili belki bir sürü kaynak var ama bunun okulöncesine dönüştürülmüşünü yani biz dönüştürmek zorunda kalıyoruz.” diyerek sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedirler. Yabancı dil sorunu olduğunu ifade eden Selin öğretmen, “İngilizce kaynaklarda anlıyorum çok hoş bir çalışma çat pat İngilizcemle anlıyorum ama tam olarak anlamadığım için de uygulamaya cesaret edemiyorum. Acaba ben doğru mu anladım burada gerçekten onu mu anlatıyor. Ee dil yetersizliğinden dolayı yabancı kaynaklarda zorlanıyorum. Türkçe kaynakların da ben çok az olduğunu düşünüyorum.” şeklinde görüş bildirmektedir.

Öğretmenler proje çalışmalarını için kaynak olarak kitap, dergi ve CD’lerden, izlediği ve gözlemlediği uygulamalardan, meslektaşlarından, internetten, çocukların davranış, yaşantı ve ilgilerinden, deneyimlerinden, yüksek lisans ders sunularından ve kaynak kişilerden yararlandıklarını ifade etmektedirler. Öğretmenlerin çoğunluğu proje çalışmaları ile ilgili kaynak sıkıntısı yaşamadığını söylemekte, sıkıntı yaşadıklarını belirten öğretmenler, okulöncesi dönem çocuklarına yönelik proje çalışması örneklerinin yeterli olmadığını ifade etmektedirler.

3.5. “Eğitim sürecinizde proje çalışmalarına hangi sıklıkla yer veriyorsunuz?”

Öğretmenler ‘aylık en fazla iki’, ‘ayda bir’, ‘15 günde bir’, ‘10 günde bir’, ‘haftada bir’, ‘haftada iki kez’, ‘haftada bir veya iki’, ‘haftada 2 veya 3’ ve ‘her gün’ proje çalışmalarına yer verdiklerini söylemişlerdir.

Haftada iki kez ya da daha fazla proje çalışması yaptıklarını söyleyen öğretmenlerin yarısının eğitim sürecinde bu çalışmalara çok sık yer verdikleri görülmektedir. Bir hafta ile 15 gün arasındaki sıklıkta proje çalışması yaptıklarını ifade eden öğretmenlerin yarısından azının çalışmalara eğitim sürecinde sıklıkla yer verdikleri, ayda bir ve ayda en fazla iki kez proje çalışması yaptıklarını söyleyen öğretmenlerin çok azının ise proje çalışmalarına çok az yer verdikleri görülmektedir.

3.6. “Her bir proje çalışmanız ne kadar sürüyor?”

Proje çalışmalarının süresine ilişkin soruya öğretmenlerin birçoğu net zaman bildirirken, çok azı belli durumlara göre değiştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler proje çalışmalarının sürelerini; ‘çalışmaya göre bir aya kadar’, ‘bir haftaya kadar’, ‘3-4 gün’, ‘1 yada 2 gün’, ‘5-10 dakika arasında’ olarak sıralamışlardır. Öğretmenlerin çoğunluğu ‘sanat etkinliğinde bir etkinlik saatinde’ ürünü oluşturduklarını söylemişlerdir.

Öğretmenlerin birçoğu proje çalışmalarının süresini; planlamaya, ürüne, konuya, araç gereçlerin ön hazırlığına, çocukların ilgi, güdülenme ve konuyla ilgili ön bilgilerine, çalışma kümesinin büyüklüğüne ve öğretmenin güdülenmesine göre değiştiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çok azı yapılan projeyi gün boyu etkinliklerde kullandıklarını söylemişlerdir.

Birer öğretmen ‘aile ile birlikte evde yapılan’, ‘gözlem yapılan’, ‘bireysel yapılan’ proje çalışmalarının daha uzun sürdüğünü söylemişlerdir. Ayrıca birer öğretmen de ‘yeni öğrenme durumlarında ön hazırlığının daha uzun sürdüğünü’ ve ‘çalışmanın kapsadığı etkinliklere göre’ sürenin uzun olduğunu belirtmişlerdir.

Çocukların evde aileleri ile birlikte bir ay süren proje çalışması yaptıklarını belirten Berfin öğretmen, çalışma öncesinde çocukları bilgilendirdiğini ve ailelere veli toplantısı yaptığını söyledi. Yapılan çalışmaların okulda sergilendiğini ve çocuklarla çalışma hakkında konuştuklarını ifade eden Berfin öğretmen, “*bu proje çalışması bence çok etkili oldu. Hem çocuk anneye birlikte ortaklaşa şeyler yaptığı için ee çok da güzel şeyler ortaya çıktı. Burada sergilendi. Bunu ben yaptım annemle, bu bizim işte. Kendilerine güvenleri daha çok geldi. Ve iyi bir çalışma oldu.*” demektedir.

Gözlem yaptıkları çalışmaların daha uzun sürdüğünden söz eden Selin öğretmen, patates çimlendirme çalışmasını şöyle yaptıklarını aktardı; “*... Ee bitkileri daha doğrusu bitkilerin nasıl büyüdüğünü bitkilerle ilgili e konuları aldığımız bir haftada, ekildiğinde yaprağından büyüyen bitkiler vardır. İşte tamamını toprağa gömdüğümüzde büyüyen bitkiler vardır. Çekirdeğini gömdüğümüzde büyüyen bitkiler vardır. Bunları*

çocuklarla ee tartıştık. Bizim kavram haritamız oluştu. Boyama çalışmalarında her gün bir bitki resmi boyadık. ... o kavram haritasını inceledik. Kökten çoğalan büyüyen bitkiler. Çekirdekten büyüyen bitkiler gibi öyle bir kavram haritası oluşturduk. Ondan sonra u çocukların kafasında ben tam oturmadığını düşündüm. Hani yapraktan ekince büyüyen bitkileri falan hani evde görmüşler annelerinin çiçek hani Şey bardağa koyar ya ev hanımları ekerler toprağa. Az çok onları biliyorlardı da bu kökten nasıl büyüyecek öğretmenim. O toprağa gömünce nasıl çıkacak kafası mı çıkacak gibi sorular geldi. Bunun üzerine ben bir kitapta da daha önce görmüştüm zaten. Cücüklemiş patates istedim velilerden. ... Sonra o tomurcuklardan bitki çıkacağını konuştuk çocuklarla. Resimler vardı bende patatesin büyümesini gösteren. Resimli bir ansiklopedisi çocuk ansiklopedisi vardı. Ordan resimlerine baktık. Şimdi bu resimdeki gibi olacak mı bakalım diye, o resimde yapılan şeyi biz denemek istedik. Patatesi toprağa gömdük her gün suladık. İşte güneşin onu büyüteceğini anlattık. Toprağın onu besleyeceğini anlattık falan. Her gün de onu inceledik. O da herhalde bir 15-20 gün sürmüştü ee çıkması. O da yeşillendi. Sonra tutup kazarak çektüğümüzde altından taze patates çıktığını gördüler çocuklar. ... Hizmetliden de hafta sonu sulamasını istemiştik....”

Öğretmenlerin çok azı ‘çocukların günlük yaşamda karşılaştıkları konulardaki’, ‘ön hazırlık gerektirmeyen konular ile ilgili’ ve ‘çocukların grup halinde yaptıkları’ proje çalışmalarının daha kısa sürdüğünü ifade etmişlerdir. Örneğin, aydınlatma araçlarının çocukların günlük yaşamda çok fazla karşılaştıkları bir konu olduğunu belirten Eda öğretmen aydınlatma araçları ile ilgili yaptıkları proje çalışmasının kısa sürdüğünü ifade etmekte ve çalışmayı şöyle anlatmaktadır; “Çocukları dörderli ya da beşerli gruplara ayırdık. İşte önce aydınlatma araçlarımızla ilgili resimleri topladılar. ... Sonra sınıfa getirdik. Biz bu aydınlatma araçlarından bir pano oluşturulalım ve dışarıdaki panomuza asalım dedik. İşte nasıl yapabiliriz. İlk önce işte kimisi dedi ben bunu yırtma yapıştırma ile şu malzemeleri kullanarak yapmak istiyorum. İşte artık malzemeler kullanarak falan, lambalar işte gaz lambaları Fenerler, falan filan bunların hepsini oluşturdular. Hepsini sonra topladılar. Hepsini tek bir fon kartonu üzerine yapıştırıp grup çalışması şeklinde sergilerdik.”

“Çocukların çalışmalar sırasındaki davranışlarını” değerlendiren öğretmenlerin birçoğu ‘öğrencilerin çalışmalara istekli bir şekilde katılıp keyif aldıklarını’, yarısı ‘çalışmalar sırasında grup dinamizmi oluştuğunu’ ifade ederken, yarısından azı ‘çalışmalar sırasında çocukların çeşitli nedenlerden dolayı sıkılabildiğini’, çok azı da ‘çocukların sorunu çözemedikleri zaman yardım istediklerini’ ve ‘soru sormayı öğrendiklerini’ söylediler.

Selin öğretmen, *“bu çalışmalarını benim çocuklarım çok seviyorlar. Özellikle birkaç gün süren çalışmalarını. Her gün geldiklerinde yapacak mıyız diye soruyorlar. Bugün yumurtaya bakacak mıyız? bugün çiçeğimizi sulayacak mıyız? Ee özellikle böyle süregelen çalışmalarını ertesi güne sırf onu görebilmek için gelen çocuklar bile oluyor. Hasta olduğu halde sırf o çalışmanın ne olacağını görmek için geliyor. Bence çocukları çok ee motive ettiğini düşünüyorum bu çalışmalarını. Grup olarak yapmak da çok hoşlarına gidiyor”* diye görüş bildirirken çocukların çalışmalara istekle katıldıklarını ifade etmiştir.

Damla öğretmen, *“Ya bir kere çok severek çok keyif alarak ee işeyleri yapmaya çalıştığını görüyorsun. Birde inanılmaz bir şey gelişiyor orda. Ben bunu yapabiliyorum. İşte biz birlikte yaptık şeklinde. Belki bireysel olarak yaptıkları bir faaliyette bunu çok fazla gözlemleyemiyorsun.”* diyerek çocukların proje çalışmalarını sırasında grup halinde yapılan çalışmalara severek katıldıklarını söylemiştir.

İlgaz öğretmen ise, *“Çocukların çalış yani ilk 10 dakika çok iyi. Hani meraktalar Ne yapcaz, nasıl yapcaz, gibi şeylerle gayet düzenli bir şekilde ilerliyor. 10 dakikadan sonra sıkılmaya başlıyorlar.”* şeklinde görüş bildirerek öğrencilerin çalışmalar sırasında sıkılabildiğini ifade etmiştir.

Okulöncesi dönem çocukları ile yapılan proje çalışmalarının süresi ile ilgili olarak alan yazında farklı açıklamalar bulunmaktadır. Kandır ve Erdem (2002, s.28), 5-6 yaş çocukları için bir günlük veya üç haftayı geçmeyen projeler planlanabilirken, 3-4 yaş çocukları için proje çalışmalarını daha kısa süreli olabileceğini söylemektedirler. Katz ve Chard (1989) ise proje çalışmasının en az bir hafta çalışılacak kadar süreyi kapsamaması

gerektiğini ifade etmektedirler (Akt: Tuğrul, 2002, s.73). Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmalarının süresini yaptıkları çalışmaya göre; bir ay, bir hafta, 3-4 gün, 1 yada 2 gün ve 5-10 dakika arasında sürdüğünü ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu ‘sanat etkinliğinde bir etkinlik saatinde’ ürünü oluşturduklarını söylemişlerdir. Öğretmenler proje çalışmalarına öğrencilerin istekli bir şekilde katılıp keyif aldığını ve çalışmalar sırasında grup dinamizmi oluştuğunu ifade etmektedirler.

3.7. “Proje çalışmalarınızda amaçları belirlerken nelere dikkat ediyorsunuz?”

Öğretmenlerin birçoğu proje çalışmaları sırasında amaçları belirlerken ‘çocukların özelliklerini’ dikkate aldıklarını söylemekte, yarısından azı ‘hedefler’, ‘konu’ ve ‘kaynakların ulaşılabilirliğini’ göz önünde tuttıkları belirtmektedirler. Öğretmenlerin çok azı ise ‘sınıfın fiziksel ortamı’ ve ‘velilerin maddi desteğinin’ amaçları belirlemede etkili olduğunu ifade etmektedirler.

Amaçları belirlerken ‘çocukların özelliklerini dikkate aldıklarını’ belirten öğretmenlerin çoğunlukla çocukların gelişim özellikleri ve gelişim seviyelerini göz önünde bulundurdıkları belirlenmiştir. Öğretmenler; çocukların deneyimleri, bireysel özellikleri, ilgileri, ihtiyaçları ve psikolojilerini amaçları belirlemede dikkate aldıklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda bir öğretmen çalışmanın çocuklara keyif vermesinin amaçları belirlemede önemli olduğunu söylemiştir. Eda öğretmen, “*Yani çocuğun kavrayamayacağı soyut şeyi kaldırıp ta ortaya bununla ilgili şey çıkartın ya a bununla ilgili şeyler düşünün dediğinizde, çocuğun yaş seviyesine uygun olmadığında ortaya şey çıkmıyor. O yüzden öncelikle seviyesine uygun olmasına dikkat ediyoruz.*” şeklinde görüş bildirerek amaçların belirlenmesinde çocukların seviyesine uygunluğunun nedenini açıklamıştır.

Proje çalışmasının amaçlarını ‘okulöncesi eğitim programındaki hedeflere göre’ belirlediklerini söyleyen öğretmenler çok azı hedeflerin yıllık plandaki sıralanışını göz önünde bulundurdıklarını, proje çalışmalarında sosyal duygusal alandaki hedeflere yer

verdiklerini söylemişler. Birer öğretmen ise proje çalışmaları için bilişsel alandaki hedeflerden seçtiğini, hedeflerin somut olmasına özen gösterdiklerini söylemişlerdir.

Proje çalışmasında amaçları belirlerken ‘konuyu göz önünde bulundurduklarını’ söyleyen öğretmenlerin çoğunluğu amaçların konuyla ilgili olmasına dikkat ettiklerini söylemişlerdir. Öğretmenlerden biri konunun çocukların seviyesine uygunluğunun ve hayatın içinden olmasının çalışmanın amaçlarını belirlemede önemli olduğunu belirtmektedir.

Ekin öğretmen, “ *benim biraz hani işte orda sınıf ortamı, araç gereçler açısından falan çok iyi değil. Velilerin maddi açıdan da bayağı problemliler zaten yetersizlikler var. Onları da dedim biraz da düşünüyorsunuz.* ” diyerek proje çalışmalarının amaçlarını belirlerken velilerin maddi desteğini ve sınıfın fiziksel ortamını göz önünde bulundurduğunu söylemektedir.

Öğretmenler her türlü faaliyetini belirlerken amaçlardan hareket etmelidir (Küçükahmet, 2000, s.12). Proje çalışmaları sırasında öğretmenler amaçlarını; sınıflarındaki öğrencilerin özelliklerine, okulöncesi eğitim programındaki amaçlara, konuya ve kaynakların ulaşılabilirliğine göre belirlemektedirler. Ayrıca sınıfın fiziksel durumu ve velilerin maddi desteğini de göz önünde bulundurmaktadırlar.

3.8. “Proje çalışmaları ile günlük planınızda belirlediğiniz hedeflere nasıl ulaşıyorsunuz?”

Öğretmenlerin yarısı ‘planda belirlediği hedeflere ulaştığını’, çok azı ‘belirlediği hedeflere ulaşamadığı zamanlar bulunduğunu’ ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yarısından azı ‘hedeflere birkaç kez yer verdiklerini’, çok azı ise ‘belirlediği hedeflere uygun projeler yaptıklarını’, ‘çalışmaya göre hedefler seçtiklerini’, ‘hedeflere uygun stratejiler belirlediklerini’ söylemişlerdir.

Ekin öğretmen, “...bir sürü hedef davranışa ya da davranışa ulaşabiliyorum aslında proje çalışmasıyla. ... günlük planı yapıyorum. Günlük plan önümde mesela proje çalışmasını yaparken bir bakıyorum başka bir hedef davranış ortaya çıkıyor. Onu almamışım ben mesela onu alabilirmişim diye düşünüyorum.” demekte, Berfin öğretmen ise “çocuklardan da dönüt aldığım zaman ... hedeflerime ulaşmış oluyorum” diyerek günlük planında belirlediği hedeflere proje çalışmaları ile ulaşabildiklerini belirtmektedirler.

Nazen öğretmen ise, “İşte bazen çocuklar ee katılmadığı zaman fazla şey yapamıyorum ulaşamıyorum.” diyerek çocuklar katılmadığında proje çalışmalarında belirlediği hedeflere ulaşamadığını ifade etmektedir. Pelin öğretmen, “Ulaşamadığım zaman da ertesi güne alıyorum. Ya mutlaka o hedefi kazandırana kadar o etkinliği gerçekleştirmeye çalışıyorum” diyerek hedeflere birkaç kez yer verdiğini söylemektedir.

Selin öğretmen, “O çünkü planıma bir proje çalışması koyarsam eğer e o plandaki hedeflere bakarak kafamdaki çalışmaları da gözden geçirerek, en uygun hangisinin olacağına karar veriyorum” diyerek hedeflere uygun projeler yaptığını, Yağmur öğretmen ise, “Zaten öyle bir çalışmaya girmeden önce hedefleri de ona göre belirlenmiş oluyor” demekte ve çalışmaya uygun hedefler seçtiğini belirtmektedir.

Derya öğretmen, “Ee planıma alıyorum hedefimi eee elimden geldiğince o hedefe uygun olarak hangi yönden gitmem gerektiğini saptıyorum.” şeklindeki açıklamasıyla çalışmanın hedeflerine uygun stratejiler belirlediğini söylemektedir.

Okulöncesi eğitim programında bilişsel, sosyal duygusal, psikomotor, dil alanları ve özbakım becerilerine yönelik hedefler bulunmaktadır. Proje çalışmaları çocukların tüm gelişim alanlarını desteklediğinden öğretmenlerin çalışmaları planlarken tüm alanlardan hedefler belirlemeleri gerekmektedir. Programda yer alan hedeflere tek bir çalışma ile ulaşılması güç olabileceğinden, farklı çalışmalarda birkaç kez yer verilmesi gerekir. Öğretmenler proje çalışmaları ile planlarında belirledikleri hedeflere ulaşmak için; hedeflere birkaç kez yer vermekte, belirledikleri hedeflere uygun projeler yapmakta,

çalışmaya göre hedefler seçmekte ve hedeflere uygun stratejiler belirlemektedirler. Öğretmenlerin çok azının proje çalışmaları ile belirledikleri hedeflere ulaşamadıkları durumlar bulunmaktadır.

3. 9. “Proje konularının seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?”

Proje konuları belirlenirken çocukların yaş, gelişim düzeyi, bireysel ilgi ve eğitim ihtiyaçları, okulun coğrafi özellikleri ve bulunduğu çevre üzerindeki kültürel etkisi, yerel kaynakların kullanılabilirliğinin önemi üzerinde durulmaktadır. Konu seçiminde çocukların günlük yaşantılarından, deneyimlerinden ve içinde bulunduğu yakın çevrelerinden de yararlanılması çalışmanın amaçlarına ulaşmasını kolaylaştıracak, çocukların ilgi ile çalışmalara katılmalarını destekleyecektir (Katz ve Chard, 1998).

“Çocukların deneyimleri konu seçimine etkileri hakkında”; öğretmenlerin birçoğu ‘çocukların deneyimlerinin konu seçiminde etkili olduğunu’ söylerken, çok azı ‘deneyimlerin konu seçimini etkilemediğini’ ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çok azı ‘çocukların deneyimlerinin konu seçimini yönlendirdiğini’ belirtirken, birer öğretmen ise ‘çocukların deneyim azlığının proje konularını sınırlandırdığını’, ‘deneyimleri çocukların okulda kazandıklarını ve eğlenme durumlarına göre etkinliği seçtiğini’ söylemektedirler.

Öğretmenler çocukların deneyimlerinin proje çalışması sürecinin rahat ve kolay gerçekleşmesini, çalışmanın daha iyi algılanmasını, çalışmaya odaklanmayı sağladığını belirtmekte, aynı zamanda deneyimli oldukları konularda yapılan çalışmalarda katkılarının daha fazla olduğunu, daha güzel ürünler ortaya çıktığını ve çocukların çalışmadan daha çok keyif aldıklarını söylemektedirler..

Proje çalışmaları sırasında çocukların deneyimlerinden yararlandığını belirten Nazen öğretmen, öğrencileri ile birlikte yaptıkları çiftlik projesini şöyle anlatmaktadır; *“...o hafta boyunca hayvanlara yer verdik. ... proje çalışması öncesinde işte neler çiftlikte hangi hayvanlar yaşar. E işte neler olabilir başka çiftlikte hayvanların dışında işte. O*

şekilde çocukların görüşlerini aldık. ...tatillerde...babaannelerinin, anneannelerinin yanına köye giden çocuklar vardı. Onlar anlattılar zaten. ... Sonra ... çiftlik yaparken neler gerekiyor diye onları düşündük. O malzemeleri de yine topladık. ... velilere söyledik yine stajyer öğrenciler, ben, hep birlikte onları bir daha oluşturduk. ... Orda da değişik hayvanları 3 boyutlu çalıştık, işte koyundan ata kadar. İşte değişik keçidir, horozdur. Onları yaptık yine değişik olarak. İşte ee çiftçi ee çiftçi karısıyla çiftçiyi yaptık. Yine böyle e bardakları kullanarak işte Yine artık materyalleri kullanarak yine traktör yaptık. Ee saman mesela istemiştin yine e bir öğrencimden. O samanları getirdi falan öyle değişik olmuştu. Kenarları bi daha işte e kürdanlarla çitle kapattık.”

Selin öğretmen, “*çocukların hiç bilmediği konularda bir çalışma yapıyorsanız eğer e çocuklar soru sormaktan çalışmayı yapamayabiliyorlar.*” şeklindeki görüşü ile deneyimli olmadıkları durumlarda yapılan proje çalışmalarında, çalışmanın dağılabildiğini ifade etmektedir

“Çocukların bireysel ilgi ve ihtiyaçlarının konu seçimine etkisi ile ilgili”; öğretmenlerin hepsi ‘çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurduklarını’ söylemişlerdir. Öğretmenlerin yarısından azı ‘çocukların ilgi ve isteklerinin konuyu belirlediğini’, çok azı ‘hepsinin ilgisini çekecek konu seçtiklerini’ ve ‘çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının konu seçiminde öncelik sırasını oluşturduğunu’ ifade etmişlerdir.

Öğretmenler çocukların ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak proje konularını seçtiklerinde; katılımlarının, isteklerinin ve yaratıcılıklarının arttığını, çalışmadan hoşlandıklarını, ürettiklerini beğenmelerine sebep olduğunu ifade ettiler. Çocukların cinsiyetlerine göre farklı türlerde çalışmalardan hoşlandıklarını belirten Eylül öğretmen, “*sınıf içerisinde kızlar daha böyle süslü etkinlikleri severken, erkekler daha teknolojik şeylerden hoşlanıyorlar. Ya da görsel ee araç gereçleri yapmaktan daha çok hoşlanıyor. Onları göz önünde bulunduruyorum.*” diyerek konu seçiminde çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurduğunu ifade etmektedir.

Çocukların ilgilerinin proje konularını belirlediğini söyleyen Damla öğretmen, okudukları bir hikâyeden etkilenen çocukların istekleri üzerin yaptıkları robot projesini

şöyle anlatmaktadır; “biz bir tane kitap okuyorduk. ... öykü de robotlarla ilgili bir şey vardı. Hemen ordan erkek çocuklar... Aa bizim de olsa, bende anneme robot aldıracağım. Böyle bir diyalog geçmişti. Ondan sonra de ben hadi çocuklar aaa isterseniz biz de yapabiliriz dedim. Hatta ordaki robot şeyle yapılmıştı. Portakaldan bir robottu. Sonra ertesi günü sınıfa işte çocuklar robotlarını getirdiler. Bazıları aynısını yapmıştı. İşte portakala kürdan falan takmışlar. Kimisi kibrit takmış, kibrit çöpü. Ee işte aynı robotu yapmaya çalışmışlar. Kitaptakinin aynısını. ... portakal iki üç gün sonra kokmaya işte o suları falan akmaya başladı. Ve biz onu muhafaza edemeyeceğimiz anladık ve çöpe atmak zorunda kaldık. Çocuklarla konuştuk bunu aynı zamanda. Sonra işte çocuklar sizce işte nasıl bir malzeme kullansak da hani bunu saklasak. Çok üzülüyorum işte çok güzel bir robot oldu ama çöpe atmak zorunda kaldık Falan diye ben anlattım. Ve çocuklara ben ee aile katılımı olarak düşündüm ve bir proje ödevi verdim. Yani hafta sonunda herkes otursun annesiyle babasıyla kiminle istiyorsa bir yetişkine teyzesi olabilir ablası olabilir, bir robot yapsın. Ya o kadar güzel şeyler çıktı ki inanamıyorsun yani. Veliler bazıları o kadar çok uğraşmışlar ki özel işte fiyonklar falan yapmışlar böyle. Özel işte ee kumaş parçaları kullanmışlar. Çok orijinal şeyler çıktı. ”

“Çocukların gelişim düzeylerinin konu seçimine etkisi için”; öğretmenlerin çoğunluğu proje konularının seçiminde ‘çocukların gelişim düzeylerini dikkate aldıklarını’ ifade ederken, çok azı ise ‘gelişim düzeyinin konu seçiminde önemli olmadığını’ söylemiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu ‘çocukların gelişim düzeylerine uygun proje konularını seçtiklerini’ söyledikleri belirlenmiştir. Birer öğretmen ‘gelişim düzeylerinin çocuğun etkili yapıp yapmayacağına’ önemli olduğunu ve ‘gelişim düzeyine göre konunun kapsamının genişlediğini’ söylemektedir.

Evren öğretmen, “okulun ilk zamanlarında ... genelde daha basit hepsinin anlayabileceği ee türden şeyler oluyor. Ee ilerleyen zamanda ee onların işte o algı çerçevesinde neleri algılayabiliyor, neleri algılayamıyor nereye kadar gidebilir. İşte onu kestirebiliyorsun zaten. Oraya kadar vermeye çalışıyorum.” diyerek çocukların gelişim seviyeleri arttıkça proje çalışmalarının farklılaştığını ifade etmektedir.

“Okul yönetiminin konu seçimindeki etkisi hakkında”; öğretmenlerin çoğunluğu proje konularının seçilmesinde ‘okul yönetiminin etkili olmadığını’, çok azı ise ‘okul yönetiminin etkili olduğunu’ söylemişlerdir. Okul yönetiminin proje konularının seçiminde etkili olabildiğini ifade eden Damla öğretmen, okul yönetiminin belirlediği ve geleneksel olarak her yıl farklı grupların uyguladığı lületaşı projesinin yapılışını şöyle anlatmıştır: *“Bu aslında bizim okulun ee geleneksel olarak yaptığı bir şey. Şöyle ki her yıl tam gün grubundan 6 yaş grubu lületaşı çalışması yapıyor. ... Ve bizim dışardan gelen bir eğitmenimiz var ... Bu bizim yaklaşık bir sene boyunca sürdürdüğünü söyleyebilirim. Kesintilerle birlikte. Yani her ee haftanın bir gününde ... bütün çocuklara zaman ayrılacak şekilde eğitmenimiz geldi. Onlara işte belli figürler verdi. ... İşte çocukların ilgi duyduğu objeler.... Bunları taşların üzerine çizip getirmişti. Sonra çocuklar çok fazla kesici olmayan bir aletle bunların kenarından, kenarlarını belirleyerek çalışmaları yaptılar ve bu her hafta boyunca devam etti. Daha sonra biz bir sergi yaptık. Burada bütün projeleri ve yaptığımız lületaşlarını özellikle sergiledik. ... ikinci dönem biz tren garı müzesine gittik. Orda ... camakanlı bir yer var. Pipolar falan var lületaşından yapılmış. Ben öğrencilerime ona göstermiştim. İşte bunlar neye benziyor falan diye yönlendirdim. Yaptığımız çalışmayı hatırlattım. ... O pipoları falan incelemiştik orda”*

“Ailelerin konu seçimine etkisinde ise”; öğretmenlerin yarısı ‘etkilemiyor’ derken, yarısından azı ‘etkilediğini’ belirtmişlerdir. Ailelerin etkisini öğretmenler, ‘sorun olduğu zaman söylüyorlar’, ‘çocukların merak ettiği konuları söylüyorlar’ ve ‘çocukların ihtiyaçlarını belirtiyorlar’ şeklinde sıralamışlar ve bunlara yönelik proje çalışması yaptıklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda ‘ailelerin maddi desteğinin’ proje konularının seçiminde etkili olduğu öğretmenlerin biri tarafından söylenmiştir.

Öykü öğretmen, *“benim çocukların annelerinin şeyle ilgili şikâyetleri vardı. Sihirli annemi çok seyrediyorlar. İşte bu çocuklar sihire büyüye inanıyorlar. Ne yapabiliriz hocam falan. Bende sihirle büyüyle ilgili bir konu ya yapamayacaktım yani kafamda öyle bişey şekillendiremedim açıkçası. Ee hani böyle çocuklar öyle o tür şeylerden bilim kurgu böyle uçan kaçan şeylerden hoşlandıkları için hadi uzay konusunu işleyelim dedim. Ya Uzay bir konu değil aslında da içinde her şey vardı. Uzaylılar, yıldızlar,*

uzaylar drama çalışması yaptık” diyerek ailelerin sorunlarına yönelik proje çalışmaları yapabildiğini söylemiştir. Öykü öğretmen uzay çalışmasını nasıl yaptıklarını şöyle aktarmıştır; “ Ee stajyerim... boy boy kolileri ciltle kapladı. Parlak taraflıyla hepsini kapladı bir gün öncesinden. Ondan sonra o kolilere ortaya koydu serbest zamanda. İsteyen çocuklar stajyerin başına toplandılar ama çocuklar yapmadılar bunu. İşte kolileri üst üste koydu büyük bir robot yaptı. Sonra çocuklardan işte bunun gözlerini nasıl yapsak acaba falan diye ayrıntularla ilgili fikir aldı. Büyük taslağı oluşturduktan sonra işte ee şeyden gözlerini yaptılar. Parmak boyasının kutularından. Gözlerini yaptılar. İşte ağzına başka bir malzeme koydular falan. Ee robotu tamamladılar. Eline de bir tane bir tane Hilal diye bir öğrencim var çiçek koydu robotun eline. Onu kapıya karşılama robotu olarak koyduk. Gün böyle başladı. Ondan sonra yere yatırıp ... Uzayla ilgili ... Tekir uzayda, ... Asetatları. Yere yatırdık çocukları tavana yansıttık ee hikayeyi kahvaltıdan sonra. Onlar yattılar böyle gökyüzünde izlediler yıldızları. Tekirin hikayesini dinlediler. Ondan sonra hikaye bitti. ... hikaye bittikten sonra herkes bir uzaylı resmi çizdi. ... Ondan sonra da e sence uzaylı nasıl yürüyordur, diye ee işte üçerli beşerli gruplar halinde yürüttük çocukları. İşte orda insanları, yer çekimini anlattım. Yer çekiminin olmadığına nasıl olabileceğini anlattım, anlatabildiğim kadarıyla. Onlar da öyle canlandırdılar. Ondan sonra da ... 3 er kişilik 4 er kişilik gruplara ayrılıp ee önlerine konulan malzemelerle, herkese eşit malzemeler de verilmedi, rastgele kimine ip kimine boncuk kutular koliler her şey vardı, eti puf kutuları. Ee uzay aracını inşa etti. Ama uzay aracının da bittikten sonra herkes sunumunu yaptı. Bir tane sözcü seçip. İşte burası uzay aracının düğmesi, burası camı, o şekilde anlattılar.”

“Araç gereçlerin proje konularının seçimine etkisi üzerine”; öğretmenlerin birçoğu ‘etkili’ olduğunu söylerken, yarısından azı ise ‘etkilemediğini’ söylemektedir. Öğretmenler, proje çalışmalarında kullanılacak araç gereçlerin ‘ulaşılabilirliği’ ve ‘kullanılabilirliğinin’ önemli olduğunu, ‘araç gereç yetersizliğinin konu seçimini sınırlandırdığını’, ‘araç gerece göre konu seçimini yaptıklarını’ ifade etmektedirler. Araç gereç sıkıntısı bulunmadığını dile getiren öğretmenler ise ‘konuyu seçtikten sonra araç gereci sağladıklarını’ söylemektedirler.

Proje konularının seçiminde ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı ‘yıllık planı’ göz önünde bulundurduklarını belirtirken çok azı ise ‘güncel konular olmasına’, ‘belirli gün ve haftalara uygun olmasına’, ‘hedeflere’, ‘çocukların yakın çevresinden olmasına’ dikkat ettiklerini, ‘sınıfın fiziksel koşullarını’ ve ‘mevsimsel durumları’ göz önünde bulundurduklarını ifade etmişlerdir.

Evren öğretmen ilkbahar mevsiminde yaptıkları ilkbahar ağacı projesini şöyle aktarmaktadır; *“ilkbaharda işte e bu ağaçların yapraklarının yeşil olması filan onu kavratmak amacıyla yaptık aslında. ... önce tabii anadili etkinliğinde sık sık anadili ve fen doğada mesela bahçeye çıktık ağaçları gözlemlettik. Onun dışında anadilde ilkbahardaki değişiklikler kendimizde, hayvanlarda. İşte doğada ne gibi değişiklikler oldu onları paylaştık. Ondan sonra yaprakları bir kısmını dışardan çocuklarla beraber topladık, ee birde çocuklara bir gün önceden söyledik kendileri getirdiler. Hatta şey onlar meyveliydi aslında. Üzerinde çagla filan vardı onları yedik biz. Onları çocuklar topladılar. ... sınıfta bir araya getirdiler. Hepsini kendileri çizdiler. Yanına şunu çizin falan demedik ama neler oluyordu mesela kelebek. Kelebek u şeyi çok akıllara ilkbahar dediğimiz zaman mesela kelebek çok akıllarına geliyor. O var mesela benim dikkatimi o çekmişti. Biz söylemeden kelebeği orda kullandılar. Yada u mesela bulutlar, güneş. Artık güneş çıkıyor falan onu kullandıklarını fark ettim ben.”*

Öğretmenler proje konularının seçiminde; çocukların deneyimlerini, ilgi ve ihtiyaçlarını, gelişim düzeylerini ve çalışmalarda kullanabilecekleri araç gereçleri dikkate almaktadırlar. Okul yönetiminin çoğunlukla proje konularının seçimine etkisi bulunmadığı ifade edilmektedir. Öğretmenlerin yarısından azı ailelerin konu seçimini etkilediğini söylemektedir. Proje konularının seçiminde ayrıca öğretmenler; yıllık planı, belirli gün ve haftaları, hedefleri, sınıfın fiziki koşullarını, mevsimsel durumları, konuların çocukların yakın çevresinden olmasını ve güncel konular olmasını göz önünde bulundurmaktadırlar.

3.10. “Proje çalışmaları sırasında öğrencilerinize hangi seçenekleri sunuyorsunuz?”

Proje bir konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak amacıyla yapılan derinlemesine bir araştırmadır. Proje çalışmaları çocuklara çeşitli öğrenme fırsatları sunmaktadır. Okulöncesi dönemde gerçekleştirilen proje çalışmaları sırasında çocuklara sunulacak olan seçenekler çalışmaya onların etkin olarak katılmalarına neden olacak ve çalışmanın amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırmasına etken olacaktır (Helm ve Katz, 2001, s.1; Katz ve Chard, 1998).

Uzmanların görüşleri doğrultusunda araştırmaya katılan öğretmenlere “proje çalışmaları sırasında çocuklara hangi seçenekleri sundukları” sorulmuş, bu seçenekler “çalışılmak istenen konu”, “çalışılacak küme” ve “çalışmada kullanılacak araç gereçler” olarak gruplanmıştır.

“Çalışılacak konu ile ilgili seçenekler hakkında”; öğretmenlerin çoğunluğu ‘proje konularını kendilerinin belirlediğini’, çok azı ise ‘konuyu bazen çocukların belirlediğini’ söylemişlerdir. Öğretmenlerden biri ‘proje konularının belirli olduğunu ve çocuklar hangisini yapmak istiyorlarsa onu seçtiklerini’ ifade etmiştir.

Proje konularını kendilerinin belirlediğini söyleyen öğretmenlerin yarısı, çocuklara çalışma konusuyla ilgili birkaç seçenek sunduklarını, çocukların onların içinden yapacakları çalışmayı seçebildiklerini, çocukların çalışmak istedikleri konularda da daha sonra proje çalışması yapabildiklerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenlerin çok azı çalışmayı nasıl yapmak istediklerine dair çocukların seçim yapabildiğini söylemiştir. Öğretmenlerin çok azı ise konu seçimini serbest bıraktığında çocuklar arasında anlaşmazlık olduğunu, hedeflere ulaşmada zorluk çekebileceğini ifade etmişlerdir.

Proje konularını bazen çocukların belirlediğini ifade eden Selin öğretmen, sınıfta yaptıkları saat projesinde bir öğrencinin evde yaptığı saatten etkilenerek proje çalışması olarak saat yaptıklarını söyledi. Selin öğretmen saat projesini şöyle aktardı; *“Zamanı*

işlerken mesela çocuklarımızdan biri evde annesiyle birlikte saat yapmış tabaktan. Getirdi bize gösterdi. Diğer çocuklar bizde yapmak istiyoruz dediler. E Ondan yola çıkararak mesela büyük bir duvar saati yapmıştık. Oldukça büyük bir duvar saati. Ee yuvarlak bir fon kartonu kestik Eee sayılarını yırtma yapıştırmayla, e bizim çizdiğimiz sayıların içini yırtma yapıştırmayla doldurdular. Akrep ve yelkovanları da yine fon kartonundan yaparak duvara yapıştırdık. Sabah geldiğimizde ... çocuklar, akrebi 9 a yelkovanı 12 ye getiriyorlardı. Öğlenleyin de çıkışa yakın ... bir kişi saat 2 ye getiriyordu. Değişik zamanlarda da bana öğretmenim saat kaç diye sorduklarında yine duvardan gidip o saati yapabildikleri kadarıyla benim rehberliğimde saat 10 dediysem 10 a getirmeye çalışıyorlardı mesela. Biz onu bir çocuktan yola çıkararak yapmıştık biz. O bir öneride bulunmuştu.”

“Proje çalışmaları sırasında grupların belirlenmesi konusunda”; öğretmenlerin yarısı ‘grupları kendim oluşturuyorum’ derken, yarısından azı ‘çocukların istedikleri grupta çalışabildiğini’, çok azı ise ‘tek grupla çalıştıklarını’, ‘çalışma sırasında masaları birleştirdiklerini’ ve ‘dönem başından beri çocukların çalışmalarda gruplarının belirli olduğunu’ söylemektedirler.

Öğretmenlerin proje çalışmaları için grupları oluştururken en belirgin olarak birbirine bağımlı olan çocukları ayırdıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir. Grupların oluşturulmasında ayrıca; çocukların gelişim özelliklerinin, yaşlarının ve cinsiyetlerinin göz önünde tutulduğu öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Nazen öğretmen, *“Onlar genelde işte erkekler masası, kız masası yapmak istiyorlar. ama ben genelde işte bir kız oturtuyorsam yanına bir erkek oturtuyorum”* diyerek grupların oluşturulmasında cinsiyet ayırımına dikkat ettiğini söylemektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmaları sırasında sürekli aynı arkadaşları ile çalışmak isteyen öğrencileri konuşarak, nedenlerini anlatarak veya saymaca yaparak başka gruplara dâhil olmalarını sağladıklarını belirtmektedirler.

Bazı proje çalışmalarında çocukların istediği grupta çalışabildiğini söyleyen Öykü öğretmen, orman projesinde grupların oluşumunu ve projeyi şöyle aktardı, *“Bir hikaye*

anlattım ormanla ilgili. ... dedim ki kim havyan yapmak istiyor, kim ağaç yapmak istiyor, kim de şeyi boyamak istiyor işte çimleri çiçekleri yapmak istiyor. Böyle gruplar yaptım. İşte ağaç yapmak isteyenlere, kim böyle ee üçgen ağaç ya da bulutlu ağaç yapmak istiyor öyle ayırdım. Hayvan yapmak isteyenleri de tamamen bıraktım onları. ... tuz seramiği yaptık renklendirip ... hayvan yaptılar. Ondan sonra onları yerleştirdik. İşte diğer çocukların boyadığı zeminin üzerine işte gelişi güzel, sığıdığı kadarıyla işte yerleştirdik. Onların hepsini. Sonra dışarıya bir sehpanın üzerine koyup velilere gösterdik. Ormandaki hayvanlarla ilgili drama çalışması yaptık.”

“Araç gereç seçimi ile ilgili olarak”; öğretmenlerin hepsi ‘proje çalışmaları sırasında araç gereç seçimini çocukların yaptığını’ söylemektedirler. Birer öğretmen ‘farklı araç gereç kullanmak istediklerinde yardımcı olduğunu’, ‘birçok araç gerecin bir arada bulunmasına dikkat ettiğini’ söylemişlerdir. Öğretmenlerin yarısı ‘çalışmalar sırasında sınıfta bulunan artık araç gereçleri masaya koyduklarını, çocukların istedikleri malzemeleri kullandıklarını’ ifade etmektedirler. ‘Uzlaşım grafiği ile bir gün sonra yapılacak olan çalışma için seçenek sunduğunu’ söyleyen Derya öğretmen uzlaşım grafiğinden şöyle söz etmektedir; *“Uzlaşım grafiği mesela çocuğa nasıl neyi seçmesi gerektiğini anlatan bir grafik. Ben sanat etkinliği yapıyorum. Sanat etkinliğinde 3 tane basamak sunuyorum, yani fon kartonuna yapıyorum. Artık materyallerle mi bişey yapmak istersin? E atıyorum çiçeği artık materyalle yapıp, çiçeği sulu boyayla mı? çiçeği yırtma yapıştırmayla mı yapmak istersin. Ve çocuğa verdiğim yuvarlakları pritleri yapıştırıyorum, çocuk geliyor istediği şeyi işaretliyor. Ee işaretlediğine göre çıkan sonuca göre yapıyoruz. mesela yani daha çok burada çocukların isteklerini göz önünde tutuyorum. ... Hı proje çalışmalarını buna göre şey yapıyorum Yani yönlendiriyorum. benden mi dinlemek istersin, kasetten mi dinlemek istersin yoksa sen mi anlatmak istersin. İşte müzikte ritm aletleriyle mi çalışmak istersin. ... Ee yoksa işte öğretmenden mi dinlemek istersin kasetten mi dinlemek istersin. Ve çocuk, daha çok proje çalışmalarını çocuklar beni yönlendiriyorlar diyebilirim.”*

Öğretmenlerin çoğunluğu proje konularını kendilerinin seçtiğini, yarısı çocukların gelişim özellikleri, yaş ve cinsiyetlerine göre çalışma gruplarını kendileri oluşturduğunu, birbirine bağımlı çocukların ayrı gruplarda olmasını sağladıklarını ifade

etmektedirler. Öğretmenler proje çalışmalarını sırasında araç gereç seçimini çocukların yaptığını söylemektedirler.

3.11. “Proje çalışmalarını nasıl yapıyorsunuz?”

Proje çalışmalarını nasıl yaptıklarına dair öğretmenlerin çok azı ‘proje çalışması öncesi hazırlık yaptıklarını’ söylemişlerdir. Yapılan hazırlıklar; kaynak taraması, çalışmanın çalışma kümesine uyarlanması, araç gereçlerin sağlanması olarak belirtilmiştir.

Öğretmenlerin birçoğu ‘çocukların konuyla ilgili ön bilgilerini belirlemek için sohbet ettiklerini’ söylemişlerdir. Öğretmenlerin yarısından azı proje çalışmalarına çocukların dikkatlerini ‘araç gereçler’ , ‘hikaye, doğaçlama, oyun, parmak oyunu, tekerleme, müzik’ ile, çok azı ‘soru sorma ile meraklandırarak’, ‘beden dilini kullanarak’, ‘ilginç konular ile’, ‘şaşırtıcı başlangıçlar yaparak’, ‘çalışmada uyulması gereken kuralları belirlerken’ ve ‘çalışmayla ilgili bir önceki etkinlikte ipucu vererek’ çektiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısı ‘çalışmanın nasıl yapılacağı hakkında çocuklarla sohbet ettiklerini’ söylemişlerdir. Öğretmenler daha sonra ‘grupların oluşturulduğunu’, ‘araştırmaların yapıldığını’, ‘sınıf dışında gözlemler yapıldığını’ ifade etmişlerdir.

‘Araç gereçleri kullanarak ürünü oluşturduklarını’ söyleyen öğretmenler; kullanılacak malzemeyi masalara koyduklarını, araç gereçlerin kullanımı ile ilgili çocuklarla konuştuklarını, araç gereçlerle yapılabilecek çalışma hakkında sorular sorduklarını, araç gereçlerin çocuklar tarafından incelendiğini, eklenebilecek başka araç gereç olup olmadığını, istendiği durumda ekleme yapabildiklerini ve ürünü ortaya çıkardıklarını söylemektedirler.

“İlk yıl proje çalışmalarını nasıl yaptıklarına dair”; öğretmenlerin yarısından azı, ‘ilk yıl proje çalışması yapmadıklarını’ söylerken, yine yarısından azı ‘ilk yıl çeşitli nedenlerden dolayı sıkıntılar yaşadıklarını’ belirtmişlerdir. Öğretmenler ayrıca ilk yıl, ‘çalışmalara çok müdahale ettiklerini’, ‘yapılandırılmış çalışmalar yaptıklarını’, ‘rehberlik yapamadıklarını’, ‘çocukların düzeyine uygun olmayan zor çalışmalar

yaptırdıklarını’ ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çok azı ‘çalışmaları aynı şekilde yaptıklarını’, ‘üniversitede öğrendiği çalışmaları yaptırdığını’, ‘ilk yıl çalıştığı okulda öğrencilerin sevilerinin ileri düzeyde olduğunu ve daha ayrıntılı çalışmalar yaptıklarını’ söylemişlerdir. Araştırmaya katılan bir öğretmene öğretmenliğinin ilk yılı olduğu için bu soru yöneltilmemiştir.

İlk yıl çeşitli nedenlerden dolayı sıkıntılar yaşadıklarını söyleyen öğretmenlerin belirttikleri sıkıntılar arasında en göze çarpanı deneyimsiz olduklarını ifade etmeleridir. Diğer sıkıntılar ise, sınıfta yardımcı kimsenin bulunmaması, araç gereç eksikliği ve proje çalışmalarının uygulanması sırasında yaşanan sıkıntılar olarak belirtilmiştir.

İlk yıl çalıştığı okulda öğrencilerinin birçok konuyu bildikleri için proje çalışmalarını ayrıntılandırıldığını anlatan Ilgaz öğretmen, uzay çalışmasından şöyle bahsetmiştir, *“Onlar uzayın ne olduğunu biliyor. Uzay mekiğinin ne olduğunu biliyor. Gezegenleri biliyor. O zamanda bir grafik çıkartmıştım. ... Onu böyle sınıfın duvarına ya monte ettik ... Sonra hepsi tek tek bakıyor falan işte bu fosforlu parlak yıldızlar ve aylar var ya onlardan istemiştik. Sonra uzay resimleri istemiştik. İşte hepsi bazısı astranot kesip getirmiş, o tarz hikaye kitabı getiren oldu falan. Önce bunlara hiçbirşey anlatmadan direk yapıştırttum. İstedığınız yere yapıştırın falan. Sonra işte resme bakın. Hadi buna bir hikaye yazalım. Bundan bir hikaye oluşturduk mesela. ... Direk böyle işte sohbet değil işte burası uzaydır gibi. Zaten biliyorlardı.”*

Öğretmenlerin çok azı kaynak tarayarak, çalışmayı çalışma kümesine uyarlayarak ve çalışmada kullanılacak araç gereçleri sağlayarak proje çalışması öncesi hazırlık yaptıklarını ifade etmektedirler. Projenin uygulanmasında öğretmenler çocukların konuyla ilgili ön bilgilerini belirlemek için sohbet ettiklerini, çocukların çalışmaya dikkatlerini çektiklerini, çalışmanın nasıl yapılacağı hakkında çocuklarla sohbet ettiklerini, grupların oluşturulduğunu, araştırmaların yapıldığını ve sınıf dışında gözlemler yapıldığını, daha sonra da araç gereçleri kullanarak ürünü oluşturduklarını söylemektedirler. Öğretmenlerin yarısından azı ilk yıl proje çalışması yapmadıklarını, yine yarısından azı çeşitli nedenlerden dolayı proje çalışmaları sırasında sorunlar yaşadıklarını ifade etmektedirler.

3.12. “Proje çalışmalarında öğretmenin rolü sizce ne olmalıdır?”

Öğretmenler proje çalışmalarında çocukların yaratıcılığını ve üreticiliğini arttıracak aktiviteler düzenlemeli, ne bildiklerini ve neleri merak ettiklerini ortaya çıkarmalı, onları araştırma yapmaya sevk etmeli, gözlem iletişim gibi çeşitli becerilerini kullanmasını sağlamalı, çalışmalara etkin katılımlarını sağlamalı, proje çalışması süreci boyunca çocukları gözlemleyerek, uygun dönütler vermeli ve çalışmalarını takdir etmelidir (Beneke, 1998; Katz, 1994; Katz ve Chard, 2000, s.125).

Proje çalışmalarında öğretmenin rolü ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi ‘öğretmenin rehberlik yapması gerektiğini’ söylemişlerdir. Öğretmenler proje çalışmaları sırasında öğretmenin rehberlik rolünü; sorular sorarak merak uyandırması, çocukları düşündürmesi, çalışmanın özünü çocuklara anlaşılır biçimde anlatması, çalışmaya dikkati çekip geri çekilmesi, yönlendirici olması, gerektiğinde çocuklara destek ve yardımcı olması, çocukların bireysel özelliklerini iyi bilmesi, kısıtlayıcı ve katı kuralcı olmaması, çalışmaya müdahale etmemesi, çalışmaların içerisine katılması, gerektiği durumlarda çocuklarla birlikte öğrenebilmesi olarak tanımlamaktadırlar. ‘

“Kendi uygulamalarında”; öğretmenlerin birçoğu ‘rehberlik yaptıklarını’ ve ‘çalışmaların içerisine katıldıklarını’, çok azı ‘çocukları takdir ederek motive ettiklerini’, ‘çalışmanın nasıl yapılacağını gösterdiklerini’, ‘çalışmaya müdahale etmediklerini’ söylemekte, bir öğretmen ise ‘gerekli durumlarda çalışmaya müdahale ettiğini’ ifade etmektedir.

Proje çalışmaları sırasında rehberlik yaptıklarını ifade eden öğretmenler gerekli durumlarda yardımcı olduklarını, çocuklara fikir verdiklerini, yönlendirdiklerini, grupları dolaşarak gözlemlediklerini, açıklamayı yapıp geri çekildiklerini söylemektedirler.

Çalışmaların içerisine katıldığını belirten Ilgaz öğretmeni, *“Çocuğa müdahale etmeden kendim de bir yere geçip ordan başlıyorum. Baktım beni örnek almaya başlıyorlar yani benim yaptığımın aynısını yapmaya başlıyorlar o zaman bırakıp çekiliyorum.”*

Şeklindeki ifadesi ile çalışmalar sırasında öğrenciler kendisini model almaya başladıkları zaman çalışmaya gözlemci olarak katılmaya devam ettiğini ifade etmektedir.

“Sınıfta proje çalışmaları sırasında yardımcı olan kişiler ile ilgili olarak”; öğretmenlerin çoğunluğu ‘stajyer öğrencilerinin bulunduğu ve proje çalışmaları sırasında yardımcı olduğunu’, çok azı ‘yardımcısı bulunmadığını’ söylemişlerdir. Bir öğretmen de ‘projeler sırasında konuk çağırarak yardımcı olmasını sağladığını’ belirtmektedir.

Öğretmenlerin çoğunluğu proje çalışmalarına katılmakta ve öğrencilerine rehberlik etmektedirler. Öğretmenlerin çoğunluğunun stajyer öğrencisi bulunmakta ve proje çalışmaları sırasında kendilerin yardımcı olmaktadır.

3. 13. “Proje çalışmalarınız sırasında ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?”

Proje çalışmaları sırasında yaşanan sorunlar arasında öğretmenlerin çoğunluğu ‘çocuklardan kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını’, çok azı da ‘öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını’ söylemişlerdir. Çocuklardan kaynaklanan sorunlar arasında en belirgin olanı materyal kullanımı, grup içi iletişim problemleri ve çocukların isteksizliği olarak ifade edilmektedir. Çocuklardan kaynaklanan diğer problemler şöyle sıralanmıştır; anlaşılmayan çocukların aynı grupta bulunması, ortak karar verememe, gruptan dışlanma, bireysel ya da yakın arkadaşı ile çalışma isteği, kendi ürünlerini beğenmeme, pasif öğrencilerin çalışmaya katılmaması, çalışmaya katılmama, çalışmadan sıkılabiliyorlar, çalışma süresinin uzaması, çalışmanın tamamlanamaması, ilgilerinin dağınıklığı, evden materyal istendiğinde çocuğun doğru algılayamaması. Bazı çocukların çalışmalar sırasında grup baskısından rahatsız olduğunu söyleyen Öykü öğretmen, “...kuraldan mutsuz olan çocuklar var. Yani işte o grup içinde grubun baskısını hisseden işte o kuraldan kaçan çocuklar özellikle. Grubun baskısı onları çok rahatsız ediyor” demektedir.

Öğretmenler çocuklardan kaynaklanan sorunlara yönelik olarak; çocukları sözel olarak motive ettiklerini, sözel olarak yönlendirme yaptıklarını, çocukları kendi aralarında çözüm bulmaları için yönlendirdiklerini, çalışmaya müdahale ettiklerini söylediler. Eylül öğretmen, çocuklardan kaynaklanan sorunlara çözüm olarak; “...ben yapmak istemiyorum diyebiliyorlar bazen ama e gerekli açıklamaları yapılıncaya, çocukları etkinliğe katabiliyoruz.” demektedir.

Öğretmenlerden kaynaklanan problemler için öğretmenler; sınıfta uygulama yapan stajyer öğrencileri, bazen öğrencilerin dinlemediğini, çalışmalar sırasında kargaşa yaşandığını, çalışmaya dikkati çekmekte ve çalışmalar sırasında öğrencileri kontrol etmekte zorlandıklarını söylediler.

“Okul idaresinden kaynaklanan sorunlar ile ilgili olarak”; öğretmenlerin yarısı ‘sorunları olmadığı’ ifade etmişler, yarısından azı ‘inceleme gezileri için maddi sıkıntı yaşadıklarını’, çok azı da ‘okul idaresinin araç gereç desteği sağlamadığını’, ‘çalışmaların sergilenmesini istediklerini’, ‘konuya bağlı etkinlik yapılmasının istendiğini’ ve ‘anasınıfı aidatlarını kullanmak için yetki verilmediğini’ söylemişlerdir. Yine öğretmenlerin çok azı ‘okul yönetiminin okulöncesi eğitimi önemsemediğini’ ifade etmiştir.

“Proje çalışmalarının daha başarılı olabilmesi için okul idaresinden beklentilerini”; öğretmenlerin yarısından azı ‘inceleme gezileri için kolaylık sağlamaları’, çok azı ‘proje çalışmalarını desteklemeleri’, ‘araç gereç desteği’, ‘kaynak desteği’, ‘maddi destek’, ‘eserlerin sergilenebileceği bir ortam’ sağlanması, ‘çalışmalarda serbest bırakılması’, ‘çalışma masalarının sınıfta olması’, ‘stajyer öğrenci isteği’ ve ‘okulöncesi eğitime önem vermeleri’ olarak sıralamaktadırlar. Öğretmenlerin yarısından azı “herhangi bir beklentisi olmadığını” söylemişlerdir.

İnceleme gezileri için okul idaresinin yardımcı olmasını bekleyen öğretmenler bu yardımı; geziler sırasında uygulanan prosedürlerin kolaylaştırılması ve geziler için araç sağlanması olarak ifade etmektedirler.

Okul idaresinin proje çalışmalarını desteklemelerini beklediklerini ifade eden öğretmenler ise; idarenin çalışmalara katılmasının, diğer öğretmen ve idarecilerle işbirliği, fikir alışverişinde bulunulmasının sağlanmasının, proje çalışmaları için ortam sağlanmasının, öğretmenlerin proje yaklaşımını kullanması için teşvik edilmesinin yararlı olacağını ve öğretmene ihtiyacı olup olmadığının sorulması gerektiğini dile getirmektedirler.

Öğretmenlerin proje çalışmalarının daha başarılı olabilmesi için okul idaresinden beklentilerinin, okul idaresinden kaynaklanan sorunlarla örtüştüğü görülmektedir.

“Araç gereç eksikliğinden kaynaklanan sorunlar için”; öğretmenlerin yarısından azı ‘sorun yaşamadığını söylerken’, yarısından azı ise ‘araç gereç eksikliği olduğunu’ belirtmişlerdir. Birer öğretmen ise ‘araç gereci sağlama konusunda sıkıntılar yaşadığını’ ve ‘hizmetlilerin okuldaki araç gereci getirip götürmede sorun yarattıklarını’ söylemişlerdir.

“Araç gereç eksikliğinden kaynaklanan sorunların çözümü için”; öğretmenlerin yarısı ‘artık araç gereçleri velilerden sağladıklarını’, yarısından azı ‘aidatlardan ihtiyaçlarını karşıladıklarını’, ‘araç gereçleri kendileri sağlamaya çalıştıklarını’, ‘artık araç gereçleri stajyer öğrencilerden sağladıklarını’ ve ‘okul idaresi tarafından elde edilmesini sağladıklarını’ ifade etmektedirler. Birer öğretmen ise ‘değişik meslek gruplarıyla işbirliği içerisinde olmaya çalıştıklarını’, ‘internet aracılığıyla bulduğu bir anaokulundan yardım istediğini’ ve ‘artık araç gereçleri biriktirdiklerini’ belirtmektedirler.

“Eğitim ortamından kaynaklanan sorunlar ile ilgili olarak”; öğretmenlerin yarısı ‘fiziksel ortamın proje çalışmaları için yeterli olduğunu’, yarısından azı ise ‘fiziksel ortamın yetersiz olduğunu’ söylemektedirler. Öğretmenlerin çok azı ‘öğrenci sayısının fazla’ olduğunu ve ‘sanat atölyesine giriş çıkış saatlerinin sorun yarattığını’ söylediler.

Öğretmenlerin proje çalışmaları ile ilgili olarak; çocuklardan, kendilerinden, okul idaresinden, araç gereç eksikliğinden ve eğitim ortamının yetersizliğinden kaynaklanan

sorunları bulunmaktadır. Öğretmenler çocuklardan ve araç gereçlerden kaynaklanan sorunlarına yönelik çözümler üretmekte ancak kendilerinden, okul idaresinden ve eğitim ortamının yetersizliğinden kaynaklanan sorunlarına yönelik herhangi bir çözüm önerisi sunmamaktadırlar. Araç gereç eksikliği yaşadığını ifade eden öğretmenler proje çalışmalarında kullandıkları artık araç gereçleri velilerden, stajyer öğrencilerden veya kendi olanakları ile sağlamak ya da araç gereçlerin okul idaresi tarafından elde edilmesini sağlamaktadırlar.

3.14. “Proje çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?”

Öğretmenlerin çoğunluğu proje çalışmalarını değerlendirirken ‘ürünü çocuklarla birlikte değerlendirdiklerini’, yarısından azı ‘çalışma sonunda sürecin ve çocukların değerlendirmesini yaptığını’, çok azı ‘çalışma sürecinde çocukları gözlemlediğini’, ‘çalışma sürecinde çocukları sözel olarak takdir ettiğini’, bir öğretmen de ‘veliler ile birlikte değerlendirme yaptıklarını’ ifade etmektedirler. Öğretmenlerin çoğunluğu ‘çocukların çalışma sürecinde yaşadıklarını birbirleri ve aileleri ile paylaştıklarını’ söylemektedir.

Ürünlerin çocuklarla birlikte değerlendirilmesinde öğretmenlerin birçoğunun çalışma sonrası çocuklarla konuşarak değerlendirme yaptıklarını söyledikleri belirlenmiştir. Öğretmenler ayrıca; çocukların kendi çalışmalarını değerlendirdiklerini, ürünlerin incelendiğini, çocukların ürünlerinin tanıtımını yaptıklarını, canlandırma yaptıklarını, alkışladıklarını, en güzel ürünü seçtiklerini söylemektedirler. Damla öğretmen yaptıkları orman projesinin çocuklarla birlikte değerlendirme aşamasını şöyle anlatmaktadır; “*bir orman projesi oluşturduk biz çocuklarla. ... E gruptaki bazı çocuklar ağaçlar kısmını oluşturdu. İlk önce ağaçlarla ilgili bir çalışma yaptık. Ondan sonra ormanda yaşayan hayvanlar da olduğunu düşünerek bazı çocuklar da hayvanlarla ilgili bir çalışma yaptılar. Sonra düzeneğin üstüne bunu hepsini yerleştirdik. Ondan sonra o düzeneği her bütün çocukların görebileceği bir yere koyup eksiklikleri özellikleri hakkında düşündük. Neler neler olabilirdi. Bizimkisi nasıl olmuş şeklinde bir değerlendirme yaptık.*”

Çalışma sonunda sürecin ve çocukların değerlendirmesini yaptıklarını belirten öğretmenler; belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığına, ürünü güzel yapıp yapmadıklarına baktıklarını, çalışma sonunda önerilerde bulduklarını, çalışmanın değerlendirmesini kendi kafalarında yaptıklarını, çocukların çalışma sırasındaki davranışlarını günlük planın değerlendirme bölümüne yazdıklarını, çalışmaya katılan öğrencilerin isimlerini yazarak davranışlarını not aldıklarını ve aylık olarak da davranış değerlendirme formları doldurduklarını söylemişlerdir.

Çalışma sürecinde çocukları gözlemlediklerini söyleyen öğretmenler; çocukların çalışmaya katılıp katılmadığını gözlemlediklerini, katılmadıkları zaman önerilerde bulduklarını, kendi aralarındaki konuşmaları dinlediklerini, ürünleri güzel yapmadıkları zaman müdahale edip uyardıklarını ve ürünler yapılırken en güzelini kendileri belirlediklerini ifade etmişlerdir.

Esra öğretmen, *“ben hiçbi zaman bak bu grubun çalışması şöyle, bu grubun çalışması böyle gibi bi şey ifade etmiyorum çocuklara. İkisi de çok güzel olmuş diyorum mesela. A bunların hepsi çok güzel diyorum.”* diyerek çalışmanın değerlendirmesini yaparken çocukları sözel olarak takdir ettiğini ifade etmektedir.

Ekin öğretmen, proje çalışmalarında çocukların ürünlerini düzeltmeden olduğu gibi değerlendirmek gerektiğini ve öğretmenlerin çalışmaya çok fazla müdahale etmemesi gerektiğini görüş olarak dile getirmektedir.

“Eserlerin sergilenmesi ile ilgili olarak”; öğretmenlerin hepsi proje çalışması sonucunda ortaya çıkan ürünü ‘sınıfta veya sınıf dışında sergilediklerini’ söylemektedirler. Öğretmenlerin yarısından azı ‘yılsonu sergisinde’ de proje çalışmalarının yer aldığını belirtmekte, birer öğretmen de ‘veliler için haftalık sergi yaptıklarını’, ‘çalışmaları ailelere gönderdiklerini’ ifade etmektedirler. Damla öğretmen, *“...keyif aldığımız şeyleri. Onları pano da sergiliyoruz”* diyerek yalnızca yapılan ürünü değil, proje çalışmaları sırasında öğrencilerin fotoğraflarını çekip panoda sergilediklerini söylemektedir. Proje çalışmalarını koridorda sergilediklerini söyleyen Selin öğretmen, *“Koridora biz masaları diziyoruz. Bazen biz büyük sınıfları*

çağırıyoruz. Öğle arasında arada bir bizim anasınıfi sergimiz var gelin gezin diye. Büyükler küçüklere soruyorlar ne yaptınız burada bu ne diye.” şeklindeki açıklaması ile çalışmaları diğer okuldaki öğrencilere de gösterdiklerini ifade etmektedir. Ayrıca haftada bir gün anne baba okulu çalışması yaptıklarını da belirten Selin öğretmen, *“Anne baba eğitimleri yapıyoruz biz. Anne baba okulu düzenledik bu sene. Onun çıkışlarında yapıyorum ben mesela haftalık sergi yapıyorum. Eğitimi Çarşamba günü yapıyorum. Her Çarşamba da o hafta yapılan bireysel çalışmaları da kapsıyordu, proje çalışmalarını da kapsıyordu. Gösteriyorduk velilere sergiliyorduk yaptıklarımızı.”* diyerek çalışmaları velilerin de inceleme olanağı bulduklarını söylemektedir.

Projenin sonuçlandırılması aşamasında öğretmenlerin çoğunluğu ortaya çıkan ürünü çocuklarla birlikte değerlendirmekte ve ürünleri sınıfta veya sınıf dışında sergilemektedirler. Öğrencilerin kendi çalışmalarını değerlendirmekte, ürünlerinin tanıtımlarını yapmakta ve canlandırmalar yapmaktadırlar.

3.15. “Proje çalışmalarının yürütme ve değerlendirmede kendinizi yeterli buluyor musunuz?”

Öğretmenlerin birçoğu proje çalışmalarını yürütme ve değerlendirmede kendilerini ‘yeterli bulduklarını’, çok azı ‘yetersiz olduğunu’, ‘bazı öğretmenlerden daha iyi, bazılarından daha yetersiz olduklarını’ söylemişlerdir.

“Proje çalışmaları için kendilerini yetersiz gördükleri durumları”; öğretmenler; ‘proje çalışmalarını uygulama’, ‘fen ve doğa etkinlikleri’, ‘sınıf kontrolünü sağlama’, ‘proje çalışmalarını çeşitlendirme’, ‘araç gereçleri çeşitlendirme’, ‘kaynak kişilere ulaşma’, ‘hiperaktif öğrencileri kontrol altına alma ve değerlendirme’ olarak sıralamaktadırlar.

“Proje çalışmaları için kendilerini geliştirmek istedikleri alanları”; öğretmenler; ‘uygulayabilecekleri proje örnekleri bulma’, ‘drama çalışmalarında’, ‘fen ve doğa, Türkçe dil, müzik, okuma yazmaya hazırlık etkinliklerindeki proje çalışmaları’,

‘çocukların ilgileri doğrultusunda proje çalışmaları yapmakta’ ve ‘proje çalışmalarını velilere anlatabilme’ olarak dile getirmektedirler.

Nazen öğretmen, “*proje çalışmasını ee aslında ... sırf sanat etkinlikleri olarak ee düşünmemeliyiz ... proje çalışmasını diğer etkinlikler olarak da kullanmalıyız. Yada diğer kaynaklardan işte ee kullanıp öğretmenlerin bu konuda kendini daha çok geliştirmesi gerekiyor.*” diyerek önerilerini söylemektedir.

Öğretmenlerin birçoğu proje çalışmalarını yürütme ve değerlendirmede kendilerini yeterli görmekle birlikte proje örnekleri bulma, sanat etkinliği dışındaki diğer etkinliklerdeki proje çalışmaları ile ilgili kendilerini geliştirmek istediklerini ifade etmektedirler.

3.16. “Proje çalışmalarınız sırasında aileler size nasıl yardımcı oluyor?”

Proje çalışmaları sırasında ailelerinin yardımları hakkında öğretmenlerin birçoğu ‘çalışmaları desteklediklerini’, yarısı ‘çalışmalara katıldıklarını’ ifade ederken, öğretmenlerin çok azı ‘yardımcı olmadıklarını’ ve ‘ailelerden yardım istemediğini’ söylemişlerdir.

Velilerin sınıfta proje çalışması yaptırdığını ifade eden Evren öğretmen bir veli ile yaptıkları dört mevsim ağacı projesinden şöyle söz etmektedir; “*Mısır patlağından ... 4 mevsim ağacı. Materyaller çocuklardan geldi. Ben ee veliyi çağırdım. Ee aynı gün içinde bir gün önce de konuşmuştuk. Nasıl yapacağını anlattım ona. Ee çocukları gruplara ayırırken ben ayırdım. Ondan sonra işte birazcık benim şeyimle veli söyledi ve çocuklar da yaptı. Çocukların da çok hoşuna gitti ayrıca. Yani onlardan işte birinin annesi etkinlik yaptırıyor. İşte benim annem etkinlik yaptırıyor filan diye özellikle o çocuğun çok hoşuna gitti.*”

Öğretmenlerin birçoğu ailelerin proje çalışmaları için araç gereç sağlayarak çalışmalarını desteklediklerini söylemişlerdir. Ailelerin çalışmalara katılarak yardımcı olduklarını

belirten öğretmenler bu katılımları; etkinliklere katılım, çocuklarla birlikte sınıfta proje çalışmaları yapma, çocuklarla birlikte araştırma yapma ve çocuklara mesleklerini tanıtmaya olarak ifade etmektedirler.

Aile desteğini nasıl sağladıkları konusunda; öğretmenlerin yarısından azı ‘ailelerle doğrudan iletişim kurarak’ sağladıklarını, çok azı ise ‘iletişim defteri kullandıklarını’, ‘aile katılım çalışması yaptıklarını’, ‘çocukların ailelerine ilettiğini’ ve ‘anne baba okulu çalışmalarında proje yaklaşımından söz ederek’ sağladıklarını söylemektedirler.

Proje çalışmaları için ailelerden nasıl yardımcı olmalarını bekledikleri konusunda; öğretmenlerin yarısından azı ‘beklentileri olmadığını’ belirtmekte, çok azı ise ‘sınıfa gelerek çalışmalara katılmalarını’, ‘araç gereç desteği sağlamalarını’, ‘alanlarına göre çocuklara bilgilendirme çalışmaları yapmalarını’ istediklerini ifade etmekte, birer öğretmen ise ‘geziler konusunda yardım etmelerini’, ‘çalışmaları evde pekiştirmelerini’, ‘çocuklarda proje konusuyla ilgili ön hazırlık oluşturmalarını’, ‘proje konuları için öneride bulunmalarını’, ‘yapılan çalışmalarla ilgilenmelerini’ beklediklerini söylemektedirler. Öğretmenlerin çok azı ise ‘ailelerin çalışmalara müdahale etmemelerini’ istediğini belirtmektedirler.

Ailelerin çoğunluğu araç gereç sağlayarak ve çalışmalara katılarak proje çalışmalarını desteklemektedirler. Ailelerin proje çalışmalarını desteklemediğini ifade eden öğretmenler ise ailelerin sınıfa gelerek çalışmalara katılmalarını, araç gereç desteği sağlamalarını ve alanlarına göre çocuklara bilgilendirme çalışmaları yapmalarını beklemektedirler.

3.17. “Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için diğer öğretmen arkadaşlarınızdan beklentileriniz nelerdir?”

Öğretmenlerin yarısından azı diğer öğretmenlerden beklentileri konusunda ‘meslektaşlarım ile fikir alış verişi yapmak’ derken, çok azı okullarındaki şube öğretmenleri ile ‘fikir alışverişinde bulunmayı’, ‘sınıfta çocuklarla etkinlik

yapmalarını’, meslektaşlarından ‘araç gereç paylaşımında bulunmayı’, ‘ortak çalışma yapmayı’, ‘proje örneklerini paylaşmalarını’ ve ‘sürece taraf olmamalarını’ beklediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çok azı ise ‘beklentilerinin olmadığını’ ve ‘beklentilerinin karşılandığını’ belirtmişlerdir.

3.18 “Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı’ndan beklentileriniz nelerdir?”

Proje çalışmalarının daha başarılı olması için Milli Eğitim Bakanlığı’ndan beklentileri için öğretmenlerin yarısından azı ‘inceleme gezileri için kolaylık sağlanması’ ve ‘araç gereç desteği sağlanması’ derken, öğretmenlerin çok azı ‘maddi destek’, ‘yazılı ve görsel kaynak’ beklediklerini ifade etmişlerdir. Birer öğretmen ise ‘okulöncesi öğrencilerinin katılabileceği proje çalışmaları yürütülmesini’, ‘değişik meslek gruplarından kişilerin okula gelerek öğrencilere seviyelerine uygun bilgi vermelerini’ ve ‘denetimleri sırasında yapılan çalışmalar hakkında çocuklardan bilgi alınmasını’ beklediklerini söylemişlerdir. Öğretmenlerin çok azı ise Milli Eğitim Bakanlığı’ndan bir ‘beklentisi olmadığını’ belirtmişlerdir.

İnceleme gezileri için kolaylık sağlanmasını beklediklerini ifade eden öğretmenler bunu; geziler için okullara bütçe sağlanması, geziler için servis sağlanması, okulöncesi öğrencilerine yönelik geziler düzenlenmesi, geziler sırasında okulöncesi öğrencilerine yönelik açıklamalar yapılması ve geziler sırasında öğrencilere müdahale edilmemesi olarak dile getirmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığından araç gereç desteği beklediklerini söyleyen öğretmenler, ders araç gereçlerinin okullara zamanında gönderilmesini ve ders araç gereçlerinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığından maddi destek beklediğini söyleyen Pelin öğretmen, *“anasınıfına ayrılan bütçenin daha fazla olması gerektiğine inanıyorum. Çünkü anasınıfını da çocuklar oyun oynadıkları için hemen kırılıyor, dökülüyor, Materyaller*

eksiliyor. Sürekli her yıl yenilenmesi gerekebiliyor materyallerin.” diyerek beklentisini dile getirmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığında yazılı ve görsel kaynak beklediklerini ifade eden öğretmenlerden Esra, *“Her ildeki bütün okullarda var olan anasınıflarından, anaokullarının işte bi bi yaş grubunda yapılıp proje çalışmaları, hazırlanan proje çalışmaları fotoğraflanıp, ondan sonra onların işte aşamaları, yaşa, yapılış şekillerini falan böyle bi çalışma hazırlanabilir. Ya bu çok kapsamlı bişey ama hani harika süper bişey olur. Yani eee bütün illerden çok kalın bişey olur yani. Ve sonra bunların bütün ee anasınıfları öğretmenlerine dağıtılması.”* şeklindeki ifadesi ile proje çalışmalarının bulunduğu katalog hazırlanmasını önermektedir.

“Okulöncesi Eğitimde Proje Yaklaşımı konulu bir hizmet içi eğitim programına katılmak isteyip istemedikleri konusunda”; öğretmenlerin hepsi ‘okulöncesi eğitimde proje yaklaşımı konulu bir hizmet içi eğitim programı düzenlendiği takdirde katılmak istediklerini’ söylemişlerdir.

“Proje Yaklaşımını içeren bir hizmet içi eğitim seminerinde hangi konular hakkında bilgi almak istedikleri sorulduğunda”; öğretmenlerin çoğunluğu ‘proje yaklaşımı hakkında genel bilgi almak istediklerini’, birçoğu ‘etkinlik örnekleri görmek istediklerini’, çok azı ise ‘proje çalışmaları sırasında karşılaşılan sorunlar ve çözümlerine yönelik bilgi almak istediklerini’ söylemişlerdir.

Proje yaklaşımı hakkında genel bilgi almak istediğini ifade eden öğretmenler; proje çalışmalarının geliştirilebilmesi ya da etkili bir şekilde uygulanabilirliği için ne gibi çalışmalar yapılabilir, nasıl etkinlik üretebilirim, proje çalışmalarını nasıl yapmalıyım, projelerin gerçekleştirilme aşamaları, diğer etkinliklerle nasıl ilişkilendirebilirim, bütün etkinliklerde nasıl kullanabilirim? sorularına yönelik açıklamalar istediklerini söylemişlerdir.

Proje çalışmalarını ile ilgili etkinlik örnekleri ile ilgili olarak öğretmenler, canlı örnekler, örnek bir plan, örnek bir uygulama görmek istediklerini söylemişler, yapılacak olan eğitimin uygulamalı olmasını istemişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığında ayrıca; özel eğitim gerektiren çocukları proje çalışmalarına nasıl yönlendirilebileceği ve nasıl değerlendirileceği, grup bilincini çocuklara kazandırma, uygulamada ortaya çıkan sorunları çözebilme, proje yaklaşımını diğer öğretmenler ve özellikle velilere inandırma ve velilerine proje çalışmalarını anlatmada sorunlar yaşadıklarını ve bu sorunlarının çözümlerine yönelik bilgi almak istediklerini söylemektedirler.

Öğretmenlerin proje çalışmalarının daha başarılı olabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan çeşitli beklentileri bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı okulöncesi eğitimde proje yaklaşımı konulu bir seminer düzenlemesini durumunda katılmak istemektedir. Öğretmenler çoğunlukla proje yaklaşımının uygulanması ve proje örnekleri ile ilgili bilgilendirilmek istemektedirler.

3.19. “Proje çalışmalarımızın daha başarılı olabilmesi için Anadolu Üniversitesi’nden beklentileriniz nelerdir?”

Proje çalışmalarının daha başarılı olabilmesi için Anadolu Üniversitesinden beklentilerinin neler olduğu sorulduğunda öğretmenlerin çok azı ‘beklentileri olmadığını’ söylemekte, yarısı ‘proje yaklaşımı konusunda seminer düzenlenmesini’ istemekte, çok azı ise ‘yazılı kaynak’, ‘inceleme gezileri için destek’, ‘üniversitede düzenlenen etkinliklere katılmak için destek’, ‘Milli Eğitim bünyesindeki okullar ile birlikte uygulama yapmalarını’, ‘üniversite öğrencilerinin yaptıkları araç gereçleri ihtiyacı olan okullara gönderilmesini’, ‘üniversite öğrencilerinin çalışmalarının sergilenmesini’ istediklerini ifade etmektedirler. Birer öğretmen ‘yüksek lisans öğrencilerinin çalışmalarını öğretmenlere sunmasını’, ‘mezun öğretmenlerin çalışmalarını kontrol etmelerini’ ve ‘çalıştığı okula üniversiteden stajyer öğrenci gönderilmesini’ istediklerini söylemektedirler. Ayrıca öğretmenlerin yarısından azı da

‘öğrenciler için uygulamaya yönelik bir ders konulmasını’, çok azı da ‘stajyer öğrencileri proje çalışmalarına daha fazla yönlendirmelerini’ ve ‘öğretim üyelerinin staja gelen öğrencilerin çalışmalarını kontrol etmelerini’ beklediklerini dile getirmektedirler.

Anadolu Üniversitesi’nden proje yaklaşımı ile ilgili seminer düzenlenmesini beklediklerini ifade eden öğretmenler seminerlerin üniversite kampusunda ya da çalıştıkları okullarda düzenlenmesini, seminerin velilere de yönelik olmasını, üniversite öğretim elemanlarının katkısı ile Milli Eğitim bünyesinde hizmet içi eğitim semineri de düzenlenebileceğini söylemektedirler.

Yazılı kaynak ile ilgili beklentileri olduğunu ifade eden öğretmenler; proje örneklerinden oluşan bir katalog oluşturulabileceğini, kaynak kitap ve bültenler ile üniversitenin bilgilendirme yapabileceğini düşündüklerini ifade etmektedirler.

Proje çalışmaları kapsamında geziler konusunda sorunlar yaşadıklarını ifade eden öğretmenler Anadolu Üniversitesi’nden geziler için destek beklediklerini söylemektedirler. Öğretmenler üniversitenin servis sağlayarak gezi düzenleyebileceğini, okulöncesi öğrencilerine yönelik gezi günleri yapılabileceğini ve üniversite içerisine gezi düzenlenmesinde yardımcı olabileceklerini söylemekte ve bunun için destek beklediklerini dile getirmektedirler.

Anadolu Üniversitesi’nde çeşitli etkinlikler düzenlendiğini ancak çeşitli nedenlerle etkinliklere katılamadıklarını belirten öğretmenler, etkinliklere katılım için üniversiteden destek beklediklerini söylemektedirler. Bu desteği ise; etkinlik düzenlendiğinde gerekli duyuruların yapılması, etkinliklerin saatlerinin öğretmenlere göre ayarlanması, etkinliklere öğretmenlerin ve halkın katılımını sağlanması, Milli Eğitim Müdürlüğü ile anlaşmalı olarak öğretmenlerin seminerlere katılması için görevli olması şeklinde sıralamaktadırlar.

Üniversitenin Milli Eğitim okulları ile birlikte uygulama yapmasını beklediğini söyleyen Öykü öğretmen, üniversite öğrencilerinin desteği ve kendi öğrencileri ile

birlikte okulun duvarlarını boyamak istediklerini söyledi ve projeyi şöyle aktardı; *“Bizim okul ee benim anasınıfımın baktığı yer duvar, koskacaman bir duvar ve karşıda askeriye var. Ben oraya şey istiyorum müdürümle konuştum boya alacak. ... ee böyle üniversiteden öğrenciler gelsin resim bölümünde okuyan şey yapsınlar şablon. İşte Ama çok basit figürler. İşte balon, fil kocaman çiçekler resim yapsınlar. Bende çocuklara onları boyatayım. Mesela burdan başlar bu. Ee Bu bizim anasınıfı işte 4 ayrı duvarı var. Orayı boyarsak eğer ilkokullarda özenirler eminim. Onlarda işte böyle bir şey talep eder. bütün okulun duvarı böyle cıvil cıvil olur.”* Öğretmenler ayrıca üniversite öğrencilerinin kendi okullarına gelip etkinlik sunmalarını, çeşitli araç gereçleri tanıtmalarını beklediklerini söylediler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Anadolu Üniversitesinden çeşitli beklentileri bulunmaktadır. Öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığı’ndan olduğu gibi Anadolu Üniversitesi’nden de proje yaklaşımı ile ilgili seminer düzenlemelerini, inceleme gezileri için destek ve yazılı kaynak hazırlamalarını beklemektedirler. Öğretmenlerin üniversite öğrencilerinin yaptıkları araç gereçleri sergilemelerini ve ihtiyacı olan okullara gönderilmesini beklemekte, ayrıca bazı öğretmenler lisans öğrencileri için proje yaklaşımıyla ilgili uygulamaya yönelik bir dersin program içerisinde yer almasını istemektedirler.

4. SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgular temel alınarak okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşlerinin ve önerilerinin belirlenmesine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Ayrıca, elde edilen bulgulara dayanarak okulöncesinde proje yaklaşımının uygulanmasına ve ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

4.1. Sonuçlar

Okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşlerinin ve önerilerinin belirlenmesine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular ve bu bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

4.1.1. Öğretmenlerin proje yaklaşımı ile ilgili görüşleri;

- Araştırmaya katılan öğretmenler okulöncesi eğitimde proje yaklaşımını önemli bulmaktadırlar.
- Proje çalışmaları çocukların bilişsel gelişimlerini; belleklerinin gelişmesine yardımcı olma, yeni öğrenmeler sağlama, problem çözme, araştırma ve gözlem yapma yeteneğini, yaratıcılıklarını, hayal gücünün gelişmesi ve düşünce üretmelerini sağlaması yönünden etkilemektedir.
- Proje çalışmalarının çocukların grup çalışması ve işbirliği yapmaları, arkadaşları ile iletişimini kuvvetlendirmesi, kaynaşmaları, sorumluluk duymaları, fikirlerini kabul ettirmelerini sağlaması yönünden sosyal gelişimlerinde etkilidir. Ayrıca proje çalışmaları sosyal becerilerin kazanılmasında da etkilidir

- Proje çalışmaları çocukların duygusal gelişimlerini; başarıma duygusu tatmaları, mutlu olmaları ve duygularını ifade etmelerini sağlaması yönünden etkilemektedir.
- Proje çalışmaları çocukların dili etkili kullanmaları, başkalarıyla iletişim kurmaları, kendini ifade etmeleri, yaptıklarını anlatmaları yönünden dil gelişimini etkilemekte, konuşma yetersizliği olan çocuklarda olumlu gelişim sağlamak ve dinleme becerilerini geliştirmektedir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğuna göre proje çalışmaları daha çok çocukların sosyal gelişimi etkilemektedir. Öğretmenler proje çalışmalarının çocukların bilişsel gelişimi ve duygusal gelişimini de diğer gelişim alanlarından daha fazla etkilediğini düşünmektedirler.
- Araştırmaya katılan öğretmenlere göre proje çalışmaları çocukların psikomotor gelişimlerini diğer gelişim alanlarına göre daha az etkilemektedir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlere göre proje çalışmaları sırasında öğretmen öğrencilere rehberlik yapmalıdır. Ayrıca öğretmenler sorular sorarak çocuklarda merak uyandırmalı ve onları düşündürmelidir.

4.1.2. Öğretmenlerin eğitim ortamında proje uygulamaları;

- Öğretmenler proje yaklaşımı ile ilgili kaynak olarak en çok kitap, dergi ve CD'lerden yararlanmaktadır. Öğretmenler ayrıca sırasıyla izlediği ve gözlemlendiği uygulamalardan, meslektaşlarından, internetten de yararlanmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu eğitim sürecinde haftada en az bir kez proje çalışmasına yer vermektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu proje çalışmalarının süresini sanat etkinliğinde bir etkinlik saati olarak ifade etmektedirler. Proje çalışmalarının süresi, planlamaya, ürüne, konuya, araç gereçlerin ön hazırlığına, çocukların ilgi, güdülenme ve konuyla ilgili ön bilgilerine, çalışma kümesinin büyüklüğüne ve öğretmenin güdülenmesine göre değişmektedir.
- Öğrenciler proje çalışmalarına istekli bir şekilde katılıp keyif almakta ve çalışmalar sırasında grup dinamizmi oluşmaktadır. Bazen çalışmalar sırasında çocukların çeşitli nedenlerden sıkıldıkları öğretmenler tarafından ifade edilmektedir.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmaları sırasında amaçları belirlerken en fazla çocukların özelliklerine dikkat etmektedir. Ayrıca sırasıyla hedefleri, konuyu, kaynakların ulaşılabilirliğini de göz önünde bulundurmaktadırlar.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmaları ile belirledikleri hedeflere ulaşmak için, hedeflere birkaç kez yer vermekte, belirlediği hedeflere uygun projeler yapmakta, çalışmaya göre hedefler seçmekte ve hedeflere uygun stratejiler belirlemektedirler. Öğretmenlerin çok azının belirlediği hedeflere ulaşamadığı zamanlar bulunmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu proje konularının seçiminde çocukların deneyimlerini göz önünde bulundurmaktadır. Öğretmenlerin çok azı konu seçiminde çocukların deneyimlerini dikkate almamaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje konularının seçiminde çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaktadırlar. Çocukların ilgi ve istekleri konuyu belirlemektedir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu proje konularının seçiminde çocukların gelişim düzeylerini dikkate almakta, çocukların gelişim düzeylerine uygun proje konuları seçmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerinin çoğunluğunun proje konularının seçiminde okul yönetiminin etkisi bulunmamaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısının proje konularının seçiminde ailelerin etkisi bulunmamakta, yarısından azının konu seçiminde aileler etkili olabilmektedir. Aileler, sorun olduğunda, çocukların merak ettiği konuları ve çocukların ihtiyaçlarını öğretmene iletmekte, ailelerin maddi desteği de proje konularının seçiminde etkili olabilmektedir.
- Öğretmenlerin birçoğunun proje konularının seçiminde araç gereçler etkili olmakta, yarısından azında araç gereçler etkili olmamaktadır. Öğretmenler en çok araç gerece göre konu seçimi yapmaktadırlar.
- Proje konularının seçiminde araştırmaya katılan öğretmenler en çok yıllık planı göz önünde bulundurmaktadır. Öğretmenler ayrıca konuların seçiminde, güncel konular olmasına, belirli gün ve haftalara uygun olmasına ve hedeflere dikkat etmektedirler.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu proje konularını kendileri belirlemektedirler.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı proje çalışmaları sırasında grupları kendileri belirlemekte, yarısından azı çocukların istedikleri grupta çalışmasını sağlamaktadır.
- Proje çalışmaları sırasında araç gereç seçimini çocuklar yapmaktadırlar. Öğretmenler en çok çalışmalar sırasında sınıfta bulunan artık araç gereçleri masaya koymakta çocuklar istedikleri malzemeleri kullanmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından azı proje çalışmaları öncesinde hazırlık yapmaktadır.

- Öğretmenler en çok çocukların konuyla ilgili ön bilgilerini belirlemek için sohbet ederek çocukların çalışmaya dikkatini çekmektedirler. Ayrıca araç gereçler, hikâye, doğaçlama, oyun, parmak oyunu, tekerleme, müzik ve soru sorma ile meraklandırarak çocukların çalışmaya dikkatini çekmektedirler.
- Öğretmenlerin yarısı çalışmanın nasıl yapılacağı hakkında çocuklarla sohbet etmektedir.
- Araç gereçleri kullanarak ürünün oluşturulması aşamasında öğretmenler; kullanılacak malzemeyi masalara koymakta, araç gereçlerin kullanımı ile ilgili çocuklarla konuşmakta, araç gereçlerle yapılabilecek çalışma hakkında çocuklara sorular sormaktadırlar.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu proje çalışmalarını değerlendirirken ürünü çocuklarla değerlendirmektedir. Ayrıca öğretmenler çalışma sonunda sürecin ve çocukların değerlendirmesini yapmakta, çalışma sürecinde çocukları gözlemlemekte, çalışma sürecinde çocukları sözel olarak takdir etmektedirler. Çocuklar çalışma sürecinde yaşadıklarını birbirleri ve aileleri ile paylaşmaktadırlar.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışması sonucunda ortaya çıkan ürünü sınıfta veya sınıf dışında sergilemektedirler.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından azı ilk yıl çeşitli nedenlerden dolayı sıkıntılar yaşadıklarını, yarısından azı ise ilk yıl proje çalışması yapmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin belirttikleri sıkıntılar arasında en göze çarpanı deneyimsiz olduklarını ifade etmeleridir.

4.1.3. Öğretmenlerin proje çalışmalarını kolaylaştırıcı durumlar;

- Öğretmenlerin çoğunluğunun stajyer öğrencileri bulunmakta ve stajyer öğrenciler proje çalışmaları sırasında kendilerine yardımcı olmaktadır.
- Öğretmenlerin çoğunluğu ailelerin araç gereç sağlayarak çalışmayı desteklediğini, yarısı ailelerin etkinliklere katıldıklarını belirtmektedirler.

4.1.4. Öğretmenlerin proje çalışmaları sırasında yaşadıkları sorunlar;

- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmaları sırasında çocukların materyal kullanımından, grup içi iletişim problemlerinden, isteksizliklerinden kaynaklanan sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca çocukların gruptan dışlanma olmasından, bireysel ya da yakın arkadaşı ile çalışma isteğinden, çalışmadan sıkılmadan, çalışma süresinin uzamasından, ilgilerinin dağınıklığından kaynaklanan sorunlar da yaşanmaktadır.
- Proje çalışmaları sırasında öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar; çalışmalar sırasında kargaşa yaşanması, çalışmaya dikkati çekmekte ve çalışmalar sırasında öğrencileri kontrol etmekte zorlanma ve sınıfta uygulama yapan stajyer öğrencileri bazen öğrencilerin dinlememesi olarak belirlenmiştir.
- Proje çalışmaları sırasında okul idaresinden kaynaklanan sorunlar, inceleme gezileri için maddi sıkıntı yaşanması, araç gereç desteği sağlanmaması ve okul yönetimi tarafından okulöncesi eğitimin önemsenmemesi olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısının okul idaresinden kaynaklanan sorunları bulunmamaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı araç gereç eksikliğinden dolayı sorun yaşamakta, bir kısmının ise araç gereç konusunda sıkıntısı bulunmamaktadır.

- Araştırmaya katılan öğretmenler eğitim ortamının yetersizliğinden, öğrenci sayısının fazlalığından ve sanat atölyesine giriş çıkış saatlerinden dolayı proje çalışmaları sırasında sorun yaşamaktadır. Bazı öğretmenler ise eğitim ortamını proje çalışmaları için yeterli bulmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu proje çalışmaları için kaynak sıkıntısı çekmemekte, çok azı kaynak sıkıntısı yaşamaktadır.

4.1.5. Öğretmenlerin proje çalışmaları sırasında yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri;

- Araştırmaya katılan öğretmenler çocuklardan kaynaklanan sorunların çözümüne yönelik olarak, çocukları sözel olarak motive etmekte, sözel olarak yönlendirme yapmakta, çocukları kendi aralarında çözüm bulmaları için yönlendirmekte ve çalışmaya müdahale etmektedirler.
- Araç gereç eksikliğinden kaynaklanan sorunların çözümüne yönelik olarak öğretmenler en çok artık araç gereçleri velilerden sağlamaktadırlar. Öğretmenler ayrıca, aidentlardan ihtiyaçlarını karşılayarak, artık araç gereçleri stajyer öğrencilerden ve kendileri sağlayarak, okul idaresi tarafından elde edilmesini sağlayarak edilerek araç gereç sorunlarını çözmektedirler.
- Araştırmaya katılan öğretmenler kendilerinden, okul idaresinden ve eğitim ortamından kaynaklanan sorunlarına yönelik çözüm önerisi sunmamaktadırlar.

4.1.6. Öğretmenlerin beklentileri;

- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmalarının daha başarılı olması için ailelerden, sınıfa gelerek çalışmalara katılmalarını, araç gereç desteği sağlamalarını, alanlarına göre çocuklara bilgilendirme çalışmaları yapmalarını,

geziler konusunda yardım etmelerini, çalışmalarını evde pekiştirmelerini, çocuklarda proje konusuyla ilgili ön hazırlık oluşturmalarını, proje konuları için öneride bulunmalarını, yapılan çalışmalarla ilgilenmelerini beklemektedirler. Ayrıca bazı öğretmenler ailelerin çalışmalara müdahale etmemelerini istemekte, bazılarının ise ailelerden proje çalışmaları için beklentisi bulunmamaktadır.

- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmalarının daha başarılı olması için okul idaresinden, inceleme gezileri için kolaylık sağlamalarını, proje çalışmalarını desteklemelerini, araç gereç, kaynak ve maddi destek sağlanmasını, eserlerin sergilenebileceği bir ortam sağlanmasını, çalışmalarda serbest bırakılmasını, çalışma masalarının sınıfta olmasını, stajyer öğrenci gelmesini sağlamalarını ve okulöncesi eğitime önem vermelerini beklemektedirler. Bazı öğretmenlerin okul idaresinden herhangi bir beklentisi bulunmamaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmalarının daha başarılı olması için meslektaşlarından, fikir alış verişi yapmayı, araç gereç paylaşımında bulunmayı, ortak çalışma yapmayı, proje örneklerini paylaşmalarını ve sürece taraf olmamalarını beklemekte, okullarındaki şube öğretmenlerinden ise fikir alışverişinde bulunmayı ve sınıfta çocuklarla etkinlik yapmalarını beklemektedirler. Bazı öğretmenlerin ise beklentileri bulunmamakta ve beklentileri karşılanmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmalarının daha başarılı olması için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan, inceleme gezileri için kolaylık sağlanmasını, araç gereç ve maddi destek sağlanmasını, yazılı ve görsel kaynak hazırlanmasını, okulöncesi öğrencilerinin katılabileceği proje çalışmaları yürütülmesini, değişik meslek gruplarından kişilerin okula gelerek öğrencilere seviyelerine uygun bilgi vermelerini ve denetimler sırasında yapılan çalışmalar hakkında çocuklardan bilgi alınmasını beklemektedirler. Bazı öğretmenlerin ise Milli Eğitim Bakanlığı'ndan bir beklentisi bulunmamaktadır.

- Araştırmaya katılan öğretmenler Milli Eğitim bakanlığı tarafından “Okulöncesi Eğitimde Proje Yaklaşımı” konulu hizmet içi eğitim programı düzenlemesi durumunda programa katılmak istemektedirler. Öğretmenler hizmet içi eğitim programında, proje yaklaşımı hakkında genel bilgi almak, etkinlik örnekleri görmek ve proje çalışmaları sırasında karşılaşılan sorunlar ve çözümlerine yönelik bilgi almak istemektedirler.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmalarının daha başarılı olması için Anadolu Üniversitesi’nden proje yaklaşımı konusunda seminer düzenlemelerini, proje çalışmaları ile ilgili yazılı kaynak hazırlamalarını, öğrencileri ile birlikte katılabilecekleri inceleme gezileri için destek, üniversitede düzenlenen etkinliklere katılmak için destek, Milli Eğitim bünyesindeki okullar ile birlikte uygulama yapmalarını, üniversite öğrencilerinin yaptıkları araç gereçleri ihtiyacı olan okullara göndermelerini, üniversite öğrencilerinin çalışmalarını sergilemelerini, yüksek lisans öğrencilerinin çalışmalarını öğretmenlere sunmasını, mezun öğretmenlerin çalışmalarını kontrol etmelerini ve çalıştığı okula üniversiteden stajyer öğrenci göndermelerini beklemektedirler. Ayrıca öğretmenlerin Anadolu Üniversitesi’nden öğrenciler için uygulamaya yönelik bir ders konulmasını, stajyer öğrencileri proje çalışmalarına daha fazla yönlendirmelerini ve öğretim üyelerinin staja gelen öğrencilerin çalışmalarını kontrol etmelerini bekledikleri görülmüştür.

4.1.7. Diğer Sonuçlar

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu proje çalışmalarını yürütme ve değerlendirmede kendilerini yeterli bulmakta, çok azı yetersiz olduklarını, bazı öğretmenlerden daha iyi, bazılarından daha yetersiz olduklarını ifade etmektedirler.
- Öğretmenler proje çalışmaları için kendilerini yetersiz gördükleri durumları, proje çalışmalarını uygulama, fen ve doğa etkinlikleri, sınıf kontrolünü sağlama,

proje çalışmalarını çeşitlendirme, araç gereçleri çeşitlendirme, kaynak kişilere ulaşma, hiperaktif öğrencileri kontrol altına alma ve değerlendirme olarak belirtmektedirler.

- Öğretmenler uygulayabilecekleri proje örnekleri bulma, drama çalışmalarında, fen ve doğa, Türkçe dil, müzik, okuma yazmaya hazırlık etkinliklerindeki proje çalışmalarında kendilerini geliştirmek istemektedirler.
- Öğretmenlerin birçoğu lisans eğitimi sürecinde proje yaklaşımının işlendiği dersleri yetersiz bulmakta, çok azı dersleri yeterli görmekte, çok azı ise dersleri hatırlamadıklarını ifade etmektedirler.

4.2. Tartışma

- Araştırmaya katılan öğretmenler okulöncesi eğitimde proje yaklaşımını önemli bulmaktadırlar. Bu sonuç okulöncesi öğretmenlerinin proje çalışmalarına eğitim süreci içerisinde yer verdiklerini göstermektedir. Yağlıkara (2006), Karamustafaoğlu ve Kandaz (2006) ve Uysal'ın (2007)'in araştırmalarında okulöncesi öğretmenlerinin fen ve doğa etkinlikleri içerisinde proje çalışmaları yaptıkları, Akkaya (2007)'nin araştırmasında ise aile katılım çalışmaları kapsamında proje çalışmalarına yer verildiği görülmektedir.
- Proje çalışmalarının çocukların problem çözme, gözlem yapma, araştırma yapma yeteneğini geliştirmesi bulguları, Katz (1999)'un analiz etme, hipotez geliştirme, tahminde bulunma, gözlemlene ve kütüphaneden araştırma becerilerini geliştirir bulguları ile benzerlik göstermektedir. Yaratıcılıklarını, düşünce üretmelerini ve soru sorma yeteneklerinin gelişmesini sağlaması bulguları, Yılmaz, Beyazkürk ve Anlıak (2006)'ın araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

- Proje çalışmalarının çocukların sosyal gelişimini etkilemesi bulgusu Glassman ve Whaley (2000) ile Kurt (2007)'un araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Araştırmanın proje çalışmalarının sosyal gelişime etkileri ile ilgili diğer bulguları, Yılmaz, Beyazkürk ve Anlıak (2006)'ın işbirliği içinde çalışmayı öğrendikleri bulgusu, Gallick (2000)'in grup halinde çalışma ve fikir paylaşımını öğrendikleri bulguları ile benzerlik göstermektedir.
- Proje çalışmalarının çocukların dili etkili kullanmalarını sağlaması bulgusu, Makin ve diğerlerinin (1999) sözel etkileşimlerinde olumlu gelişim sağlar bulgusu, Chard (1999)'ın teknik kelimeleri kullanabilme bulgusu ile benzerlik göstermektedir.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmalarının çocukların “sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimlerini” daha çok etkilediğini ifade etmektedirler. Öğretmenlerin proje çalışmalarının çocukların psikomotor gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini ifade etmelerine rağmen, diğer gelişim alanlarına göre daha az etkilediğini söylemeleri, proje çalışmaları sürecinde çocukların resim, çizim yapmaları, fotoğraf, video çekimleri yapmaları ve ürün oluşturma sürecindeki el becerilerini kullanmalarını, saha çalışmaları için yapılan inceleme gezileri ve dramatik oyun sırasında kullandıkları büyük ve küçük kaslarının gelişimlerini göz ardı ettiklerini göstermektedir.
- Araştırmaya katılan öğretmenler proje çalışmalarındaki rollerini rehber yapmak olarak ifade etmekte ve rehberlik rolünü; sorular sorarak merak uyandırma, çocukları düşündürme, çalışmanın özünü çocuklara anlaşılır biçimde anlatma, çalışmaya dikkati çekip geri çekilme, yönlendirici olma, gerektiğinde çocuklara destek ve yardımcı olma, çocukların bireysel özelliklerini iyi bilme, kısıtlayıcı ve katı kuralcı olmama, çalışmaya müdahale etmeme, çalışmaların içerisine katılma, gerektiği durumlarda çocuklarla birlikte öğrenebilme olarak tanımlamaktadırlar. Ancak öğretmenlerin sorular oluşturmalarına yardımcı olmaları, çocukları araştırma yapmaya yönlendirmeleri, araştırma yapabilecekleri kaynaklar sunmaları, çocukların becerilerini sergileyebilecekleri

ortamlar hazırlamaların gibi rollerinden söz etmemektedirler. Öğretmenlerin aktarımlarından hareketle proje çalışmalarındaki rollerinden söz ederken yalnızca çocukların sanat etkinliklerindeki ürün oluşturma aşamasında yaptıklarını dikkate aldıkları düşünülebilir.

- Öğretmenlerin proje çalışmaları için çeşitli kaynaklardan yararlandıkları görülmektedir. Kitap, dergi, CD'ler ve internetten kaynak olarak yararlanmaları öğretmenlerin proje çalışmaları için araştırma yaptıklarını göstergesi olarak kabul edilebilir. İzlediği ve gözlemlediği uygulamalardan, meslektaşlarından, deneyimlerinden kaynak olarak yararlandıklarını ifade eden öğretmenlerin proje çalışmalarını çeşitlendirerek kendi öğrencileri ile birlikte uyguladıkları düşünülmektedir. Proje çalışmaları konusunda kaynak sıkıntısı yaşadıklarını ifade eden öğretmenler, okulöncesi dönem çocuklarına yönelik proje çalışması örneklerinin yeterli olmadığını ifade etmektedirler. Araştırma için yapılan alan yazın taraması sırasında gerek yabancı, gerekse Türkçe kaynaklarda okulöncesi dönem çocukları ile yapılabilecek proje çalışması örneklerine alan kitaplarında ve internet ortamında rastlanılmıştır. Bu sonuç kaynak sıkıntısı yaşadıklarını ifade eden öğretmenlerin yeterince kaynak taraması yapmadıklarının göstergesi olarak kabul edilebilir.
- Proje çalışmalarının bir ay, bir hafta ve 3-4 gün sürdüğünü söyleyen öğretmenlerin uzun süreli çalışmalara uyguladıkları ve proje çalışması süresince araştırma etkinliklerine uzun süre ayırdıkları, saha çalışmaları ve gözlem etkinliklerine yer verdikleri düşünülebilir. Çalışmalarının 1 ya da 2 gün sürdüğünü ifade eden öğretmenlerin araştırma etkinlikleri için kısa süre ayırdıkları düşünülebilir. Proje çalışmalarının süresini "sanat etkinliğinde bir etkinlik saati" olarak ifade eden öğretmenlerin araştırma etkinliklerini proje çalışmaları süresine dâhil etmedikleri, yalnızca ürünün oluşturulduğu süreyi ifade ettikleri düşünülmektedir.
- Proje çalışmalarının süresi ile ilgili olarak aile ile birlikte evde yapılan proje çalışmalarının daha uzun sürmesi bulgusu, ailelerle birlikte proje çalışmalarının

yapıldığını göstermekte ve Akkaya (2007)'nin aile katılım çalışmaları ile ilgili araştırmasındaki evde haftalık çalışma ödevleri ve dönemlik projelere yer verildiği bulgusu ile örtüşmektedir.

- Proje çalışmaları sırasında çocukların çalışmalara istekli bir şekilde katılıp keyif aldıkları bulgusu, Yılmaz, Beyazkürk ve Anlıak (2006)'ın araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin anlattıklarından yola çıkarak çocukların proje çalışmalarına seveerek katıldıkları ve bu çalışmaları eğlenceli buldukları görülmektedir. Proje çalışmaları genellikle grup çalışmaları olarak yapıldığından, çocuklar bireysel yaptıkları çalışmalardan daha çok grup çalışmalarından keyif almaktadırlar. Okulöncesi dönemde çocukların dikkat süreleri sınırlı olduğundan özellikle küçük yaş grubu ile çalışan öğretmenler çocukların çalışmalar sırasında sıkılabildiğini söylemektedirler.
- Öğretmenlerin proje konularının seçiminde çocukların deneyimlerini, ilgi ve ihtiyaçlarını, gelişim düzeylerini ve çalışmalarda kullanabilecekleri araç gereçleri dikkate almaları proje çalışmalarının başarısını arttıran bir etken olarak kabul edilebilir. Proje çalışmalarını ailelerin desteklemesi açısından konu seçiminde ailelerin özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı ailelerin konu seçimini etkilemediğini söylemektedirler. Okul yönetimin proje konularının seçimine etkisinin bulunmaması, yapılan proje çalışmaları ile ilgilenmediklerinin göstergesi olarak düşünülebilir.
- Öğretmenlerin çoğunluğu proje konularını kendilerinin seçtiklerini ifade etmektedirler. Daha önceki söylediklerinden hareketle öğretmenlerin çocukların deneyimleri, ilgi ve ihtiyaçları ile gelişim düzeyleri ve çalışmalarda kullanabilecekleri araç gereçlere göre konuyu kendileri belirledikleri düşünülebilir. Ancak proje konusu seçiminde çocuklara çok fazla özgürlük tanımadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin yarısının çocukların gelişim özellikleri, yaş ve cinsiyetlerine göre çalışma kümelerini kendileri oluşturmaları, heterojen kümeler oluşturduklarını düşündürmektedir. Ancak çocukların

istedikleri kümeyle çalışmalarını için fırsat vermeleri daha verimli çalışmalar ortaya çıkmasını ve çocukların daha mutlu olmalarını sağlayabilir. Proje çalışmalarını tek kümeyle yaptıklarını ve çalışma masalarını birleştirdiğini söyleyen öğretmenlerin öğrenci sayısının az olması ve küçük yaş kümesi ile çalışma yapıyor olmaları dikkat çekmektedir. Öğretmenler proje çalışmaları sırasında araç gereç seçimini çocukların yaptığını söylemektedirler. Öğretmenlerin aktarımlarından yola çıkarak sanat etkinliğinde yapılan proje çalışmalarında çoğunlukla artık araç gereçlerden yararlandıkları düşünülebilir.

- Proje çalışmalarını nasıl yaptıklarını aktarıırken öğretmenlerin çok azı çalışma öncesi hazırlık yaptıklarını ifade etmektedirler. Eğitim sürecinde yapılan tüm etkinlikler öncesinde mutlaka ön hazırlık yapıldığı düşünüldüğünden öğretmenlerin birçoğunun proje çalışmaları için önceden yaptıkları hazırlıkları dile getirmedikleri, yalnızca sınıfta çalışmanın nasıl yapıldığından söz ettikleri düşünülmektedir. Projenin başlangıç aşamasında konunun belirlenmesinin ardından öğretmenler çeşitli yöntemler kullanarak çocukların konuya ilgisini çekmekte ve ön bilgilerini belirlemek için sohbet etmektedirler. Ancak öğretmenlerin konuyla ilgili kavram haritası oluşturulmasından ve çocukların araştırma sorularının oluşturulmasından söz etmedikleri görülmektedir. Projenin uygulanması aşamasında öğretmenler grupların oluşturulduğunu, inceleme gezileri ve gözlemler yapıldığını söylemektedirler. Öğretmenlerin gezi ve gözlemler sırasında çizim yapma, gözlem bulgularını kaydetme, denemeler yapmaları gibi çalışmalardan bahsetmedikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler gezi ve gözlemlerin ardından artık araç gereçler ile ürünlerini oluşturduklarını ifade etmektedirler.
- Öğretmenlerin yarısından azı ilk yıl proje çalışması yapması, çeşitli nedenlerden dolayı proje çalışmaları sırasında sorunlar yaşadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin aktarımlarından hareketle mesleki hayatlarında deneyimleri arttıkça proje çalışmalarını planlama ve yürütmede kendilerini daha başarılı buldukları ve proje çalışmalarına daha çok yer verdikleri düşünülebilir.

- Öğretmenlerin ilk yıl proje çalışması yapmamalarının nedenlerinden biri olarak yardımcılarının olmadığını ifade etmelerinden hareketle, bu yıl çoğunluğunun stajyer öğrencilerinin bulunması ve çalışmalara katılması, bu öğrencilerin öğretmenlere yardımcı olarak proje çalışmalarının işleyişini kolaylaştırdığının göstergesi olarak düşünülebilir.
- Proje çalışmaları sırasında yaşanan sorunlardan okul idaresinden okulöncesi eğitimi önemsememesi ve anasınıfı aidatlarını kullanmak için yetki verilmediği bulguları, Uysal (2007)'in fen ve doğa etkinliklerinin uygulanması sırasında yaşanan sorunlarla ilgili olarak idarecilerin ilgisiz tutumu ve okulöncesi eğitimin önemini kavramamış olmaması ile aidatların anasınıfı için harcanmaması bulguları ile benzerlik göstermektedir. Okul idaresinden kaynaklanan sorunlardan inceleme gezileri için maddi sıkıntı yaşanması ve araç gereç desteği sağlanmasının temelinde okulların yaşadığı maddi sıkıntının bulunduğu düşünülebilir. Okul idaresinin okulöncesi eğitimi önemsemediğinin ifade edilmesi ise öğretmenlerin uyguladıkları proje çalışmaları ile okul idaresinin ilgilenmediğinin göstergesi olabilir.
- Proje çalışmaları için yaşanan sorunlardan araç gereç eksikliğinin bulunduğu bulgusu, Karamustafaoğlu ve Kandaz (2006) ve Uysal (2007)'in fen ve doğa etkinliklerinin uygulanması sırasında için yaşanan sorunlardan araç gereç yetersizliği bulunması bulguları ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenler proje çalışmalarında kullandıkları artık araç gereçleri velilerden, stajyer öğrencilerden veya kendi olanakları ile sağlamakta ya da araç gereçlerin okul idaresi tarafından bulunmasını sağladıkları görülmektedir. Öğretmenlere proje çalışmalarında kullanabilecekleri araç gereçlerin sağlanması için okul yönetimleri ve Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde bulunması yaşanan sorunları azaltabilir.
- Öğretmenlerin çocuklardan ve araç gereçlerden kaynaklanana sorunlarına yönelik çözümler üretmesi ancak kendilerinden, okul idaresinden ve eğitim ortamının yetersizliğinden kaynaklanan sorunlarına yönelik herhangi bir çözüm

önerisi sunmamaları sorunları olduğu gibi kabullendiklerinin göstergesi olarak düşünülebilir.

- Beneke (1998), Chard (1999), Katz (1999), Gallick (2000) ile Yılmaz, Beyazkürk ve Anliak'ın (2006)'ın okulöncesi öğrencileri ile yürüttükleri proje çalışmalarını sergiledikleri görülmektedir. Yapılan bu araştırmaya katılan tüm öğretmenlerde de proje çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ürünleri sınıfta veya sınıf dışında sergilemekte, öğrenciler ürünlerinin tanıtımlarını yapmakta ve canlandırmalar yapmaktadırlar. Proje sonunda öğretmenlerin çoğunluğu ortaya çıkan ürünü çocuklarla birlikte değerlendirmektedirler. Öğrencilerin kendi çalışmalarını değerlendirmeleri, ürünlerinin tanıtımlarını yapmaları ve canlandırmalar yapmaları onların dil, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlardaki gelişimlerini desteklediği düşünülmektedir.
- Öğretmenlerin fen ve doğa etkinliklerinde proje çalışması yapmakta kendilerini yetersiz gördükleri bulgusu, Karamustafaoğlu ve Kandaz (2006)'ın fen ve doğa etkinliklerini yürütmede öğretmenlerin proje çalışmaları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin söylemlerinden genellikle proje çalışmalarını sanat etkinliği dışındaki diğer etkinlikler bünyesinde de kullanabilmek amacıyla kendilerini geliştirmek istedikleri ortaya çıkmaktadır.
- Proje çalışmalarına ailelerin katıldıkları bulgusu ve Akkaya (2007)'nın velilerin sınıf içi çalışmalara katılarak artık malzemelerden proje yaptıkları bulgusu ile örtüşmektedir. Okulöncesi eğitim programı içerisinde aile katılım çalışmalarına büyük önem verilmektedir. Öğretmenler açısından proje çalışmalarının en büyük destekçilerinden biri ailelerdir. Ailelerin proje çalışmalarını desteklemeleri çocuklardaki kazanımları da arttıracaktır. Öğretmenlerin ailelerin sınıfa gelerek çalışmalara katılmalarını bekledikleri bulgusu, Akkaya (2007)'nin araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin hem meslektaşlarından hem de okullarındaki diğer şube öğretmenlerinden proje çalışmaları ile ilgili olarak fikir alış verişinde bulunmayı beklemeleri bu konuda kendilerini daha fazla geliştirmek istemelerinin göstergesi olarak kabul edilebilir.
- Öğretmenlerin okul idaresinden, Milli Eğitim Bakanlığında ve Anadolu Üniversitesinden inceleme gezileri için kolaylık sağlanmasını beklemeleri geziler konusunda büyük sıkıntı yaşadıklarını düşündürmektedir. İnceleme gezileri için gerekli izinlerin hazırlanması öğretmenlerin uzun zamanını almakta, ulaşım araçlarının sağlanması ise aileler açısından maddi problem oluşturmaktadır. Öğretmenlerin bu nedenle destek bekledikleri düşünülmektedir.
- Öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığı ve Anadolu Üniversitesinden proje çalışmaları ile ilgili yazılı kaynak hazırlamalarını ve seminer düzenlemelerini beklemeleri, proje yaklaşımı ile ilgili alan uzmanları tarafından bilgilendirilmek istediklerinin göstergesi olarak kabul edilebilir.
- Öğretmenlerin çoğunluğunun lisans eğitimi süresince proje yaklaşımının işlendiği dersleri yetersiz bulmaları Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı Lisans derslerinde proje yaklaşımının işlendiği derslerin gözden geçirilerek yenilenmesi ve uygulamaya yönelik çalışmalara daha çok ağırlık verilmesini gerektirmektedir.

4.3. Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda, uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik çeşitli önerilerde bulunulabilir.

4.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Okulöncesi öğretmenleri proje yaklaşımını tüm etkinliklerde kullanmalıdır.
- Okulöncesi öğretmenleri proje çalışmalarında araştırma etkinliklerine daha çok yer vermelidir.
- Okulöncesi öğretmenleri proje çalışmalarında konu seçimi ve kümelerin oluşturulmasında çocuklara daha fazla özgürlük tanınmalıdır.
- Okulöncesi öğretmenleri proje çalışmaları sürecine ailelerin katılımı sağlamalıdır.
- Proje yaklaşımının daha etkili uygulanması amacıyla araç gereç eksikliği, fiziki koşulların yetersizliği, öğrenci sayısının fazla olması sorunlarının çözümü için öğretmenler okul idaresi ve Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği içinde olmalıdır.
- Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı Lisans derslerinde proje yaklaşımının işlendiği dersler yeniden gözden geçirilerek uygulama çalışmalarına daha çok ağırlık verilmelidir.
- Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı proje yaklaşımı ile ilgili okulöncesi öğretmenlerine seminer düzenleyerek mezun öğrencilerinin konu hakkındaki bilgilerini güncelleştirmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, okulöncesi eğitimde proje yaklaşımı ile ilgili hizmet içi eğitim programı düzenleyerek öğretmenleri bilgilendirmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, okulöncesi öğretmenlerine yönelik proje çalışması örneklerinin bulunduğu kaynak kitaplar hazırlamalıdır.

4.3.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Okulöncesi eğitimde proje yaklaşımının kullanılmasına yönelik eylem araştırması yapılabilir.
- Okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik gözleme dayalı araştırma yapılabilir.
- Proje yaklaşımının okulöncesi dönem çocuklarının gelişim alanlarına yönelik etkilerini belirlemek için deneysel ve gözleme dayalı araştırmalar yapılabilir.
- Okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüş ve önerilerinin belirlenmesi amacıyla tüm öğretmenlerin katılımıyla araştırma desenlenebilir.

EKLER

EK	Sayfa
1. GÖRÜŞME FORMU.....	122
2. GÖRÜŞME KLAVUZU.....	128
3. GÖRÜŞME ONAY FORMU.....	129
4. VALİLİK İZİN BELGESİ.....	131
5. SÖZLEŞME.....	133
6. GÖRÜŞME TAKVİMİ.....	134
7. GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI.....	135

Ek 1

GÖRÜŞME FORMU

ÖĞRETMEN KİMLİK BİLGİLERİ

Adı-Soyadı:

Doğum Tarihi:

Cinsiyeti:

Eğitim Düzeyi:

Lisans

Yüksek Lisans Öğrencisi

Yüksek Lisans

Okul Bitirme Dönemi:

2001-2002

2002-2003

2003-2004

2004-2005

Çalıştığı Okulun Adı:

Mesleki Deneyimi: ..... yıl

Çalışılan Yaş Grubu:

Öğrenci Sayısı:

SORULAR

1. Okulöncesi Eğitimde proje yaklaşımının önemi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
2. Proje çalışmalarının çocukların gelişimlerine etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?
  - a. Proje çalışmaları sizce çocukların bilişsel gelişimlerini nasıl etkiliyor?
  - b. Proje çalışmaları sizce çocukların sosyal gelişimlerini nasıl etkiliyor?
  - c. Proje çalışmaları sizce çocukların duygusal gelişimlerini nasıl etkiliyor?
  - d. Proje çalışmaları sizce çocukların psikomotor gelişimlerini nasıl etkiliyor?
  - e. Proje çalışmaları sizce çocukların dil gelişimlerini nasıl etkiliyor?
  - f. Proje çalışmaları sizce çocukların hangi gelişim alanlarına daha çok hitap ediyor?
  - g. Proje çalışmaları sizce çocukların hangi gelişim alanlarına daha az hitap ediyor?
3. Lisans eğitiminiz boyunca proje yaklaşımının işlendiği dersler hakkındaki düşünceleriniz neler?
4. Proje yaklaşımı ile ilgili hangi kaynaklardan yararlanıyorsunuz?
5. Eğitim sürecinizde proje çalışmalarına hangi sıklıkla yer veriyorsunuz?
  - a. En son yaptığınız proje hangisiydi?
6. Her bir proje çalışmanız ne kadar sürüyor?
  - a. Çalışmalarınız hangi durumlarda daha uzun sürüyor?
  - b. Çalışmalarınız hangi durumlarda daha kısa sürüyor?
  - c. Çocukların çalışma sırasında davranışları nasıl?

7. Proje çalışmalarınızda amaçları belirlerken nelere dikkat ediyorsunuz?
8. Proje çalışmaları ile günlük planınızda belirlediğiniz hedeflere nasıl ulaşıyorsunuz?
9. Proje konularının seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?
  - a. Çocukların deneyimleri konu seçiminizde nasıl etkiliyor?
  - b. Çocukların bireysel ilgi ve ihtiyaçları konu seçiminizi nasıl etkiliyor?
  - c. Çocukların gelişim düzeyleri konu seçiminizde ne kadar etkili?
  - d. Aileler ve okul yönetimi konu seçiminizi nasıl etkiliyor?
  - e. Kullanabileceğiniz araç gereçler konu seçiminizi nasıl etkiliyor?
10. Proje çalışmalarına yer verdiğiniz etkinlikler nelerdir?
  - a. Sanat etkinliklerinde grup çalışmaları mı bireysel çalışmalar mı?
  - b. Türkçe dil etkinliklerinde yaptığınız proje çalışmaları hangileri?
  - c. Müzik etkinliklerinde yaptığınız proje çalışmaları hangileri?
  - d. Oyun etkinliklerinde yaptığınız proje çalışmaları hangileri?
  - e. Okuma-Yazmaya Hazırlık etkinliklerinde yaptığınız proje çalışmaları hangileri
  - f. Fen ve Doğa etkinliklerinde yaptığınız proje çalışmaları hangileri
  - g. En çok severek yaptığınız proje hangisiydi?
  - h. Çocukların en çok zevk aldığı proje hangisiydi?
  - ı. En kolay sonuçlandığınız proje hangisiydi?
  - i. Bitirmekte zorlandığınız yada yarım bıraktığınız proje çalışması var mıydı?

11. Proje çalışmalarını nasıl yapıyorsunuz?

- a. Proje çalışmasına nasıl başlıyorsunuz?
- b. Çocukların dikkatini çalışmaya nasıl çekiyorsunuz?
- c. Proje çalışmalarını daha çok sınıf içerisinde mi, sınıf dışında mı yapıyorsunuz? Neden?
- d. İlk başladığınız zaman nasıl yapıyordunuz?

12. Proje çalışmaları sırasında öğrencilerinize hangi seçenekleri sunuyorsunuz?

- a. Çalışmak istediği konuları çocuklar kendileri mi seçiyorlar? Ne tür seçenekler sunuyorsunuz?
- b. Çalışmak istediği grupları çocuklar kendileri mi seçiyorlar? Her defasında çocukların aynı gruplarla çalışmak istediği oluyor mu? Bu konuda neler yapıyorsunuz?
- c. Materyal seçimini çocuklar mı yapıyor? Ne tür seçenekler sunuyorsunuz?

13. Proje çalışmalarında öğretmenin rolü sizce ne olmalıdır?

- a. Siz uygulamalarınızda nasıl yapıyorsunuz?
- b. Çalışmalar sırasında grupların içerisine katılıyor musunuz?
- c. Sınıfta çalışmalarınız sırasında size yardımcı olan kişiler var mı?
- d. Stajyer öğrenciler çalışmalara katılıyor mu?

14. Proje çalışmalarınız sırasında ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

- a. Okul idaresinden kaynaklanan sorunlarınız var mı? Bu konuda neler yapıyorsunuz?
- b. Araç-gereç eksikliğinden kaynaklanan sorunlar var mı? Bu konuda neler yapıyorsunuz?
- c. Kaynak sıkıntısı çekiyor musunuz? Bu konuda neler yapıyorsunuz?

d. Eğitim ortamından kaynaklanan sorunlar var mı? Bu konuda neler yapıyorsunuz?

15. Proje çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a. Eserlerinizi sergiliyor musunuz?
- b. Çocuklar kendi yaptıklarını anlatıyorlar mı?

16. Proje çalışmalarının yürütme ve değerlendirmede kendinizi yeterli buluyor musunuz?

- a. Hangi konularda yeterli olduğunuzu hissediyorsunuz?
- b. Kendinizi yetersiz gördünüz durumlar var mı?
- c. Kendinizi geliştirmek istediğiniz alanlar var mı?

17. Proje çalışmalarınız sırasında aileler size nasıl yardımcı oluyor?

- a. Bunu siz nasıl sağlıyorsunuz?
- b. Ailelerin proje çalışmalarınızı izlemesini sağlıyor musunuz?
- c. Siz nasıl yardımcı olmalarını beklerdiniz?

18. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için okul idaresinden beklentileriniz nelerdir?

19. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için diğer öğretmen arkadaşlarınızdan beklentileriniz nelerdir?

20. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan beklentileriniz nelerdir?

- a. Okulöncesi Eğitimde Proje Yaklaşımı konulu bir hizmet içi eğitim programı düzenlense katılmak ister misiniz?

b. Proje Yaklaşımını içeren bir hizmet içi eğitim seminerinde hangi konular hakkında bilgi almak istediniz?

21. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Anadolu Üniversitesi'nden beklentileriniz nelerdir?

22. Bu konuda eklemek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz var mı?

23. Bir daha ihtiyacım olursa sizinle tekrar görüşebilir miyim?

Ek 2**GÖRÜŞME KLAVUZU**

Ön görüşmemizde de söylediğim gibi, Hürriyet İlköğretim Okulu'nda okulöncesi eğitimi öğretmeni olarak çalışmaktayım. Aynı zamanda Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okulöncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. Sizinle gerçekleştireceğimiz bu çalışma Yüksek Lisans Tezimin verilerini oluşturacağı için çok önem taşımaktadır.

Önceki görüşmemizde kararlaştırdığımız gibi, bugün sizinle uygulamalarınızda proje yaklaşımını kullanmanıza yönelik görüş ve önerilerinizi almak amacıyla bir görüşme yapacağız. Bu nedenle öncelikle size yapacağımız görüşme hakkında açıklayıcı bir takım bilgiler vermek istiyorum.

Görüşme soruları size benim tarafımdan birinci sorudan başlanarak sırasıyla sorulacaktır. Eğer soruda anlamadığınız bir yer varsa veya sorunun tekrar sorulmasını istiyorsanız lütfen açıklama yapılmasını isteyiniz. Sorulara vereceğiniz cevapların açık ve anlaşılır olması araştırma için oldukça önem taşımaktadır. Soruları cevaplandırırken kendi sınıfınızdaki uygulamalarınızdan örnekler verebilirsiniz.

Görüşme sırasında konuşmamızın bölünmemesi ve konuşma hızında kayıt tutamayacağımdan, teyp kaydı yapmak istiyorum. Eğer sizce bir sakıncası yoksa bu sözleşmeyi okuyarak imzalamanızı rica ediyorum (sözleşme verilerek imzalaması beklenir). Görüşmede isminizin kullanılmasını istemiyorsanız lütfen kendinize bir kod isim bulunuz (kod isim vermesi beklenir, bir kod isim vermişse teybe kaydedilir).

Tüm bu açıklamalardan sonra görüşülen öğretmene ait kimlik bilgileri öğretmene sorularak doldurulur.

Ek-3**GÖRÜŞME ONAY FORMU**

Sayın

Öncelikle benim yapacağım araştırmaya verdiğiniz katkılardan dolayı size teşekkür etmek istiyorum. Bu form, araştırmanın amacını ve sizin katılımcı olarak haklarınızı tanımlamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği Programı'ndan 2002 yılından sonra mezun olan okulöncesi öğretmenlerinin uygulamalarında proje yaklaşımını kullanmalarına yönelik görüşlerinin ve önerilerinin belirlenmesidir.

Bu konudaki görüş ve önerilerinizin gönüllülük ilkesine dayanarak araştırmama ışık tutacağına inanıyorum. Bu çalışmayı gerçekleştirirken araştırma verilerimin geçerliliği, güvenilirliği ve görüşme sırasında olabilecek kesintileri önleyebilmek amacıyla teyp kaydı yapmak istiyorum. Ses kayıtlarındaki görüş ve önerileriniz araştırmamda yalnızca bilimsel veri olarak yani yayınlarda, sunularda ve ders malzemesi olarak kullanılabilir.

Çalışmanın doğasında ve kullandığım tekniklere yönelik her türlü soruyu, dilediğiniz zaman aşağıda belirttiğim telefonlara ulaşarak sorabilirsiniz.

Görüşmeden elde edeceğim bilgi ile hazırlayacağım raporu sizinle, tez danışmanım Yard.Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK ve çalışmalarında bana yardımcı olan "Nitel Araştırma Yöntemleri" doktora dersini yürüten hocam Prof. Dr. Yıldız UZUNER ile paylaşacağım.

İsminiz ve/veya görüşmemiz sırasında geçen diğer isimler istemediğiniz takdirde kullanılmayacak, takma isimler kullanılacaktır.

Eğer ses kaydı için izin verirsiniz kayıtlar, bu çalışma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. İstedığınız takdirde ses kayıtları, veriler raporlaştırıldıktan sonra silinebilecek ya da size teslim edilebilecektir.

Bu çalışma gönüllülük ilkesine dayandığından istediğiniz anda görüşmeyi kesebilir, çalışmadan ayrılabilirsiniz. Bu durumda toplanan bilgi ve tüm kayıtlar ile yazılan raporları size teslim edeceğim.

Çalışma raporunun bir örneğini de sizinle paylaşacağımı bilmenizi isterim. Sonuç olarak, bu sözleşmeyi okuduğunuz ve çalışmama gönüllü olarak katıldığınız için teşekkür ederim.

İsminizin kullanılmasını kabul ediyor musunuz?

Evet_____ Hayır_____

Teyp aracılığıyla ses kaydınızın yapılmasına izin veriyor musunuz?

Evet_____ Hayır_____

Görüşmemiz sırasındaki sözlerinizin doğrudan alıntı yapılmasını onaylıyor musunuz?

Evet_____ Hayır_____

Bu koşulları kabul ediyorum.

Katılımcı Anasınıfı Öğretmeni

Tarih:

Bu koşulları kabul ediyorum.

İmza:

Araştırmacı Nilgün ELMAS

Tarih:

Ejt. Bil. Ens.

EK - 4

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4.MEM.4.26.00.02.000( )
KONU: Görüşme izni.

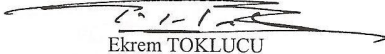
15.03.2006* 07145

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

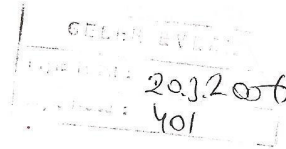
İLGİ : a-03.03.2006 tarih ve 2036 sayılı yazınız.
b-13.03.2006 tarih ve 6913 sayılı İl onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nilgün ELMAS'ın, "Okulöncesi Eğitimde Proje Yaklaşımlarının Kullanılmasının Öğretmen Görüşlerine Bağlı Değerlendirilmesi" başlıklı tezi için Müdürlüğümüze bağlı ilköğretim okulları anasınıfları ve anaokullarında çalışan okulöncesi öğretmenleri ile görüşme isteği ilgi (b) onay ile uygun görülmüş olup, onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Ekrem TOKLUCU
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :
EK-1 Onay (1 sayfa)

Sırgınlar
E

EGİTİME
%100
DESTEK

DANIŞMA
444 0 632
HATLI

Tel : 239 72 00
Faks : 239 39 22

E-Posta Adresi : eskisehirmem@meb.gov.tr
İnternet Adresi : http://eskisehir.meb.gov.tr

Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü
Evrak Kayıt Servisi
K. TARİHİ: 17 Mart 2006
K. NOSU: 3165

+ Egit. Bil. Ens. Müd -
- Yarı T. Müd. - R

EK 4

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4MEM.4.26.00.02.310 ( ) /
KONU : Görüşme İzni.

13.03.2006* 06913

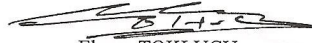
VALİLİK MAKAMINA

İLGİ: Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü'nün 03.03.2006 tarih ve 2036 sayılı yazısı.

Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü ilgi yazısında; Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans öğrencisi Nilgün ELMAS'ın, "Okulöncesi Eğitimde Proje Yaklaşımının Kullanılmasının Öğretmen Görüşlerine Bağlı Değerlendirilmesi" başlıklı Yüksek Lisans tezi için, Müdürlüğümüze bağlı ilköğretim okulları anasınıfları ve anaokullarında çalışan okulöncesi öğretmenleri ile görüşme isteğinde bulunduğu belirtilmektedir.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans öğrencisi Nilgün ELMAS'ın, Müdürlüğümüze bağlı ilköğretim okulları anasınıfları ve anaokullarında çalışan okulöncesi öğretmenleri ile görüşme isteği Müdürlüğümüze bilgi verilerek kaydı ile uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ekrem TOKLUCU
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
13/03/2006
Ekrem BALCI
Vali a.
Vali Yardımcısı

Tel : 239 72 00
Faks : 239 39 22

E-Posta Adresi : eskisehirmem@meb.gov.tr
Internet Adresi : http://eskisehir.meb.gov.tr

SÖZLEŞME

Değerli meslektaşım,

Öncelikle araştırmama göstermiş olduğunuz ilgi ve bana zaman ayırmış olduğunuz için teşekkür ederim.

Ben Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim.

Bu araştırmayı Milli Eğitim Müdürlüğü'nden almış olduğum resmi izin ile yapmaktayım. Bu çalışma proje yaklaşımının okulöncesi eğitimde uygulanmasına ilişkin görüş ve önerilerinizi almak amacıyla yürütülmektedir. Sizin bu konudaki görüş ve önerilerinizin gönüllülük ilkesine dayanarak araştırmama ışık tutacağına inanmaktayım. Bu amaçla sizin için uygun olan yer ve saatte bireysel olarak görüşme yapmak istiyorum.

Araştırma verilerimin geçerliliği, güvenilirliği ve görüşme sırasında olabilecek kesintileri önleyebilmek amacıyla teyp kaydı yapmak istiyorum. Teyp kayıtlarında yer alan görüş ve önerileriniz araştırmamda tamamen bilimsel veri olarak kullanılacak ve bu kayıtlar alandan iki araştırmacı tarafından dinlenecektir. Ayrıca araştırmamda gerçek isimleriniz kullanılmayacaktır. Araştırmadan ayrılma isteğiniz olursa anlayışla karşılanacaktır.

Sizin isteğiniz doğrultusunda teyp kayıtları grup verisine dönüştürüldükten sonra silinebilecektir. Eğer isterseniz araştırma sonuçları size tarafımdan iletilecektir.

Bu açıklamaları okuyarak, yapacağım çalışmaya gönüllü olarak katıldığımız için teşekkür ederim. Ayrıca araştırmam hakkında başka sorularınız olursa aşağıda yazılı olan telefon numaralarını arayabilirsiniz. Ayrıca görüşme için size uygun olan yer, gün ve saatleri aşağıda ayrılan yere yazmanızı rica ederim.

Araştırmama gönüllü olarak katıldığınıza ve benim de size verdiğim sözleri tutacağıma ilişkin bu sözleşmeyi imzalamamızın uygun olacağını düşünüyorum.

Görüşülen
.....

Saygılarla
Nilgün ELMAS

Tel. No(İş) 3222026
(Ev) 3220301

Görüşme için uygun yer, gün, saat: .....

Ek-6

GÖRÜŞME TAKVİMİ

Adı soyadı	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşme Yeri	CD no
1. Esra Öğretmen	22.02.2006	16.30 18.30	Katılımcının evi	1
2. Öykü Öğretmen	16.05.2006	10.30 12.10	Katılımcının Okulu	2
3. Deniz Öğretmen	17.05.2006	13.30 14.22	Katılımcının Okulu	3
4. Evren Öğretmen	22.05.2006	13.10 14.20	Katılımcının Okulu	4
5. Eda Öğretmen	23.05.2006	14.13 14.48	Katılımcının Okulu	5
6. Nazen Öğretmen	24.05.2006	20.20 21.28	Katılımcının evi	6
7. Derya Öğretmen	25.05.2006	10.05 11.00	Katılımcının Okulu	7
8. Eylül Öğretmen	25.05.2006	20.35 21.10	Katılımcının evi	8
9. Ekin Öğretmen	26.05.2006	20.05 21.13	Katılımcının evi	9
10. Meral Öğretmen	28.05.2006	14.33 15.05	Katılımcının evi	10
11. Ilgaz Öğretmen	29.05. 2006	10.23 11.28	Katılımcının Okulu	11
12. Sena Öğretmen	30.05.2006	14.06 15.10	Katılımcının Okulu	12
13. Pelin Öğretmen	12.06.2006	21.55 23.05	Katılımcının evi	13
14. Berfin Öğretmen	14.06.2006	13.55 14.52	Katılımcının Okulu	14
15. Selin Öğretmen	14.06.2006	11.14 12.47	Katılımcının Okulu	15
16. Damla Öğretmen	15.06.2006	20.23 21.30	Katılımcının evi	16
17. Yağmur Öğretmen	22.06.2006	22.00 22.55	Katılımcının evi	17

Ek-7

GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI

Görüşme Numarası:

Kodlamaları ilgili seçenekleri (a, b, c...) © yuvarlak içine alarak yapınız.

1. Okulöncesi Eğitimde proje yaklaşımının önemi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
  - a. Önemli

2. Proje çalışmalarının çocukların gelişimlerine etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?
  - a. Proje çalışmaları sizce çocukların bilişsel gelişimlerini nasıl etkiliyor?
    - a.1. Belleklerinin gelişmesine yardımcı olur
    - a.2. Problem çözme yeteneğini geliştirir
    - a.3. Yeni öğrenmeler sağlar
    - a.4. Gözlem yapma yeteneğini geliştirir
    - a.5. Yaratıcılıklarını geliştirir
    - a.6. Düşünce üretmelerini sağlar
    - a.7. Hayal gücünü geliştirir
    - a.8. Düşündüğünü gerçekleştirmelerini sağlar
    - a.9. Araştırma yapmalarını sağlar
    - a.10. Kalıcı öğrenme sağlar
    - a.11. Soru sorma yeteneklerinin gelişmesini sağlar

  - b. Proje çalışmaları sizce çocukların sosyal gelişimlerini nasıl etkiliyor?
    - b.1. Grup çalışması yapmalarını sağlar
    - b.2. İşbirliği yapmalarını sağlar
    - b.3. Arkadaşlarıyla iletişimini kuvvetlendirir.
    - b.4. Kaynaşmalarını sağlar
    - b.5. Sorumluluk duymalarını sağlar
    - b.6. Fikirlerini kabul ettirmelerini sağlar
    - b.7. Sosyal becerilerin kazanılmasında etkili

- b.8. Arkadaşını denetlemesini sağlar
  - b.9. Öğrendiğini sınıf dışında uygulamalarını sağlar
  - b.10. Öğretmeni tanınması açısından önemli
- c. Proje çalışmaları sizce çocukların duygusal gelişimlerini nasıl etkiliyor?
- c.1. Başarınma duygusunu tatmalarını sağlar
  - c.2. Mutlu olmalarını sağlar
  - c.3. Duygularını ifade etmelerini sağlar
  - c.4. Liderliğı üstlenme becerilerini geliştirir
  - c.5. Lideri izleme becerilerini geliştirir
  - c.6. Öz güven duymalarını sağlar
  - c.7. Başkalarının davranışlarına karşı tavır ve tepki geliştirmelerini sağlar.
  - c.8. Mükemmeliyetçi çocuklar mutsuz oluyor
- d. Proje çalışmaları sizce çocukların psikomotor gelişimlerini nasıl etkiliyor?
- d.1. Etkili
  - d.2. Çok fazla etkilemiyor
- e. Proje çalışmaları sizce çocukların dil gelişimlerini nasıl etkiliyor?
- e.1. Dili etkili kullanmalarını sağlar
  - e.2. Başkalarıyla iletişim kurmalarını sağlar
  - e.3. Kendini ifade etmelerini sağlar
  - e.4. Konuşma yetersizliğı olan çocuklarda olumlu gelişim sağlar
  - e.5. Yaptıklarını anlatmalarını sağlar
  - e.6. Dinleme becerilerini geliştirir
  - e.7. Öğretmenle iletişim kurmalarını sağlar
  - e.8. Grup adına konuşmalarını sağlar
  - e.9. Söz alma becerilerini geliştirir
  - e.10. Birbirlerini olumsuz etkiliyorlar
- f. Proje çalışmaları sizce çocukların hangi gelişim alanlarına daha çok hitap ediyor?
- f.1. Sosyal

- f.2. Bilişsel
- f.3. Dil
- f.4. Psikomotor
- f.5. Hepsini etkiliyor

g. Proje çalışmaları sizce çocukların hangi gelişim alanlarına daha az hitap ediyor?

- g.1. Psikomotor
- g.2. Duygusal
- g.3. Özbakım becerileri
- g.4. Bilişsel
- g.5. Dil
- g.6. Hepsini etkiliyor

3. Lisans eğitiminiz boyunca proje yaklaşımının işlendiği dersler hakkındaki düşünceleriniz neler?

- a. Lisans dersleri yeterliydi
- b. Lisans derslerinde gördük ve uygulama yaptık ancak yeterli değildi
- c. Hatırlamıyorum

4. Proje yaklaşımı ile ilgili hangi kaynaklardan yararlanıyorsunuz?

- a. Kitap, dergi ve CD'lerden yararlanıyorum.
- b. İzlediğim ve gözlemlediğim uygulamalardan yararlanıyorum.
- c. Meslektaşlarımdan yararlanıyorum.
- d. İnternette yararlanıyorum.
- e. Çocukların davranış yaşantı ve ilgilerinden yararlanıyorum.
- f. Deneyimlerimden yararlanıyorum.
- g. Yüksek lisans ders sunularından yararlanıyorum.
- h. Kaynak kişilerden yararlanıyorum.
- ı. Kendi yaratıcılığımı kullanıyorum.
- j. Kaynak sıkıntısı yaşamıyorum.
- k. Kaynak sıkıntısı yaşıyorum.
- l. Artık araç gereçler konusunda sıkıntı çekmiyorum.

m. Kaynak arayışında bulunmadım.

5. Eğitim sürecinizde proje çalışmalarına hangi sıklıkla yer veriyorsunuz?

- a. Aylık en fazla iki kez
- b. Ayda bir kez
- c. 15 Günde bir kez
- d. 10 Günde 1 kez
- e. Haftada bir kez
- f. Haftada iki kez
- g. Haftada bir yada iki kez
- h. Haftada iki yada üç kez
- ı. Hergün

6. Her bir proje çalışmanız ne kadar sürüyor?

1. Çalışmaya göre 1 aya kadar
2. Bir haftaya kadar
3. 3-4 gün
4. 1 yada 2 gün
5. 5-10 Dakika arasında
6. Sanat etkinliğinde bir etkinlik saati

a. Hangi durumlarda daha uzun sürüyor?

- a.1. Aile ile birlikte evde yapılan çalışmalar
- a.2. Gözlem yapılan çalışmalar
- a.3. Bireysel yapılan çalışmalar
- a.4. Yeni öğrenme durumlarında ön hazırlığı daha uzun sürüyor
- a.5. Çalışmanın kapsadığı etkinliklere göre

b. Hangi durumlarda daha kısa sürüyor?

- b.1. Çocukların günlük yaşamda karşılaştıkları konulardaki çalışmalar
- b.2. Ön hazırlık gerektirmeyen konular ile ilgili çalışmalar
- b.3. Çocukların gurup halinde yaptıkları çalışmalar

- c. Çocukların çalışma sırasında davranışları nasıl? Sıkıldıkları oluyor mu?
  - c.1. Öğrenciler çalışmalara istekli bir şekilde katılıyorlar, keyif alıyorlar.
  - c.2. Çalışmalar sırasında grup dinamizmi oluşuyor.
  - c.3. Çalışmalar sırasında öğrenciler çeşitli nedenlerden dolayı sıkılabiliyorlar
  - c.4. Sorunu çözemediklerinde yardım istiyorlar
  - c.5. Soru sormayı öğreniyorlar

7. Proje çalışmalarınızda amaçları belirlerken nelere dikkat ediyorsunuz?

- a. Çocukların özelliklerine
- b. Hedeflere
- c. Konuya
- d. Kaynakların ulaşılabilirliğine
- e. Sınıfın fiziksel ortamına
- f. Velilerin maddi desteğine

8. Proje çalışmaları ile günlük planınızda belirlediğiniz hedeflere nasıl ulaşıyorsunuz?

- a. Planda belirlediğim hedeflere ulaşıyorum
- b. Belirlediğim hedeflere ulaşamadığım zamanlar bulunuyorum.
- c. Hedeflere birkaç kez yer veriyorum
- d. Belirlediğim hedeflere uygun projeler yapıyorum
- e. Çalışmaya göre hedefleri seçiyorum.
- f. Hedeflere uygun stratejiler belirliyorum

9. Proje konularının seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?

9. a. Çocukların deneyimleri konu seçiminizde nasıl etkiliyor?

9.a.1. Çocukların deneyimleri konu seçimimde etkili

9.a.2. Çocukların deneyimleri konu seçimimi etkilemiyor

9.a.3. Çocukların deneyimleri konu seçimini yönlendirebiliyor

9.a.4. Çocukların deneyim azlığı proje konularını sınırlandırıyor

9.a.5. Deneyimleri okulda kazanıyorlar ve eğlenme durumlarına göre ben

etkinlikleri seçiyorum

9. b. Çocukların bireysel ilgi ve ihtiyaçları konu seçiminizi nasıl etkiliyor?
- 9.b.1. İlgi ve ihtiyaçlarını göz önde bulunduruyorum
  - 9.b.2. İlgi ve istekleri konuyu belirliyor
  - 9.b.3. Hepsinin ilgisini çekecek konu seçiyoruz
  - 9.b.4. İlgi ve ihtiyaçlarını konu seçiminde öncelik sırasını oluşturuyor
9. c. Çocukların gelişim düzeyleri konu seçiminizde ne kadar etkili?
- 9.c.1. Çocukların gelişim düzeyleri konu seçimimde etkili değil
  - 9.c.2. Çocukların gelişim düzeyleri konu seçimimde etkili
  - 9.c.3. Gelişim düzeylerine uygun proje konusu seçiyorum
  - 9.c.4. Gelişim düzeyleri çocuğun etkili yapıp yapmayacağına önemli
  - 9.c.5. Gelişim düzeylerine göre konunun kapsamı genişliyor
9. d. Aileler ve okul yönetimi konu seçiminizi nasıl etkiliyor?
- 9.d.1. Okul yönetimi konu seçimimi etkilemiyor
  - 9.d.2. Okul yönetimi konu seçimimde etkili
  - 9.d.3. Aileler konu seçimimi etkilemiyor
  - 9.d.4. Aileler konu seçimimde etkili
  - 9.d.5. Aileler sorun olduğunda söylüyorlar
  - 9.d.6. Aileler çocukların merak ettikleri konuları söylüyorlar
  - 9.d.7. Aileler çocukların ihtiyaçlarını belirtiyor
  - 9.d.8. Ailelerin maddi desteği etkili
9. e. Kullanabileceğiniz araç gereçler konu seçiminizi nasıl etkiliyor?
- 9.e.1. Etkili
  - 9.e.2. Etkilemiyor
  - 9.e.3. Araç gerece göre konu seçimi yapıyoruz
  - 9.e.4. Araç gerecin ulaşılabilirliği konu seçimimde önemli
  - 9.e.5. Araç gerecin yetersizliği konu seçimini sınırlıyor
  - 9.e.6. Araç gerecin kullanılabilirliği konu seçimimde önemli
  - 9.e.7. Konuyu seçiyorum. Araç gereci sağlıyorum

9.f . Diğer

- a. Yıllık plana
- b. Güncel konular olmasına
- c. Belirli gün ve haftalara uygun olmasına dikkat ediyorum
- d. Hedeflere
- e. Çocukların yakın çevresinden olmasına dikkat ediyorum
- f. Sınıfımızın fiziki koşullarını göz önünde bulunduruyorum
- g. Mevsimsel durumları göz önünde bulunduruyorum

10.Proje çalışmaları sırasında öğrencilerinize hangi seçenekleri sunuyorsunuz?

a. Çalışmak istediği konuları çocuklar kendileri mi seçiyorlar? Ne tür seçenekler

- 10.a.1. Proje çalışmasının konusunu ben belirliyorum.
- 10.a.2. Proje çalışmasının konusunu bazen çocuklar seçiyorlar
- 10.a.3. Proje konularımız belli. Hangisini yapmak istiyorlarsa seçiyorlar

b. Çalışmak istediği grupları çocuklar kendileri mi seçiyorlar?

- 10.b.1. Grupları ben oluşturuyorum
- 10.b.2. İstedikleri grupta çalışıyorlar
- 10.b.3. Tek grupta çalışıyoruz
- 10.b.4. Çalışma sırasında masaları birleştiriyordum
- 10.b.5. Dönem başından beri grupları belli

c. Araç gereç seçimini çocuklar mı yapıyor? Ne tür seçenekler sunuyorsunuz?

- 10.c.1. Araç gereç seçimini çocuklar kendileri yapıyorlar
- 10.c.2. Farklı araç gereç kullanmak istediklerinde yardımcı oluyorum
- 10.c.3. Birçok araç gerecin birada bulunmasına dikkat ediyorum
- 10.c.4. Sınıfta bulunan artık araç gereçleri masaya koyuyorum, istedikleri malzemeyi kullanıyorlar
- 10.c.5. Uzlaşım grafiği ile bir gün sonra yapılacak olan çalışma için seçenek sunuyorum

11. Proje çalışmalarını nasıl yapıyorsunuz

- 11.1. Proje çalışması öncesi hazırlık yapıyorum.
- 11.2. Çocukların ön bilgilerini belirlemek amacıyla sohbet ederek.
- 11.3. Çocukların çalışmaya dikkatini çekiyorum.
- 11.4. Çalışmanın nasıl yapılacağı hakkında sohbet ediyoruz.
- 11.5. Grupları oluşturuyoruz.
- 11.6. Çocuklar araştırma yapıyorlar.
- 11.7. Sınıf dışında gözlemler yapıyoruz.
- 11.8. Araç gereçleri kullanarak proje ürününü oluşturuyoruz.

11. a. İlk başladığımız zaman nasıl yapıyordunuz?

- 11.a.1. İlk yıl proje çalışması yapmadım
- 11.a.2. İlk yıl çeşitli nedenlerden sıkıntılar yaşadım.
- 11.a.3. Çalışmalara çok müdahale ediyordum
- 11.a.4. Yapılandırılmış çalışmalar yapıyordum
- 11.a.5. Rehberlik yapamıyordum
- 11.a.6. Çocukların düzeyine uygun olmayan zor çalışmalar yaptırıldık
- 11.a.7. Üniversiteden öğrendiğim çalışmaları yaptırardım
- 11.a.8. İlk yıl çalıştığım öğrencilerin seviyeleri ileri olduğu için daha detaylı çalışmalar yapıyordum
- 11.a.9. Bu şekilde yapıyordum.

12. Proje çalışmalarında öğretmenin rolü sizce ne olmalıdır?

- 12.1. Rehberlik yapmalı

12. a. Siz uygulamalarınızda nasıl yapıyorsunuz?

- 12.a.1. Rehberlik yapıyorum.
- 12.a.2. Çalışmanın içerisine katılıyorum.
- 12.a.3. Çocukları takdir ederek motive ediyorum
- 12.a.4. Çalışmanın nasıl yapılacağını gösteriyoruz
- 12.a.5. Gerekli durumlarda çalışmaya müdahale ediyorum
- 12.a.6. Çalışmaya müdahale etmiyorum

13. b. Sınıfta çalışmalarınız sırasında size yardımcı olan kişiler var mı?

12.b.1.Stajyer öğrencilerim var

12.b.2.Stajyer öğrenciler çalışmalar sırasında yardımcı oluyor

12.b.3.yardımcım yok

14.Proje çalışmalarınız sırasında ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

14.1. Çocuklardan kaynaklanan sorunlar yaşıyoruz

14.2. Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar yaşıyoruz

14.a. Okul idaresinden kaynaklanan sorunlarınız var mı? Bu konuda neler yapıyorsunuz?

14.a.1. Sorun yaşamıyoruz.

14.a.2. İnceleme gezileri için maddi sıkıntı yaşamıyor

14.a.3. Okul idaresi araç gereç desteği sağlamıyor

14.a.4. Çalışmaların sergilenmesini istiyorlar

14.a.5. Konuya bağımlı etkinlikler yapılmasını istiyorlar

14.a.6. Anasınıfı ailetlerini kullanmak için yetki vermiyorlar

14.a.7. Okul yönetimi okulöncesi eğitimi önemsemiyor

14.b. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için okul idaresinden beklentileriniz nelerdir?

14.b.1. Beklentim yok

14.b.2. İnceleme gezileri için kolaylık sağlamalarını olmalarını

14.b.3. Proje çalışmalarını desteklemelerini

14.b.4. Araç gereç desteği sağlamalarını

14.b.5. Okulöncesi eğitime önem vermelerini

14.b.6. Eserlerin sergilenebileceği bir ortam sağlamalarını

14.b.7. Çalışmalarımızda serbest bırakmaları

14.b.8. Kaynak sağlamalarını

14.b.9. Maddi destek sağlamalarını

14.b.10. Çalışma masalarının sınıfta olmasını

14.b.11. Stajyer öğrenci isteği

14.c. Araç-gereç eksikliğinden kaynaklanan sorunlar var mı? Bu konuda neler yapıyorsunuz?

14.c.1.1 Sorun yaşamıyorum

14.c.1.2 Araç gereç eksikliği var

14.c.1.3 Araç gereci sağlama konusunda sıkıntılar yaşıyorum

14.c.1.4 Hizmetliler okuldaki araç gereci getirip-götürmede sorun yaratıyor

14.c.2. *Bu konuda neler yapıyorsunuz?*

14.c.2.1 Artık araç gereçleri velilerden temin ediyoruz

14.c.2.2 Aidatlardan ihtiyaçlarımızı karşılıyoruz

14.c.2. 3 Araç gereçleri kendim temin etmeye çalışıyorum

14.c.2.4 Artık araç gereçleri stajyer öğrencilerden temin ediyoruz

14.c.2.5 Okul idaresi tarafından temin ediliyor

14.c.2.6 Değişik meslek gruplarıyla işbirliği içerisinde olmaya çalışıyorum

14.c.2.7 İnternette bulduğum bir anaokulundan yardım istedim

14.c.2.8 Artık araç gereçleri biriktiriyoruz

14. d. Eğitim ortamından kaynaklanan sorunlar var mı? Bu konuda neler yapıyorsunuz?

14.d.1. Fiziksel ortam yeterli

14.d.2. Fiziksel ortam yetersiz

14.d.3. Öğrenci sayısı fazla

14.d.4. Sanat atölyesine giriş çıkış saatlerimiz sorun oluyor

15. Proje çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

15.1. Ürünü çocuklarla birlikte değerlendiriyoruz

15.2. Çalışma sonunda sürecin ve çocukların değerlendirmesini yapıyorum.

15.3. Çalışma sürecinde çocukları gözlemliyorum.

15.4. Çalışma sürecinde çocukları sözel olarak takdir ediyorum

15.5. Velilerimizle birlikte değerlendiriyoruz

15.6. Çocuklar çalışma sürecinde yaşadıklarının birbirleri ve aileleri ile paylaşıyorlar.

15. a. Eserlerinizi sergiliyor musunuz?

- 15.a.1. Sınıfta sergiliyoruz
- 15.a.2. Sınıf dışında sergiliyoruz
- 15.a.3. Yıl sonu sergisi yapıyoruz
- 15.a.4. Veliler için haftalık sergi yapıyoruz
- 15.a.5. Çalışmaları ailelere gönderiyoruz

16. Proje çalışmalarının yürütme ve değerlendirmede kendinizi yeterli buluyor musunuz?

- 16.1. Yeterliyim
- 16.2. Yetersizim
- 16.3. Bazı öğretmenlerden daha iyiyim, bazılarından daha yetersizim

16. b. Kendinizi yetersiz gördünüz durumlar var mı?

- 16.b.1. Proje çalışmalarını uygulamada zorlanıyorum
- 16.b.2. Fen ve doğa etkinliklerinde
- 16.b.3. Sınıfın kontrolünü sağlamada
- 16.b.4. Proje çalışmalarını çeşitlendirmekte zorlanıyorum
- 16.b.5. Araç gereçleri çeşitlendirmede
- 16.b.6. Kaynak kişileri bulmada zorluk çekebiliyoruz
- 16.b.7. Hiperaktif öğrencileri kontrol altına almak ve değerlendirmekte zorlanıyorum

16. c. Kendinizi geliştirmek istediğiniz yanlarımız var mı?

- 16.c.1. Uygulayabileceğim proje örnekleri bulma
- 16.c.2. Fen ve doğa etkinliklerinde
- 16.c.3. Drama çalışmalarında
- 16.c.4. Türkçe dil etkinliğinde
- 16.c.5. Müzik etkinliklerinde
- 16.c.6. Okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinde
- 16.c.7. Proje çalışmalarını velilere anlatabilme
- 16.c.8. Çocukların ilgileri doğrultusunda proje çalışmaları yapma

17. Proje çalışmalarınız sırasında aileler size nasıl yardımcı oluyor?

- 17.a.1. Yardımcı olmuyorlar
- 17.a.2. Ailelerden yardım istemedim
- 17.a.3. Çalışmaya katılıyorlar.
- 17.a.4. Çalışmalarımızı destekliyorlar

17.b. Bunu siz nasıl sağlıyorsunuz?

- 17.b.1. Aileler ile doğrudan iletişim kurarak
- 17.b.2. İletişim defteri kullanıyorum
- 17.b.3. Aile katılım çalışmaları ile
- 17.b.4. Çocuklar ailelerine söylüyorlar
- 17.b.5. Anne baba okulu çalışmasında proje yaklaşımından bahsettik

17. c. Siz nasıl yardımcı olmalarını beklediniz?

- 17.c.1. Beklentim yok
- 17.c.2. Sınıfa gelerek çalışmalara katılmalarını
- 17.c.3. Araç gereç desteği sağlamalarını
- 17.c.4. Alanlarına göre çocuklara bilgilendirme yapmalarını
- 17.c.5. Geziler konusunda yardım etmelerini
- 17.c.6. Çalışmalarımızı evde pekiştirmelerini
- 17.c.7. Çocuklarda proje konusuyla ilgili ön hazırlık oluşturmalarını
- 17.c.8. Proje konuları için öneride bulunmalarını
- 17.c.9. Yaptığımız çalışmalarla ilgilenmelerini
- 17.c.10. Çalışmalarımıza müdahale etmemelerini

18. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için diğer öğretmen arkadaşlarınızdan beklentileriniz nelerdir?

- 18.1. Beklentim yok
- 18.2. Beklentilerimi karşılıyorlar
- 18.3. Meslektaşlarım ile fikir alış verişi
- 18.4. Branş öğretmenleri ile fikir alış verişi
- 18.5. Branş öğretmenlerinin sınıfta çocuklarla etkinlik yapması

- 18.6. Meslektaşlarım ile araç gereç paylaşma
- 18.7. Meslektaşlarım ile ortak etkinlik yapma
- 18.8. Meslektaşlarımın sürece taraf olmamalarını
- 18.9. Meslektaşlarımın proje örneklerini paylaşmalarını

19. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan beklentileriniz nelerdir?

- 19.1. Beklentim yok
- 19.2. İnceleme gezileri için kolaylık sağlanmasını
- 19.3. Araç gereç desteği sağlamalarını
- 19.4. Maddi destek sağlamalarını
- 19.5. Yazılı ve görsel kaynak sağlamalarını
- 19.6. Okulöncesi öğrencilerinin katılabileceği proje çalışmaları yürütülebilir
- 19.7. Değişik meslek gruplarının okula gelerek öğrencilere seviyelerine uygun olarak bilgi vermesi
- 19.8. Denetimlerde yapılan çalışmalar hakkında çocuklardan bilgi alınması

19.a. Okulöncesi Eğitimde Proje Yaklaşımı konulu bir hizmet içi eğitim programı düzenlense katılmak ister misiniz?

19.a.1. Katılıyorum

19.b. Proje Yaklaşımını içeren bir hizmet içi eğitim seminerinde hangi konular hakkında bilgi almak istediniz?

19.b.1. Proje yaklaşımı hakkında genel bilgi almak isterim

19.b.2. Etkinlik örnekleri görmek isterim

19.b.3. Proje çalışmaları sırasında karşılaşılan sorunlar ve çözümlerine yönelik bilgi almak isterim

20. Proje çalışmalarınızın daha başarılı olabilmesi için Anadolu Üniversitesi'nden beklentileriniz nelerdir?

20.1. Beklentim yok

20.2. Öğrenciler için uygulamaya yönelik bir ders konulmalı.

- 20.3. Stajyer öğrencileri proje çalışmalarına daha fazla yönlendirmeleri
- 20.4. Öğretim üyelerinin staja gelen öğrencilerin çalışmalarını kontrol etmelerini
- 20.5. Seminer düzenlenmesi
- 20.6. Yazılı kaynak
- 20.7. Gezi için destek
- 20.8. Etkinliklere katılım için destek
- 20.9. Milli eğitim bünyesindeki okullar ile birlikte uygulama
- 20.10. Üniversite öğrencilerinin yaptıkları araç gereçlerin ihtiyacı olan okullara gönderilmesi
- 20.11. Üniversite öğrencilerinin çalışmalarının sergilenmesi
- 20.12. Yüksek lisans öğrencilerinin çalışmalarını öğretmenlere sunması
- 20.13. Mezun öğretmenlerinin çalışmalarını kontrol edebilirler
- 20.14. Okulumuza birkaç tane üniversiteden stajyer gelmesini istiyorum

KAYNAKÇA

- Abramson Shareen, Roxanne Robinson ve Katie Ankenman. Project Work With Diverse Students. **Childhood Education**, 71 (4), 197-202, 1995.
- Açıkgöz, Kamile Ün. **Aktif Öğrenme**. Yedinci basım. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları, 2005.
- Akgün, Şevket. **Öğretmen ve Adaylarına Fen Bilgisi Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayınları, 2001.
- Akaya, Mehmet. “Öğretmenlerin ve Velilerin Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılımı Çalışmalarına İlişkin Görüşleri.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- Akman, Berrin, Elif Üstün ve Tülin Güler. “6 Yaş Çocuklarının Bilim Süreçlerini Kullanma Yetenekleri”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 24: 11-14, 2003.
- Altunışık, Remzi, Recai Coşkun, Engin Yıldırım ve Serkan Bayraktaroğlu. **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2002.
- Anlıak, Şakire ve Hülya Yılmaz. “Kuramsal Bakış Açısıyla Proje Yaklaşımı”, **Eğitim Araştırmaları Dergisi**. 17: 92-101, 2004.
- Avcı, Neslihan. “Fen ve Doğa Eğitiminde Proje Yaklaşımı”, **Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları. 359-365, 2003.

_____ ve Hale Dere. **Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Fen ve Doğa Çalışmaları.**
www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-5/b_kitabi/PDF/OkulOncesi/Minisempozyum/t261d.pdf. Erişim Tarihi:
 12.08.2007

Balcı, Ali. **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler.** Beşinci Basım.
 Ankara: Pegem A Yayınları, 2001.

Balkı, Girgin Ayşegül. “Proje Temelli Öğrenme Yönteminin Özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu Tarafından Uygulanmasına Yönelik Bir Değerlendirme.”
 Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Batu, E. Sema. **Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri.**
 Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2000.

Bayhan, Pınar. “Okulöncesi Eğitimde Proje Yaklaşımının Kullanılması”, **Yaşadıkça Eğitim Dergisi.** 69, 8-11, 2001.

Beneke, Sallee. **Rearview Mirror: Reflections on a Preschool Car Project.**
 November, 1998.
<http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?acno=ED424977>. Erişim Tarihi: 10.08.2007

Berg, Buruce L. **Qualitive Research Metods fort the Social Sciens.** Üçüncü Basım.
 Boston: Allyn&Bacon. 1998.

Bilir, Şule. **Okulöncesi Eğitimin Önemi ve Yararları.** Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,1993.

- Blumenfeld Phyllis C. Elliot Soloway, Ronald W. Marx, Joseph S. Krajcik, Mark Guzdial, Annemarie Palincsar. "Motivating Project-Based Learning Sustaining The Doing, Supporting The Learning", **Educational Psychologist** 26, 369-398. 1991:
- Blumenfeld, Phyllis C. Joseph S. Krajcik, Ronald W. Marx, Elliot Soloway. "Lessons Learned: How Collaboration Helped Middle Grade Science Teachers Learn Project-Based Instruction", **The Elementary School Journal**, 94, 5: 539-551, 1994.
- Brantlinger, Ellen, Robert Jimenez, Janette Klingner, Marleen Pugach, Virginia Richardson. "Qualitative Studies in Special Education", **Concil for Exceptional Children**, 71 (2): 195-207, 2005.
- Buck Institute for Education. **Project Based Learning**. <http://www.bie.org> Erişim Tarihi: 12.12.2006
- Can-Yaşar, Münevver. "Ankara İl Merkezindeki Anasınıfı Öğretmenlerinin Yeni Eğitim Programı Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Saptanması." Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1998.
- Chard, Sylvia C. **From Themes to Projects**. Spring, 1999. <http://ecrp.uiuc.edu/v1n1/chard.html> Erişim Tarihi: 13.06.2007
- Curtis, Diane. "The Power of Projects", **Educational Leadership**. 60 (1), 50-53, 2002.
- Çeliköz, Nadir. "Bir Açık Uçlu Öğrenme Uygulaması Olarak Hypermedya Ortamlarında Öğrencilerin Proje Etkinliklerinin İncelenmesi." Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

Çolak, Aysun ve Yıldız Uzuner. “Zihin Özürlü Çocukların Okuma Yazma Öğrenmeleri ve Özel Eğitim Öğretmenleri: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Araştırması”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 4 (2), 241-270, Kasım 2004.

Darıca, Nilüfer. **Etkinlik Dünyası**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları. 2003.

Diffily, Deborah. “Project-Based Learning: Meeting Social Studies Standards and the Needs of Gifted Learners”, **Gifted Child Today Magazine**, 25 (3): 40-43, 59 Sum 2002.

Demirhan, Canay. “Program Geliştirmede Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.

Dowell, Heidi Haywood. **The Ausbelian Preschool Program: Balancing Child-Directed and Teacher-Directed Approaches. Earlychildhood NEWS.** http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=114. Erişim Tarihi: 23.12.2006.

Erden, Münire. **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. İstanbul: Alkım Yayınevi, 1997.

Ekiz, Durmuş. **Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2003.

Elgas, Peggy M., Marla Barber Peltier ve Jimmy’s Journey. “Building a Sense of Communit and Self Worth Through Small-Group Work”, **Young Children**. 53 (2): 17-21, 1998.

Erdem, Mukaddes ve Buket Akkoyunlu. “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Beşinci Sınıf Öğrencileriyle Yürütülen Ekiple Proje Tabanlı Öğrenme Üzerine Bir Çalışma.” **İlköğretim online.** <http://.ilkogretim->

online.org.tr/vol1say1/v01s01a.pdf – (1): 2-11, 2002 Erişim Tarihi: 05.012.2006.

Farrington, Renee. **Themes to Teach By.** Earlychildhood NEWS. http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=327 Erişim Tarihi: 01.08.2007.

Frank Moti ve Abigail Barzilai. “Integrating Alternative Assesment in a Project-Based Learning Course for Pre-Service Science and Technology Teachers”, **Assessment Evaluation in Higher Education**, 29 (1), 41-61, 2004.

Gallick, Barbara, **The Hairy Head Project.** Fall 2000, <http://ecrp.uiuc.edu/v2n2/gallick.html> Erişim Tarihi: 09.07.2007

Gay, Lorraine Rumbel, Geoffrey E. Mills ve Peter Airasian. **Educational Research Competencies for Analysis and Applications.** Sekizinci Basım. New Jersey: Pretice-Hall Inc., 2006.

Glassman Michael ve Kimberlee Whaley. “Dynamic Aims: The Use of Long-term Projects of Dewey’s Educational Philosophy”, **Early Childhood Research and Practice.** Spring 2000. <http://ecrp.uiuc.edu/v2n1/glassman.html> Erişim Tarihi: 23.01.2007.

Griffee, Dale T. “Research Tips: Interview Data Collection”, **Journal of Developmental Education.** 28, 3: 36-38, Spring, 2005.

Grant, Michael M. **Getting a Grip on Project-Based Learning: Theory, Cases And Recommendations.** <http://www.emerson.k12.nj.us/staff/cnsteel/custom/mystuff/river/pdf/mentor/pblprimer2.pdf> Erişim Tarihi: 11.06.2007.

- Gültekin, Mehmet. “İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Tabanlı Öğrenme Ürünlerine Etkisi”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**. 5 (2): 517-556, 2005.
- Gürkan, Tanju. “Okulöncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi”, **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri**. (Edt: Şefik Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1-10, 2000.
- Hamurcu, Hülya. “Okulöncesi Eğitimde Fen Bilgisi Öğretimi Proje Yaklaşımı”, **Eğitim Araştırmaları**. Anı Yayıncılık, 13: 66-72, 2003.
- Hartman, Jeanette A. ve Carolyn Eckery. “Projects in the Early Years”, **Childhood Education**. 71 (3): 141-148, 1995.
- Helm Judy, Haris ve Gaye Gronlund. “Linking Standards and a Engaged Learning in the Early Years”, **Early Childhood Research and Practice**. Spring 2000. <http://ecrp.uiuc.edu/v2n1/helm.html> Erişim Tarihi: 23.01.2007.
- Helm Judy Haris ve Lillian G.Katz. **Young Investigators: The Projects Approach in the Early Years**. Columbi: Teachers Collage Pres. 2001.
- Hirsh, Rae Ann. **Early Childhood Curriculum Incorporating Multiple Intelligences**. Developmentally Appropriate Practices and Play. 2004.
- Holst, Janet K. **Implementing Project-Based Learning in Pre-Service Teacher Education**. <http://surveys.canterbury.ac.nz/herdsa03/pdfsnon/N1085.pdf>- Erişim Tarihi: 11.07.2007.
- Kandır Adalet ve Nilay Erdemir. “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Proje Yaklaşım Uygulamalar”, Ankara: **Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi**. 4 (7): 25-32, 2002.

Karamustafaoğlu Sevilay ve Ufuk Kandaz. “Okul Öncesi Eğitimde Fen Etkinliklerinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri ve Karşılaşılan Güçlükler”, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 26, Sayı 1 (2006) 65-81 [www.gefad.gazi.edu.tr/2006-1/2006\(1\)pdf/65-81.pdf](http://www.gefad.gazi.edu.tr/2006-1/2006(1)pdf/65-81.pdf) Erişim Tarihi: 16.08.2007

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi- Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. Ankara: Nobel Yayınları, 2003.

Katz, G. Lilian. **The Project Approach. ERIC DİGEST**. EDO-PS-94-6 April 1994 <http://ceep.crc.uiuc.edu/eearchive/digests/1994/lk-pro94.html> Erişim Tarihi: 05.12.2006.

_____ “All about Balls: A Preschool Project” **Tips for Teachers**, November 1999, <http://ceep.crc.uiuc.edu/poptopics/project/allballs.html> Erişim Tarihi: 08.05.2007

_____ ve Sylvia C. Chard. **Engaging Children Mins, The Project Approach**. Ablex Publishing Corporation, Norwood, New Jersey, 1988.

_____. **Issues in Selecting Topics for Projects. ERIC DIGEST**, EDO-PS-98-8 October 1998 <http://ceep.crc.uiuc.edu/eearchive/digests/1998/katzpr98.pdf> Erişim Tarihi: 10.09.2006

_____. **Engaging Children Mins, The Project Approach**. Ablex Publishing Corporation, Stamford, Connecticut, 2000.

_____. “Eğitimde Proje Yaklaşımı”. II. Uluslar arası Erken Çocukluk Eğitim Konferansı. 29 Nisan 2006.

Koçoğlu, Çiğdem. “Öğrencilerin Hiperortam Tasarımcısı Olarak Katıldığı Öğrenme Çevresinin Yaratıcı Düşünmeye Etkisi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Korkmaz, Hünkar. “Fen Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme Ve Akademik Risk Alma Düzeylerine Etkisi.” Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.

_____ ve Fitnat Kaptan. “Fen Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 20: 193-200, 2001.

Kurt, Füsün. “Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Proje Yaklaşımlı Eğitim Programlarının Etkisinin İncelenmesi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007.

Küçükahmet, Leyla. **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Onbirinci basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2000.

Lascarides, Celi ve Blythe F. Hinitz. **History of Early Childhood Education**. New York: Falmer Pres. 2000,

LeeKeenan Debbie ve Carolyn P. Edwards. **Using the Project Approach with Toddlers**.

<http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=fameonfacpub>- 1992. Erişim Tarihi: 13.08.2007

Liu, Karen C. ve Chu-Ying Chien. “Project Approach and Parent Involvement in Taiwan”, **Childhood Education**. 74 (2): 213-219, 1998.

Makin, Laurieve, Jacqueline Hayden ve Criss Jones Diaz. “Hi-Quality Literacty Programs in Early Childhood Classrooms an Australian Case Study”,. **Childhood Education**. 76 (1): 368-373, 2000.

Marx Ronald W., Phyllis C. Blumenfeld, Joseph S. Krajcik ve Elliot Soloway. “Enacting Project-Based Science”, **The Elementary School Journal**, 97, 4, 341-358 (Mar., 1997)

Milli Eğitim Bakanlığı. **Kreş Programı**. İstanbul, 1994.

Milli Eğitim Bakanlığı. **Okulöncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)**. Ankara, 2006.

Meyer, Debra K., Julianne C. Turner ve Cynthia A. Spencer. “Challenge in a Mathematics Classroom: Students' Motivation and Strategies in Project-Based Learning”, **The Elementary School Journal**, 97 (5) 501-521. May, 1997.

Moursund, David. “Project-Based Learning in an Information Technology Environment”, **Learning and Leading with Technology**, 25 (8), 1998. <http://www.uoregon.edu/~moursund/dave/LLT-Eds/LLT-V25-1997-98.html#Ed%201997-98%20#%208> Erişim Tarihi: 11.05.2007

Ömeroğlu Esra, Zeliha Yazıcı ve Hale Dere. “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Ebeveynin Eğitime Katılımı”, **Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları. 440-446, 2003.

Patton, Michael Q. **Qualitative Research and Evaluation Methods**. Üçüncü Basım. London: Sage Publications, 2002.

Project Based Learning with Multimedia. **Assessing Student Work with Project-Based Learning**, <http://pblmm.k12.ca.us/PBLGuide/AssessPBL.html> 06.08.2004 Erişim Tarihi: 12.12.2006.

Promising Practices in Project-Based Learning at CTCs: **Real Tools for Real Purposes**. <http://www.ameracconnects.net/research/PBL.pdf> Erişim Tarihi: 12.05.2007.

Regie Stites of SRI. "Evalutaion of Project Based Learning: What Does Say About Outcomes Project Based Learning?", **Project-Based Learning with Multimedia**. January, 1998. <http://pblmm.k12.ca.us/PBLGuide/pblresch.htm>
Erişim Tarihi: 05.12.2006.

Saban, Ahmet. **Öğrenme Öğretme Süreci: Yeni Teori Ve Yaklaşımlar**. İkinci basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

Senemoğlu, Nuray. "Çocuk Hakları, Çalışan Çocuklar ve Eğitim Sorunları", **Milli Eğitim Dergisi**, 151, Temmuz, Ağustos, Eylül, 2001.
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/senemoglu.htm> Erişim Tarihi: 10.09.2007

_____. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim** Kuramdan Uygulamaya. Dokuzuncu basım. Ankara: Gazi Kitapevi, 2004.

Simkins, Michael. "Project-Based Learning with Multimedia", **Thurst for Educational Leadership**, 28 (4), 10-13, 1999.

Strauss, Anselm ve Juliet Corbin. **Basics of Qualitative Research**. London: Sage Publications, 1990.

Solomon, Gwen. **Project-Based Learning: a Primer**. Januvary 15, 2003.
http://techlearning.com/db_area/archives/TL/2003/01/project.html Erişim Tarihi: 15.11.2006.

Sönmez, Veysel. **Eğitim Felsefesi**. Ankara: Adım Yayıncılık, 1993.

Temel, Fulya, Adalet Kandır, Nilay Erdemir ve Hale Koçarer Çiftçi başı. **Okulöncesi Eğitimde Proje Yaklaşımı ve Program Örnekleri**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş. 2003.

- Thomas, John W. **A Review Of Research On Project-Based Learning**. March 2000.
<http://www.bie.org/files/researchreviewPBL.pdf> Erişim Tarihi: 17.06.2007.
- Tuğrul, Belma. “Proje Yaklaşımının Temel Özellikleri”, **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi**, 6 (7): 71-79, 2002.
- Uysal, Didem. “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Fen ve Doğa Etkinliklerinin İşlevselliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- Uzuner, Yıldız. Nitel Araştırma Yöntemleri Doktora Dersi Yayınlanmamış Ders Notları. 2006.
- Warner Laverne ve Pam Morse. “Studying Pond Life with Primary-Age Children the Project Approach in a Action”, **Childhood Education**. 77 (3): 139-143, 2001.
- White, Noel. **Project-Based Learning and High Standards at Shutesbury Elementary School**. Edutopia online. (10/1/2000)
<http://www.edutopia.org/node/182> Erişim Tarihi: 27.12.2005.
- Vaiz, Osman. “Proje Tabanlı Öğrenmede Portfolyoların (Öğrenci Gelişim Dosyalarının) Kullanımı ve Öğrenme Sürecine Yansımaları.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Yağlıkara, Songül. “Okulöncesi Dönem Çocuklarına Çevre Bilinci Kazandırmada Fen ve Doğa Etkinliklerinin Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.
- Yaşar, Şefik. “Yapısalcı Kuram ve Öğrenme Öğretme Süreci”, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 8 (1-2), 68-75, 1998.
<http://www.egitim.aku.edu.tr/yapiscalci.pdf> Erişim tarihi; 07.12.2006

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Beşinci basım. Ankara: Seçkin Yayınları, 2005

Yılmaz, Hülya, Derya Beyazkürk ve Şakire Anlıak. Proje Yaklaşımıyla Bir Uygulama Örnek: Süt Projesi. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/172/172/12.pdf> Erişim Tarihi: 25.11.2006

Yurtluk, Makbule. “Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Matematik Dersi Öğrenme Süreci ve Öğrenci Tutumlarına Etkisi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.